

ЛБ 15
2539

ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ

МИНИСТАРСТВА ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА

КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

УРЕДНИК

Др. МИЛИВОЈЕ Н. ЈОВАНОВИЋ

БР. 7.

ЈУЛИ 1912.

XXXIII ГОД.

САДРЖАЈ

СТРАНА

Службени део: Закон о изменама и допунама у закону о средњим школама. — Укази Њ. В. Краља Србије Петра I. — Претписи Министра просвете и црквених послова. — Расписи Министра просвете и црквених послова. — Одлуке Министра просвете и црквених послова. — Записници Главног Просветног Савета 1064—1066 састанка 663

Настава и Култура: Кратка историја Геологије. — Ј. М. Жујовић, (наставак). — Припреме васпитањем за здравље и успех — т. — 703

Школско и културно кретање 636

Прикази и оцене 649

Прилог: *Садржај Просветног Гласника за прву половину 1912 године.*

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА ДРЖАВНЕ ШТАМПARIЈЕ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

У БЕОГРАДУ

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ

МИНИСТАРСТВА ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА

БРОЈ 7

ЈУЛИ 1912

ГОД. XXXIII

СЛУЖБЕНИ ДЕО

МИ

П Е Т А Р I.

ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ И ВОЉИ НАРОДНОЈ
КРАЉ СРБИЈЕ

Проглашујемо и објављујемо свима и свакоме да је Народна Скупштина сазвана у ванредни сазив за 19. април 1912. године, на XXXI састанку 23. јуна 1912. године, решила и да смо ми потврдили и потврђујемо:

ЗАКОН

О

ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА У ЗАКОНУ О СРЕДЊИМ ШКОЛАМА

који гласи:

Чл. 2.

После речи „средње школе“ ставити међу заплатама: „мушке и женске“.

Чл. 4.

У свима државним средњим школама до VI разреда закључно могу се школовати мушка и женска деца заједно, а од VII само мушка деца; поред њих су, у Београду, Нишу и Крагујевцу, по једна државна средња школа за женску децу.

Отварање потпуних и непотпуних средњих школа бива Краљевим Указом, на предлог Министра Просвете, а по саслушању Главног Просветног Савета, било на молбу појединих места, било по указаној државној потреби.

ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК, II књ., 7 св., 1912.

Отварање државних средњих школа бива у границама буџетом одобрених кредита.

Ниједна се државна средња школа не може отворити, ако нема за њу спремљене прописне школске зграде са школским намештајем и прописним училима, што ће оценити нарочита комисија. Ову комисију одређује Министар Просвете од најмање пет чланова, од којих мора бити по један члан Главног Просветног Савета, један директор, један лекар, један инжињер и један мешт бин.

За отварање појединих разреда у четвороразредној средњој школи потребно је да се за упис у I и II разред пријави најмање по 30, а за упис у III и IV разред најмање по 20 ученика.

За отварање појединих разреда, при претварању четвороразредне средње школе у шесторазредну и шесторазредне у потпуну, потребно је да се за упис у разред који је на реду пријави бар две трећине максималног броја (чл. 27. овога закона) ученика за тај разред.

Потпуне средње школе могу се свести на шесторазредне, а шесторазредне на четвороразредне, ако би кроз три године узастопце, на крају школске године, имале у VII и VIII разреду мање од 25, а у V и VI мање од 40 ученика годишње.

Четвороразредне ће се средње школе затворити, ако у њима не би било најмање по 100 ученика годишње, на крају школске године, кроз три године узастопце; изузетак се од овога може учинити само по нарочитој одлуци Народне Скупштине.

Ово свођење и затварање средњих школа врши се Краљевим Указом, на предлог Министра Просвете, а по саслушању Главног Просветног Савета.

Ако би у којој потпуној средњој школи било толико паралелних одељења, да могу бити засебна потпуна или непотпуна средња школа, могу се та одељења издвојити у засебну средњу школу у истом месту.

Чл. 6.

Додати нову тачку: Кад општина, област или држава немају потребно земљиште за подизање средњих и осталих школа, могу га откупити по закону о експропријацији имања.

Чл. 7.

На крају прве тачке додати: Приватним средњим школама може се буџетом одредити годишња помоћ у повцу или у наставничком особљу за сваку школу посебиче.

Испред последње тачке ставити нову: За приватне средње школе не вреде ограничења о минималном броју ученика (чл. 4.).

Чл. 13.

Друга тачка да гласи: Према месним приликама појединих средњих школа може Министар, по саслушању Главног Просветног Савета, допустити бифуркацију у вишем течају, као и факултативан избор појединих предмета у општем наставном плану, а, у вези с тим, и измену општег програма. На предлог Министра Просвете, по споразуму с Министром Народне Привреде, и по

предлогу овога, може се одлуком Министарског Савета појединим средњим школама дати нарочити привредни карактер.

Чл. 15.

Школска година почиње 21. августа, уписом ученика у све разреде, и траје до 20. августа друге године.

Чл. 16.

Предавања почињу одмах по упису и призивању Светога Духа, најдаље 25. августа, а свршавају се у потпуним гимназијама 31. маја, у непотпуним 6. јуна. За ученике VIII разреда престају предавања 15., а за ученике IV разреда 25. маја.

Годишњи се успех саопштава ученицима у потпуним средњим школама најдаље 8., а у непотпуним најдаље 12. јуна, после одржаног благодарења.

Чл. 18.

Ставити место речи „од Видовдана до 10. августа“ „од дана саопштења годишњег успеха па до уписа“.

Чл. 19.

Ученици се уписују 21., 22. и 23. августа. Само у изузетним и оправданим случајевима може Наставнички Савет допустити упис још до краја месеца августа, а Министар Просвете до 15. септембра.

Чл. 33.

После речи: „примерно (5)“ додати: „врло добро (4)“.

Чл. 41.

После речи „слаб из“ ставити „једног или“, а место „почетком“ ставити „пре почетка нове“, а после тачке додати у текст нову тачку: Исто ће тако полагати разредни испит и сви они ученици, који из обавезних вештина имају оцену слаб, и превешће се у старији разред, ако на испиту покажу добар успех, или ако из научних предмета имају најмање онолико одличних и врло добрих оцена колико из вештина слабих.

Чл. 42.

У петом реду избацити речи: „разредни“ и „научних“, а последњу (трећу) алинеју увући у текст.

Чл. 43.

Отпада реч: „пријемни“.

Чл. 44. и 45.

Отпадају.

Чл. 46.

Разредни испити (чл. 41.) држе се у времену од 11.—20. августа. Разредни се испити држе пред одбором, који одређује Разредно Веће, а председава му разредни старешина. У одбору мора бити за сваки предмет, поред председника и предметног наставника, још један наставник тога разреда.

Чл. 47.

Свршени ученици нижег течаја, ако желе продужити средњу школу, полагаће, по свршетку редовних предавања па до 15. јуна, нижи течајни испит. Свршени ученици вишег течаја полагају виши течајни испит (испит зрелости) у исто време.

Правила о овим испитима прописује Министар Просвете, у споразуму са Главним Просветним Саветом.

Чл. 48.

Разредни, нижи течајни, допунски (чл. 54.) и приватни испити не могу се, по чл. 41., поновити, ако се полагају од 11.—20. августа.

Исто се тако не могу поновити ни испити који се полагају по нарочитом одобрењу Министра Просвете (чл. 53. друга алинеја).

Чл. 49.

Отпада.

Чл. 53.

Замењује се прва тачка новим двама:

Приватни се испити полагају у државним средњим школама по завршетку годишњих предавања до 15. јуна (чл. 16.) или од 11.—20. августа, а по правилима која ће прописати Министар Просвете, у споразуму са Главним Просветним Саветом.

Изузетно и у нарочитим случајевима, а по саслушању Наставничког Савета, може Министар Просвете одобрити полагање приватног испита и у току школског рада.

У другој тачки после „40“ ставити „41 (са ограничењем у чл. 48)“

Чл. 54.

Друга алинеја гласи: Сви ученици из туђих средњих школа, као и ученици који прелазе из једне средње школе у другу са различним наставним планом, полагаће допунске испите из оних предмета, које у својим школама нису учили, или су их учили на другој основи и у мањем обиму.

Такса, као и награда испитном одбору, плаћа се за све ове испите као и за приватне.

Чл. 55.

По свршетку школских предавања (чл. 16.) добива сваки ученик који неће продужити учење у истој школи уверење о свом учењу и владању у тој школској години.

Уверење се издаје и оним ученицима, који у току школске године напуштају школу у којој су учили.

Сведочанства добивају ученици са течајних испита (нижег и вишег). Облик уверења и сведочанства прописује Министар Просвете.

За дупликат школског уверења плаћа се, поред државне таксе, пет, а за дупликат сведочанства десет динара у корист књижнице школских уџбеника.

Чл. 56.

Редовни су наставници средњих школа: директори, професори, редовне наставнице, супленти и помоћнице, предметни учитељи и учитељице, учитељи и учитељице вештина, привремени учитељи и учитељице.

Супленти се постављају само у мушким, наставнице само у женским и у мешовитим средњим школама.

Директори, професори, супленти, предметни учитељи и учитељи вештина постављају се Краљевим Указом; све остале наставнике поставља Министар Просвете претписом.

Сем редовних наставника могу се постављати стручна лица за хонорарне наставнике, по Уредби коју пропише Министар Просвете по саслушању Главног Просветног Савета.

Чл. 59.

Професором (редовном наставницом) може постати супленат (помоћница) после положеног професорског испита, а за групу за коју је оквалификован професорским испитом, ако је као наставник радио три године у средњој школи.

Чл. 60.

Отпада.

Чл. 62.

После речи „суплент“ свугде ставити у загради „помоћница“.

Чл. 63.

У недостатку професора (редовних наставника) и суплената (помоћница) за научне предмете, може Министар Просвете поставити за привремене предметне учитеље (учитељице) лица која су положила испит зрелости у средњој школи и провела осам семестара као редовни ученици универзитета, као и лица која су свршила вишу стручну школу (педагошку, техничку итд.).

Чл. 64.

За привремене учитеље (учитељице) вештина могу се поставити она лица, која су свршила најмање нижи течај средње школе, а уз то још и стручну школу вештине за коју се постављају (академију уметности, конзерваторијум, уметничко-занатску школу, музичку школу итд.).

Чл. 64. а.

Привремени учитељи (учитељице) могу остати у служби највише пет година, за које су време дужни положити учитељски испит своје струке

по правилима која о томе пропише Министар Просвете, иначе се отпуштају из наставничке службе.

Чл. 65.

Предметним учитељем (учитељицом) или учитељем (учитељицом) вештина може постати привремени учитељ (учитељица) који је положио учитељски испит, а као привремени учитељ (учитељица) радио најмање три године у средњој школи.

Чл. 69.

Тачка 2. да гласи: професори (редовне наставнице): у средњим школама које имају мање од 200 ученика 16—20 часова, у школама које имају преко 200 ученика 16—18;

У последњој алинеји место „прописаног“ ставити „максималног“, а изоставити речи: „ако су то часови вештина“, а место: „због болести или ради усавршавања у својој струци на страни“, ставити: „до месец дана“.

Уз реч „професори“ и „професор“ додати „(редовне наставнице)“ уз „супленти“ „(помоћнице)“, уз „учитељи“ и „учитељ“ „(учитељице)“.

На крају додати нову тачку: „Редовни наставници научних предмета не могу имати више од 6, а наставници вештина више од 8 хонорарних часова“.

Чл. 72.

У првој тачки место „пете и десете, а затим после сваке четврте“ ставити: „четврте и осме, а затим после сваке треће“, а место: „двадесет шесте“ ставити: „двадесете“.

На крају члана ставити нове тачке: „Министар може на основи мишљења Главног Просветног Савета задржати у служби директоре и професоре, по њихову пристанку, и после навршених година службе. У том случају добива директор на име годишњег додатка 1000 динара, а професор 600 динара“.

Основна је плата редовној наставници средње школе 2100 динара на годину. Она се повишава са 450 дин. годишње, у почетку после четврте и осме, а затим после сваке треће године, тако да после навршене двадесете године наставничке службе годишња плата редовној наставници износи 4800 динара.

Редовна наставница, која наврши тридесет година наставничке службе са помоћничким, има право на пензију, колико јој је износила њена последња плата.

Чл. 73.

Прва тачка да гласи:

Плата је супленту 1800 динара, а помоћници 1500 динара годишње.

Чл. 75.

Основна је плата предметном учитељу или учитељу вештина 2100 дин. на годину. Она се повишава после сваке три године са 450 динара до највеће годишње плате од 4800 дин. на годину.

Основна је плата предметној учитељици и учитељици вештина 1800 дин. на годину. Она се повишава после сваке три године са 420 дин. до највеће годишње плате од 3900 динара на годину.

Кад предметни учитељ (учитељица) или учитељ (учитељица) вештина наврши тридесет година службе као сталан учитељ (учитељица), има права на пензију у износу своје последње плате.

Чл. 76.

Редовне наставнице и сталне учитељице, које наврше десет година службе, имају право на пензију за случај душевне и телесне неспособности. Пензија им се рачуна по норми за указне наставнике средњих школа.

Чл. 77.

Учитељи, који имају, поред прописаних квалификација, и свршени факултет, или су се нарочито одликовали као наставници, могу после двадесет година службе у том звању, према оцени Главног Просветног Савета, добити назив професора и, док су у служби, сталан годишњи додатак у износу једне периодске повишице.

Учитељице могу под истим погодбама и на исти начин добити назив редовне наставнице и сталан годишњи додатак од једне повишице.

Чл. 77. а.

Привремени учитељи имају годишњу плату 1500 динара, а привремене учитељице 1200 динара.

Чл. 94.

У другој тачки изоставити речи: „из школске касе“, а место „до 840“ ставити „до 2500“.

На крају додати нову тачку: За школског лекара одређиваће се у првом реду лекар који својим службеним или приватним послом није толико заузет, да би због тога школа трпела уштрба.

У чл. 98. место: „Велике школе“ ставити: „и стални доценти Универзитета“.

Чл. 136.

Отпада.

Чл. 137.

Постаје 136., а на крају прве тачке после речи „повишице“ додати: „као и онима које су провели као приправници или предавачи са положеним професорским испитом. Исто тако урачунаће се ове године и другим чиновницима просветне струке“.

На крају тога члана додати нове алинеје:

Садашњи виши учитељи остаће у том звању са роком службе по садашњем закону. Плате ће им се срачунати по овим изменама, према годинама службе, које су им досадашњим законима признате. При овом се срачунавању имају одбити три године, као да су године привремене службе.

Садашње разредне учитељице виших женских школа, женске гимназије и женских учитељских школа, које су положиле професорски испит, постаће

редовне наставнице, ако су навршиле или кад наврше три године службе, или и без професорског испита, ако су као редовне ученице свршиле философски факултет, а пре ступања овога закона на снагу провеле петнаест година у служби; плата ће им се срачунати по овом закону, а према годинама које су им признате до сада. Све остале разредне учитељице са најмање пет година службе добиће положај и плату предметних учитељица (учитељица вештина) по овим изменама, а оставља им се право да, по овом закону и његовим изменама, полажу професорски испит, ако имају за то квалификација. Разредне учитељице испод пет година службе остају у положају и правима која им даје закон о вишим женским школама, све дотле, док се не саобразе овом закону и његовим изменама.

Садашњим учитељима (учитељицама виших женских школа, женске гимназије и женских учитељских школа) језика и вештина, чије квалификације одговарају захтевима свих измена, одредиће се положај и плата према овом закону; сви остали (све остале) остају у својим досадашњим положајима и правима, док не испуне захтеве о квалификацијама по овим изменама.

Привременим предметним учитељима (учитељицама) и привременим учитељима (учитељицама) вештина рачунаће се, кад постану стални учитељи (учитељице), привремене године службе за личну пензију, а оставља им се право да накнадно уплате улог у удовички фонд за све то време у корист своје породице.

Срачунавање плата по овим изменама вршиће се, почевши од 1913. године, поступно, без икаква права на новчане накнаде за дотле проведене године у служби, почињући од најмлађих наставника, као и оних који дуже на повишицу чекају, а према сумама које за то буду предвиђене буџетом.

Одредбама пете алинеје овога члана не ниште се ни у колико садашњим наставницама стечена права на повишице по досадашњем закону.

Наређења овога члана не вреде за оне наставнике привредних школа који немају квалификација по овом закону.

Чл. 140. а.

За првих осам година по ступању у живот овог закона, моћи ће се средње школе отворити у местима у којима их сада нема:

- 1.) у садашњим и пређашњим окружним градовима;
- 2.) у другим местима само тако, ако укупан број становника у том округу износи најмање 120.000 душа на једну дотадашњу средњу школу.

Чл. 141.

Овај закон о изменама и допунама у закону о средњим школама ступа у живот, кад га Краљ потпише и у службеним се новинама обзнани, и тада престају важити све оне одредбе закона о средњим школама, које су овим изменама и допунама противне; тако исто престаје важити закон о уређењу Више Женске Школе од 19. јануара 1879. год. са својим изменама и допунама од 26. јула 1898. год., у колико његово трајање није предвиђено овим законом и његовим изменама (чл. 4.), као и последња алинеја чл. 4. закона о изменама и допунама у Закону о уређењу учитељских школа од 10. маја 1902. године.

Превођење и уписивање женске деце у првих шест разреда државних средњих школа, по првој алинеји чл. 4. овог закона, извршиће се поступно,

по саслушању Главног Просветног Савета, у границама буџетом одобрених кредита на личне и материјалне издатке, а с обзиром на потребне историје у појединим школама.

Препоручујемо Нашем Министру Просвете и Црквених Послова, да овај закон обнародује, а свима Нашим Министрима, да се о извршењу његовом старају; властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се поковавају.

П Е Т А Р С Р.

(М. П.)

*Видео и ставио државни печат,
чувар државног печата,*

Министар Правде,

М. С. Ђуричић С. Р.

*Председник
Министарског Савета,
Министар Унутрашњих Дела,*

М. Н. Трифковић С. Р.

*Министар Војни,
почасни ађутант Њ. В. Краља,
ђенерал,*

Р. Путник С. Р.

*Министар
Просвете и Црквених Послова,*

Љ. Јовановић С. Р.

*Министар
Народне Привреде,*

М. Капетановић С. Р.

*Министар Грађевина,
Мих. В. Илић С. Р.*

*Заступник
Министра Финансија,
Министар Грађевина,*

Мих. В. Илић С. Р.

Министар Правде,

М. С. Ђуричић С. Р.

*Министар
Иностранних Дела,*

Јов. М. Јовановић С. Р.

УКАЗИ ЊЕГОВОГА ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА СРБИЈЕ ПЕТРА I

НАРОДНИ МУЗЕЈ

ПОСТАВЉЕЊЕ

Указом Његовога Величанства Краља Србије Петра I, од 27 јула 1912 године, на предлог господина Министра Просвете и Црквених Послова, постављен је:

у Народном Музеју:

За помоћника чувара са платом од 1500 динара на годину г. *Душан Б. Карапанџић*, свршени ученик Универзитета.

ШЕСТОРАЗРЕДНА ГИМНАЗИЈА У СМЕДЕРЕВУ

Указом Његовога Величанства Краља Србије Петра I, од 4 јула 1912 године, на предлог господина Министра Просвете и Црквених Послова, а на основу чл. 4 Закона о средњим школама, решено је:

„да се непотпуна четвороразредна гимназија у Смедереву подигне на непотпуну шесторазредну гимназију“.

ПРЕТПИСИ МИНИСТРА ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА

ДРЖАВНА АРХИВА

ОДСУСТВА

Господин Министар просвете и црквених послова одобрио је одсуство: г. Божи Прокићу, државном архивару, 2 месеца. — ПБр. 11450 од 22 маја 1912.

СРЕДЊЕ ШКОЛЕ

ОДСУСТВОВАЊЕ НАСТАВНИКА И НАСТАВНИЦА

Господин Министар Просвете и Црквених Послова одобрио је одсуствовање од дужности:

Анђелији Лазаревићевој, наставници цртања у Женској Гимназији, до 1 септембра. — ПБр. 11063 од 12-VI-1912.

Александру Арнаутовићу, суленту III гимназије, до 1 септембра. — ПБр. 11236 од 18-VI-1912.

Катарини М. Ђорђевићевој, наставници Женске Гимназије, до 1 септембра и бављење на страни. — ПБр. 11406 од 21-VI-1912.

Наталији Ђорђевићевој, наставници Женске Гимназије, до 1 септембра у иностранству. — ПБр. 11407 од 21-VI-1912.

Живојину Видановићу, директору II гимназије у Крагујевцу, од 25 јуна до 1 августа. — ПБр. 11481 од 21-VI-1912.

Квинтилијану Томову, учитељу II крагујевачке гимназије, од 15 септембра ове до 1 јануара 1913 год. — ПБр. 11199 од 18-VI-1912.

Др. Радовану Казимировићу, супленту В. Ж. Школе у Београду, од 1 јула до 1 октобра. — ПБр. 11287 од 25-VI-1912.

Јовану Мирковићу, вишем учитељу Учитељске Школе у Алексинцу, од 15 јула до 14 октобра. — ПБр. 11786 од 28-VI-1912.

Др. Мирку Ђрстићу, супленту Жен. Учитељске Школе у Крагујевцу, до 1 октобра ради студија. — ПБр. 11905 од 5-VII-1912.

Милану Вијатовићу, учитељу II београдске гимназије, до краја августа, ради студија на страни. — ПБр. 11772 од 28-VI-1912.

Ђири Милићу, вишем учитељу гимназије у Шапцу, до 1 септембра. — ПБр. 12324 од 8-VII-1912.

ПЕРИОДСКЕ ПОВИШИЦЕ

Господин Министар Просвете и Црквени Послова одобрио је периодску повишицу плате :

Милану Недељковићу, професору гимназије у Зајечару, II. — ПБр. 11594 од 30-V-1912.

Кости Милутиновићу, професору гимназије у Зајечару II. — ПБр. 11321 од 30-VI-1912.

Михалу Лукићу, професору гимназије у Крагујевцу, II. — ПБр. 11163 од 1-VII-1912.

Драгутину Марјановићу, професору гимназије у Београду, II. — ПБр. 11968 од 4-V-1912.

Јордану Хаџи-Видојковићу, професору гимназије у Нису, III. — ПБр. 11705 од 4-VI-1912.

Мнодрагу Ристићу, професору I гимназије у Београду, II. — ПБр. 11993 од 5-VII-1912.

Ристи Николићу, професору Богословије Св. Саве, II. — ПБр. 12266 од 6-VII-1912.

НАРОДНЕ ШКОЛЕ

ПОСТАВЉЕЊА

На основи чл. 35. закона о народним школама одлуком Г. Министра Просвете и Црквених Послова од 1. јула 1912. године ПБр. 12012 постављени су за сталне учитеље

у округу ужичком :

у *Бачевцима* Даринка Обрадовићка, учитељица у истом месту ;
у *Брекову* Петар Ј. Поповић, учитељ из Д. Беле Реке, округа тимочког ;

у *Глумчу* Живојин Ђорђевић, учитељ из Чајетине, истог округа ;
у *Заовинама* Димитрије Вујичић, учитељ из Србова, округа крајинског ;

у *Јежевици* Милорад Аврамовић, учитељ из Маковишта, истог округа ;

у *Костојевцима* Стеван Биљетина, учитељ из Годечева, истог округа ;

у *Љубишу* Милош Радосављевић, учитељ из истог места

у *Равнима* Добривоје Јањић, учитељ из Слатине, округа моравског ;

у *Пожези* (сеоској школи) Тодор Цветић, учитељ из Гуче, округа чачанског.

Свима овим учитељима рачунаће се плата и станарина у новим местима од 1. септембра ове године.

На основи чл. 35. закона о народним школама одлуком Г. Министра Просвете и Црквених Послова од 2. јула 1912. године ПБр. 12220 постављени су за сталне учитеље

у округу пиротском:

у *Бабушници* Александар Јончић, учитељ из Стола, истог округа;
у *Балтабериловцу* Јован Поповић, учитељ из Шести-Габра, истог округа;

у *Вел. Лукањи* Миодраг Ранчић, учитељ из Кладушнице, окр. крајинског;

у *Камни* Љубомир Митић, учитељ из истог места;

у *Мокрој* Јован В. Петровић, учитељ из Крупца, округа пиротског;

у *Сопоту* Наталија Стакићка, учитељица из истог места;

у *Стрижевцу* Војислав Стојановић, учитељ из истог места;

у *Сукову* Љубица Пешићева, учитељица из Прахова, округа крајинског;

у *Тошоници* Владимир Спасић, учитељ из истог места.

Свима овим учитељима плата и станарина у овим местима рачунаће се од 1 септембра ове год.

ПБр. 12220. Из канцеларије Министарства Просвете и Црквених Послова, 2. јула 1912. у Београду.

Господин Министар Просвете и Црквених Послова одлуком својом од 6. јула ове године ПБр. 12839, на основу чл. 35. закона о народним школама, поставио је за сталне наставнике народних школа:

І. Београдски округ.

у *Баричу*, Симу Ђукановића, учитеља из М. Моштанице, округа београдског;

у *Баћевцу*, Даринку Лазићеву, учитељицу из Јабучја, округа ваљевског;

у *Борку*, Илију Тодоровића, учитеља из Јелашнице, окр. врањског, и Станику Тодоровићку, учитељицу из Бранковине, округа ваљевског;

у *Брестовику*, Витомира Гајића, учитеља из Маскара, окр. моравског;

у *Венчанима*, Олгу Гројеву, учитељицу из Четережа, окр. пожаревачког;

у *Вишњици*, Драгољуба Костића, учитеља из Новака, окр. ваљевског;

у Влашкој, Наталију Радуловићку, учитељицу из Вајуге, окр. крајинског;

у Даросави, Даришку Поповићеву, учитељицу из Ореовице, окр. пожаревачког;

у Жаркову, Персиду Динићку, учитељицу из Лучице, окр. пожаревачког, и Милису Ђурђићку, учитељицу из Венчана, окр. београдског;

у Младеновцу, (селу) Милуна Михајловића, учитеља из Азање, окр. смедеревског, и Милеву Окановић, учитељицу из Брезне, окр. рудничког;

у Поцовићу, Милорада Марковића, учитеља из Д. Трнаве, окр. нишког, и Анку Марковићку, учитељицу из Каменице, окр. нишког;

у Ришњу, Спасоја Конића, учитеља из Барбатовца, округа топличког;

у Ритошеку, Јована Гојковића, учитеља из Јасикове, окр. пожаревачког;

у Сибници, Милицу Јоксимовићку, учитељицу из Мелнице, окр. пожаревачког, и Драгу Божићку, учитељицу из Опарића, окр. моравског;

на Умци, Катарину Огњановићку, учитељицу из Београда;

у Чибутковици, Јована Крагуљевића и Зорку Крагуљевићку, учитеље из Кусатка, окр. смедеревског;

у Шиљаковцу, Радована Павловића, учитеља из Мајдева, окр. крушевачког.

II. Врањски округ.

у Бучумету, Владимира Младеновића, учитеља из Слишана, окр. врањског;

у Владичином Хану, Уроша Здравковића, учитеља на Власини, округа врањског;

у Врањској Бањи, Николу Јовановића, учитеља из Лесковца;

у Грделици, Живку Станојевићку, учитељицу из Б. Паланке, окр. пиротског;

у Губеревцу, Зорку Пешићку, учитељицу из Бунуше округа врањског;

у Јелашници, Милицу Поповићку, учитељицу из Преображења, округа врањског;

у Косанчићу, Константина Мирковића, учитеља из Г. Комарице, округа крагујевачког;

у Кривој Феји, Саву Живковића, учитеља из Кијева, округа крагујевачког;

у Манојловцу, Јанићија Ложичковића, учитеља из истог места;

у Орану, Александра Цекића, учитеља из истог места;

у Прибоју, Јована Нешића, учитеља из истог места;

у Рајистовцу, Стојмена Крстића, учитеља из Д. Требешиња, окр. врањског;

у Тибужду, Зорку Шкрљићеву, учитељицу из Јелашнице, окр. врањског.

III. Крајински округ,

у Бруснику, Владимира Симоновића, и Ђурђу Симоновићку, учитеље из Плавне, округа крајинског;

- у Буковцу, Зорку Ђорђевићеву, учитељицу из истог места;
у Видровцу, Јована Ђирића и Косару Ђирићку, учитеље из
Копривнице, округа крајинског;
у Горњанима, Миодрага Благојовића и Наталију Благојовићку,
учитеље из Јасенице, округа крајинског, и Жарка Стојимировића,
учитеља из Мајдан-Пека, истог округа;
у Давидовцу, Душана Арнаутовића, учитеља из истог места;
у Добочанима, Милана Касапића, учитеља из Оштреља, округа
тимочког, и Радмилу Николићеву, учитељицу из Глоговице, округа
крајинског;
у Јабуковцу, Величка Ђаковића, учитеља из Камснова, округа
пожаревачког; и Јована Живковића учитеља из Метовнице, округа
тимочког;
у Јасеници, Милеву Шундићку, учитељицу из истог места;
у Кобшници, Вељка Николића, учитеља из Михајловца, округа
крајинског, и Јованку Поповићеву, учитељицу из Сукова, округа
широтског;
у Лукама, Марију Раушкову, учитељицу из истог места;
у Малајници, Захарију Кутлошића, учитеља из Белог Потока,
округа београдског;
у Малој Каменици, Радована Бакочевића, учитеља из Михај-
ловца, округа крајинског;
у Михајловцу, Михајла Заставниковића, и Данићу Заставнико-
вићку, учитеље из Прахова, округа крајинског;
у Мокрању, Михајла Милосављевића, учитеља, из Вељкова, окр.
крајинског, Јелицу Богатинчевићеву и Милицу Богатинчићеву, учи-
тељице из Мокрања;
у Мосни, Жivotу Милосављевића, учитеља из Клокочевца, окр.
крајинског;
у Рогљеву, Димитрија Поповића, учитеља из Смедовца, округа
крајинског;
у Рудној Глави, Бранислава Живковића, учитеља из М. Гра-
дишта, округа пожаревачког;
у Самариновцу, Гаврила Поповића, учитеља из Корбова, округа
крајинског;
у Слатини, Живадина Стојановића учитеља из истог места;
у Тамничу, Даринку Срећковићеву, учитељицу из истог места;
у Уровици, Немању Павловића, учитеља Дивостина, округа кра-
гујевачког;

IV. Округ крушевачки.

- у Белој Води, Јована Павловића, учитеља из Коњуха, округа
крушевачког;
у Вел. Врбници, Ђорђа Живковића, учитеља из Мајдева, окр.
крушевачког;
у Вел. Шиљеговцу, Евгенију Динићку, учитељицу из Лебана,
округа врањског;
у Гаглову, Јелисавсту Савићку, учитељицу из истог места;
у Гор. Ступњу, Трајка Михајловића и Добринку Михајловићку,
учитеље из Корбова, округа крајинског;

- у Граду Сталаћу, Јелену Јовановићеву, учитељицу из Деонице, округа моравског;
у Дубљу Душана Стојадиновића, учитеља из Вел. Врбнице, окр. крушевачког;
у Јасици, Станислава Драгићевића, учитеља из Трнаваца, окр. крушевачког;
у Крвавици, Гмитра Јовановића, учитеља из Миковаца, окр. рудничког;
у Лаќиследу, Крсту Божовића, учитеља из Доброљубаца, окр. крушевачког;
у Милутовцу, Радомира Поповића, учитеља из истог места;
у Омашници, Војислава Урошевића, учитеља из Опарића, окр. моравског;
у Падежу, Аксентија Милутиновића, учитеља из Кукљина, окр. крушевачког;
у Подгорцу, Даринку Миловановићку, учитељицу из истог места;
у Ратају, Савку Николајевићеву, учитељицу из истог места.

V. Округ моравски.

- у Белици, Благоја Марковића, учитеља из Винчо, округа крагујевачког;
у Вел. Сугубини, Љубисава Дамјановића, учитеља из Д. Сабанте, округа крагујевачког;
у Главинцима, Ђорђа Васића, учитеља из Трешњевице, округа моравског;
у Гор. Мутници, Чедомира Нешића, учитеља из истог места;
у Гор. Сабанти, Љубомира Жупањевца, учитеља из истог места;
у Дреновцу, Даринку Карамарковићку, учитељицу из истог места;
у Залоговцу, Николу Симоновића, учитеља из Тамнича, округа крајинског;
у Иванковцу, Милана Марковића, учитеља из Дубочке, округа пожаревачког;
у Јовцу, Драгу Грујићку, учитељицу из Скорице, округа крушевачког;
у Катуну, Драгињу Симићеву, учитељицу из Грабовца, округа моравског;
у Лоќици, Милеву Николићеву, учитељицу из Слатине, округа крајинског;
у Милошеву, Љубицу Вуковићеву, учитељицу из истог места;
у Обрежу, Драгу Марковићеву, учитељицу из Видровца, округа крајинског;
у Праћини, Данила Радића, учитеља из истог места;
у Пчелици, Живојина Милосављевића, учитеља из истог места;
у Седлару, Лазара Вучковића, учитеља из Дубнице, округа моравског;
у Сењском Руднику, Ђорђа Петровића, учитеља из Лесковца, округа београдског;
у Цикоту, Драгомира Марковића, учитеља из истог места.

VI. Нишки округ.

- у Гор. Душнику*, Радисава Митића, учитеља из Костајника, окр. подринског ;
у Јошаници, Милутина В. Јанковића, учитеља из Врбовца, окр. нишког ;
у Јаковљу, Ђорђа Живковића, учитеља из Брестовца, округа тимочког ;
у Каменици, Крсту Донића, учитеља из истог места, и Савку Тасићку, учитељицу из Заблаћа, округа чачанског ;
у Кнез-Селу, Михајла Веселиновића, учитеља из Балајинца, окр. топличког ;
у Манојлици, Зорку Вребаловићеву, учитељицу из истог места ;
у Мозгову, Божицара Јанковића, учитеља из Јошанице, округа нишког ;
у Островици, Драгу Бранковићку-Манок, учитељицу из Јаловик-Извора, округа пиротског ;
у Реснику, Николу Крстића, учитеља из истог места ;
у Студени, Миливоја Ристића, учитеља из Радаља, округа подринског ;
у Сечаници, Добривоја Петровића, учитеља из Црног Кала, окр. крушевачког ;
у Тешици, Љубомира Стојковића, учитеља из Предејана, округа врањског ;
у Хуму, Николу Динића, учитеља из Личја, округа нишког ;
у Читлуку, Светозара Поповића, учитеља из Чиниглавца, округа пиротског ;
у Шарбановцу, Тихомира Ђорђевића, учитеља из Милушинца, округа нишког .

VII. Пожаревачки округ.

- у Буковској*, Драгољуба Вујића, учитеља из Врбнице, округа пожаревачког, и Лепосаву Костићеву, учитељицу из Речице, истог округа ;
у Браничеву, Радишу Стефановића и Зорку Стефановићку, учитеље из Раброва, округа пожаревачког ;
у Витовници, Душана Кострешевећа, учитеља из истог места ;
у Влаолу, Михајла Јовановића и Даринку Јовановићку, учитеље из истог места ;
у Затоњу, Светислава Поповића, учитеља из Волује, округа пожаревачког, и Катарину Милојковићеву, учитељицу из Шљивара, округа тимочког ;
у Забрђу, Ђорђа Јеремића, учитеља из Сиге, окр. пожаревачког ;
у Каменову, Драгољуба Филиповића и Зорку Филиповићку, учитеље из Стамнице, округа пожаревачког ;
у Кличевцу, Василију Цветановићку, учитељицу из Манастирице, окр. пожаревачког, и Видосаву Цветковићеву, забавиљу из Београда ;
у Кнежици, Животу Михајловића, учитеља из истог места ;
у Кобиљу, Даницу Драгићевићеву, учитељицу из Михајловца, округа крајинског ;
у Крављем-Долу, Тихомира Јоковића, учитеља из Рашанца, окр. пожаревачког ;

WWW.UNILIB.RS

- у *Кули*, Дамњана Рашића и Даницу Рашићку, учитеље из истог места;
- у *Лазници*, Душана Стојановића и Полексију Пантелићеву, учитеље из истог места;
- у *Лескову*, Драгомира Миловановића, учитеља из Лазнице, окр. пожаревачког;
- у *Ливадици* Марију Петровићеву, учитељицу из истог места;
- у *Лучици*, Трајка Ристића, учитеља из Сараораца, округа смедеревског;
- у *Манастирици*, Петра Катанића и Стојанку Катанићку, учитеље из Рашанца, округа пожаревачког;
- у *Мелници*, Радована Богдановића, учитеља из Миљевића, окр. пожаревачког;
- у *Миљевићу*, Илију Ђерамилца, учитеља из Курјаче, округа пожаревачког;
- у *Орљеву*, Ђорђа Катанића, учитеља из Баре, округа пожаревачког;
- у *Рановцу*, Радмилу Балтићеву, учитељицу из истог места;
- у *Салакосцу*, Ненада Стевановића, учитеља на Власини, округа врањског.

VIII. Тимочки округ.

- у *Бачевци*, Јелену Тодоровићеву, учитељицу из истог места;
- у *Брестовцу*, Живојина Глигоријевића, учитеља из истог места;
- у *Бучју*, среза зајечарског, Васу Шешића и Марију Шешићку, учитеље из Лугавчине, округа смедеревског;
- у *Валевцу*, Добривоја Ивановића, учитеља из Белог Потока, округа тимочког;
- у *Валакоњу*, Манојла Ђорђевића, учитеља из Сумраковца, округа тимочког;
- у *Грљану*, Александру Михајловићку, учитељицу из истог места;
- у *Доњем Зуничу*, Бранислава Војновића, учитеља из Алдинца, округа тимочког;
- у *Д. Каменици*, Александра Бисића, учитеља из Табаковца, окр. крајинског;
- у *Жуковцу*, Боривоја Јовановића, учитеља из истог места;
- у *Зоруновцу*, Добросава Стојковића, учитеља из истог места;
- у *Јабланици*, Павла Стојковића и Амалију Стојковићку, учитеље из Дубоне, округа смедеревског;
- у *Јелашници*, Радована Никчевића, учитеља из истог места;
- у *Краљевом Селу*, Даницу Чочићку, учитељицу из Бољевца, округа тимочког;
- у *Мариновцу*, Радивоја Миловановића, учитеља из Кладушнице, округа крајинског;
- у *Новом Кориту*, Димитрија Илића, учитеља из Лубнице, и Даницу Илићку, учитељицу из Зајечара;
- у *Оснићу*, Аницу Јовановићеву, учитељицу из Леновца, округа тимочког;
- у *Ошљану*, Светозара Павловића, учитеља из Краљевог Села, округа тимочког;

у *Подгорцу*, Стојана Капетановића и Босиљку Капетановићку, учитеље из истог места, Вукашина Радосављевића и Ангелину Радосављевићку, учитеље из Кривеља, округа тимочког;

у *Рављу*, Светомира Живановића и Даринку Живановићку, учитеље из истог места;

у *Рготини*, Миливоја Пантелића и Мирославу Пантелићку, учитеље из Заграђа, округа тимочког;

у *Савинцу*, Анђелка Јанковића и Василију Јанковићку, учитеље из истог места;

у *Скробници*, Душана Лазића, учитеља из истог места;

у *Шљивару*, Драгутина Младеновића, учитеља из Лесковца, окр. тимочког.

IX. Топлички округ.

у *Арбанасцу*, Смиљка Спасића, учитеља из истог места;

у *Барбатовцу*, Вукадина Ђурковића, учитеља из Тешице, округа нишког;

у *Белољину*, Никиту Нешића и Полексију Стевићеву, учитеље из Благаца, округа топличког;

у *Блацу*, Тихомира Ивљанина и Наталију Ивљанин, учитеље из Црне Траве, округа врањског;

у *Вел. Плани*, Драгутина Милутиновића, учитеља из Јабланице, округа крушевачког;

у *Мекишу*, Богдана Мучалицу, учитеља из Лукова, округа топличког;

у *Петровцу*, Косту Првуловића, учитеља из Барбатовца, округа топличког;

у *Тулари*, Светислава Јовановића и Бојану Беловуковићеву, учитеље из истоместа.

Свима овим наставницима рачунаће се плата и станарина у новим местима од 1. септембра ове године.

ПБр. 12839. Из канцеларије Министарства Просвете и Црквених Послова, 11. јула 1912. године у Београду.

Господин Министар Просвете и Црквених Послова одлуком својом од 11 јула 1912 године ПБр. 13094. на основи чл. 35 закона о народним школама поставио је за сталне учитеље:

I. Округ ваљевски.

у *Бранковини*, Љубицу Михалачкову, учитељицу из Бабушнице округа пиротског;

у *Врелу*, Дебривоја Васиљевића и Лепосаву Васиљевићку, учитеље из Љутовнице, окр. рудничког, Милана Глигоријевића и Персиду Глигоријевићку, учитеље из Врела, округа ваљевског;

у *Вукоци*, Милицу Димитријевићеву, учитељицу из Памбуковице, окр. ваљевског;

у *Марковој Цркви*, Ангелину Савићеву, учитељицу из истог места;

у *Осладићу*, Владимира Чачића, учитеља из Остружња, округа ваљевског;

- у *Пироману*, Видоја Ђерића, учитеља из Јошеве, округа ваљевског;
 у *Рабровици*, Светислава Гојковића, учитеља из Бањана, округа ваљевског;
 у *Рајковићу*, Илију Госпавића, учитеља из истог места;
 у *Стублинама*, Милицу Ђерићку, учитељицу из Јошеве, округа ваљевског;
 у *Трстеници*, Даринку Поп-Лазичку, учитељицу из Грабовца, округа ваљевског;

II. Крагујевачки округ.

- у *Буковику*, Берту Савићку, учитељицу из Вукосаваца, округа крагујевачког;
 у *Божурџи*, Босиљку Стевановићеву, учитељицу из истог места;
 у *Винчи*, Радосава Тасића, учитеља из Криве Реке, округа крушевачког, и Љубицу Вукосављевићеву, учитељицу из Губеревца, окр. крагујевачког;
 у *Врбци*, Ружицу Јаковљевићеву, учитељицу из Чумића, окр. крагујевачког;
 у *Грошници*, Будимира Рашића, учитеља из Трстеника, округа крушевачког;
 у *Десимировцу*, Чедомира Нешковића, учитеља из Наталинаца, округа крагујевачког;
 у *Дивостину*, Живојина Прокића, учитеља из М. Крчмара, окр. крагујевачког;
 у *Ђурђеви*, Катарину Новаковићеву, учитељицу из Кладурова, округа пожаревачког;
 у *Ќићу*, Војислава Милорадовића, учитеља из Поскурица, окр. крагујевачког;
 у *Копљарима*, Светолика Милосављевића и Ангелину Милосављевићку, учитеље из Лужнице, окр. крагујевачког;
 у *Лужницама*, Милоша Живковића, учитеља из В. Крчмара, окр. крагујевачког;
 у *Мирашевицу*, Благоја Радојевића, учитеља из В. Каменице, окр. крајинског;
 у *Поскурицама*, Живку Милутиновићеву, учитељицу из Катуне, округа моравског;
 у *Рогојевцу*, Драгољуба Лазаревића, учитеља из Драче, округа крагујевачког;
 у *Сецима*, Александра Кишпатића и Даринку Максимовићеву, учитеље из истог места;
 у *Становима*, Димитрија Јовановића, учитеља из Шанца, округа крушевачког.
 у *Шумама*, Радомира Вујића и Љубицу Вујићку, учитеље из Костојевића, округа ужичког.

III. Подрински округ.

- у *Белој Цркви*, Милеву Ђурићку, учитељицу из Јадранске Лешнице, округа подринског, и Тому Поповића, учитеља из Стубла, округа ваљевског;

у Горњој Бадањи, Милинка Марковића, учитеља из Церове, окр. пиротског;

у Грничари, Александра Поповића и Милку Поповићку, учитеље из Драгинца, округа подринског;

у Добрићу, Милоша Павловића, учитеља из истог места;

у Доњој Бадањи, Стојана Росића, учитеља на Ориду, округа подринског;

у Зајачи, Николу Ненадовића, учитеља из Дворске, округа подринског;

у Засавици, Страшимира Глишића, учитеља из Каоне, округа подринског;

у Змињаку, Десанку Јовановићеву, учитељицу из Белотића, окр. подринског;

у Јошеви, Живорада Јевремовића, учитеља из Тршића, округа подринског;

у Клењу, Ружицу Ралићеву, учитељицу из Рогачице, округа ужичког;

у Ковиљачи, Милана Митровића и Милицу Митровићку, учитеље из истог места.

у Криваји, Милована Миловановића, учитеља из истог места, Станка Лазаревића и Зорку Лазаревићку, учитеље из Бановог Поља, округа подринског;

у Липолисту, Милорада Степановића, учитеља из Засавице, окр. подринског;

у Метковићу, (срез поцерски) Катарину Васићку, учитељицу из истог места;

у Накучанима, Загорку Милинковићеву, учитељицу из Текериша, округа подринског;

у Ноћајском Салашу, Илинку Панићку, учитељицу из истог места;

у Петковици, Радослава Јовановића, учитеља из Зајаче, округа подринског;

у Раевљу, Зорку Глишићку, учитељицу из Каоне, округа подринског;

у Риђакама, Љубомира Гајића, учитеља из Лојаница, округа подринског;

у Текеришу, Тихомира Костића, учитеља из истог места, и Косару Костићку, учитељицу из Драгиња, округа подринског;

у Тршићу, Живојина Китића, учитеља из Д. Трешњице, округа подринског;

у Узвећу, Трпка Стојановића и Наталију Стојановићку, учитеље из истог места;

у Црнићеву, Радована Николића, учитеља из Миличинаца, округа ваљевског;

у Шеварицама, Константину Мојсиловићеву, учитељицу из Недељица, округа подринског;

IV. Руднички округ.

у Белом Пољу, Даницу Красојевићеву, учитељицу из Турђева, округа крагујевачког;

у Брђанима, Милисаву Никитовића, учитеља из Прислонице, окр. рудничког;

у *Враћевиници*, (доња школа), Милицу Јоксимовићку, учитељицу из Винча, округа крагујевачког;

у *Гор. Бранетићима*, Десанку Милошевићку, учитељицу из истог места;

у *Гор. Милановцу*, (сеоска школа) Роксанду Зисићку, учитељицу из Копљара, округа крагујевачког;

у *Дућима*, Милица Терзића и Христину Терзићку, учитеље из Бољковаца, округа рудничког;

у *Лишљу*, Живка Смиљанића, учитеља из Чибутковице, округа београдског;

у *Милићевцима*, Тихомира Дмитровића, учитеља из Лучана, окр. чачанског;

у *Мојсињу*, Михајла Ђурића, учитеља из истог места;

у *Прељини*, Милана Б. Поповића, учитеља из истог места.

V. Смедеревски округ.

у *Баничини*, Лепосаву Кадићеву и Љубицу Кадићеву, учитељице из Јабуковца, округа крајинског;

у *Вел. Крсни*, Лепосаву Матићеву, учитељицу из Неменикућа, округа београдског;

у *Вел. Плани*, Веселина Стаматовића, учитеља из Селевца, округа смедеровског, Вукосаву Ракићку, учитељицу из Барошевца, округа београдског, и Цвету Митровићку, учитељицу из Лапова, округа крагујевачког;

у *Друговцу*, Вукосаву Степановићеву, учитељицу из Тополовника, окр. пожаревачког;

у *Ковачевцу*, Милована Марковића и Даницу Марковићку, учитеље из Подвршке, округа крајинског;

у *Лозовицу*, Десанку Јездићеву, учитељицу из Белице, округа моравског;

у *Малој Крсни*, Даницу Вуксановићку, учитељицу из истог места;

у *Малој Плани*, Љубомира Андрејевића, учитеља из Вуковца, округа пожаревачког;

у *Михајловцу*, Душана Ђелмаша и Милицу Ђелмаш, учитеље из Лесковице, округа ваљевског;

у *Осипаоници*, Софију Петковићеву, учитељицу из Д. Крчина, округа моравског;

у *Придворици*, Радмилу Томићеву, учитељицу из Смољинца, окр. пожаревачког;

у *Радовању*, Милана Марковића, учитеља из Сувог Дола, округа пожаревачког;

у *Ракинцу*, Љубицу Спасојевићку, учитељицу из Драгова, округа моравског;

у *Церовцу*, Радивоја Михајловића и Лепосаву Михајловићку, учитеље из истог места.

VI. Чачански Округ.

у *Жичи*, Симу Ђорђевића, учитеља из Прањана, окр. рудничког;

у *Заблаћу*, Новку Јаворчеву, учитељицу из Слатине, округа чачанског;

у Јошаничкој Бањи. Светислава Јовановића, учитеља из истог места;

у Котражи, Милију Вучетића, учитеља из истог места;

у Миланци, Милисаву Арсовића, учитеља из Ковиља, округа чачанског, и Илинку Арсовићку, учитељицу из Миланце, округа чачанског;

у Сирчи, Чедомира Аћимовића, учитеља из Мрсаћа, округа чачанског;

у Трнави, (срез трнавски) Филипа Јовичића, учитеља из Доње Краварице, округа чачанског.

Свима овим наставницима плата и станарина у новим местима рачунаће се од 1. септембра ове године.

ПБр. 13094. Из канцеларије Министарства Просвете и Црквених Послова, 11. јула 1912. у Београду.

ПОСТАВЉЕЊА

Господин Министар Просвете и Црквених Послова у народним школама поставио је својим претписима:

у београдском округу:

за вршиоца учитељске дужности у Баричу: Данила Стакића, свршеног ученика VI разреда гимназије. — ПБр. 11572 од 16-VI-1912.

за вршиоца учитељске дужности у Борку: Милана Рајића, свршеног ученика VI разреда гимназије. — ПБр. 11573 од 10-VI-1912.

за сталну учитељицу у Гроцкој: Даринку Стојковићеву, учитељицу из Мустапића. — ПБр. 10096 од 27-V-1912.

за вршиоца учитељске дужности у Брестовику: Владимира Бабића, свршеног гимназисту. — ПБр. 11191 од 16-VI-1912.

у подринском округу:

за вршиоца учитељске дужности у Царини: Милорада Савића, свршеног ђака учитељске школе. — ПБр. 11679 од 26-VI-1912.

за сталног учитеља у Слепчевићу: Светозара Ђулибрковића. — ПБр. 10865 од 9-VI-1912.

у пожаревачком округу:

за сталну учитељицу у Осаници: Мару Павичићку, досадашњу привремену учитељицу. — ПБр. 11447 од 21-VI-1912.

ОДСУСТВОВАЊА УЧИТЕЉА И УЧИТЕЉИЦА

Господин Министар просвете и црквених послова одобрио је одсуство од дужности:

Наталији Јанковићки, учитељици у Сибници (београдски), до 24 јуна. — ПБр. 9870 од 24-V-1192.

Сими Ђукановићу, учитељу у М. Моштаници (београдски), од 31 маја до 20 јуна. — ПБр. 11129 од 16-VI-1912.

Тихомиру Нешићу, учитељу у Бучју (тимочки), 3 месеца. — ПБр. 10264 од 31-V-1912.

- Дубици Лазаревићки, учитељици у Орашцу (крагујевачки), до краја јуна. — ПБр. 11511 од 21-VI-1912.
- Зарији Кутлешићу, учитељу у Б. Потоку (београдски), да школски одмор проведе у бањи. — ПБр. 11241 од 16-VI-1912.
- Марку Антоновићу, деловођи окруж. школ. одбора у Ваљеву, 25 дана ради лечења у бањи. — ПБр. 12033 од 2-VII-1912.
- Николи Ђерићу, учитељу у Прлити (тимочки), боловање од 23 фебруара до 14 марта и од 5 маја до 1 јуна. — ПБр. 12025 од 2-VII-1912.
- Томири Цаклики, учитељици у Крагујевцу, да школски одмор проведе у Брислу. — ПБр. 12870 од 11-VII-1912.
- Зорки Николићки, учитељици у Дворанима (крушевачки) од 27 маја до 5 јуна. — ПБр. 11717 од 26-VI-1912.

РАЗРЕШЕЊА

Господин Министар Просвете и Црквених Послова претписима својим разрешио је од учитељске дужности:

- Драгољуба Лукића, вршиоца учит. дужности у Кожељу (тимочки). — ПБр. 11107 од 21-VI-1912.
- Раденка Петровића, вршиоца учит. дужности у Рткову (крајински). — ПБр. 11137 од 14-VI-1912.
- Милсаву Ђурића, учит. заступника на Бањици (београдски). — ПБр. 11840 од 28-VI-1912.
- Димитрија Илића, вршиоца учит. дужности у Крушевици (београдски). — ПБр. 11840 од 28-VI-1912.
- Милутина Пантелића, вршиоца учит. дужности у Бељену (београдски). — ПБр. 11840 од 28-VI-1912.
- Марију Теофановићеву, заступницу учит. у В. Иванчи (београдски). — ПБр. 11840 од 28-VI-1912.
- Даринку Бранковићеву, заступницу учит. у Београду. — ПБр. 11840 од 28-VI-1912.
- Зорку Герзићку, заступницу учит. у Београду. — ПБр. 11840 од 28 јуна 1912.
- Велимира Пауновића, привременог учит. у Брестовику (београдски). — ПБр. 11576 од 23-VI-1912.
- Миливоја Вукосављевића, вршиоца учит. дужности у Студеници (чачански). — ПБр. 12002 од 4-VII-1912.
- Петра Наумовића, вршиоца учит. дужности у Јабучковцу (пожаревачки). — ПБр. 11838 од 28-VI-1912.
- Јосифа Анђелића, вршиоца учит. дужности у Јабучковцу (пожаревачки). — ПБр. 11838 од 28-VI-1912.
- Властимира Дробњака, вршиоца учит. дужности у Црвеној Јабучи (пиротски). — ПБр. 11605 од 27-VI-1912.
- Милицу Михајловићеву, врш. учит. дужности у Осладићу (ваљевски). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Милету Радловића, вршиоца учит. дужности у Бабиној Луци (ваљевски). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Ђорђа Стевића, вршиоца учит. дужности у Стублинама (ваљевски). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Тихомира Милсављевића, учит. заступника у Ваљеву. — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.

- Миладина Брстоношића, учит. заступника у Ристовцу (врањски). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Јована Поповића, вршиоца учит. дужности у Горњем Присјану (врањски). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Катарину Голубовићку, учит. заступницу у Крагујевцу. — ПБр. 11840 од 23-V-1912.
- Јакова Поповића, вршиоца учит. дужности у Витковцу (крагујевачки). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Димитрија Костића, заступника учит. у Крагујевцу. — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Панту Богдановића, заступника у Бољетину (крајински). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Душана Клајића, вршиоца учит. дужности у Прахову (крајински). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Симу Мартиновића, вршиоца учит. дужности у В. Каменици (крајински). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Ђорђа Поповића, вршиоца учит. дужности у Грабовници (крајински). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Миленка Пауновића, вршиоца учит. дужности у Манастирици (крјински). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Радића Јосића, вршиоца учит. дужности у В. Врбници (крушевачки).. — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Веселина Радојковића, заступника у Падежу (крушевачки). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Јеремију Тошића, заступника у Медвеђи (крушевачки). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Даринку Илићку, заступ. у Крушевцу. — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Милеву Голубовићку, заступницу у Ћуприји. — ПБр. 11840 од 23 јуна 1912.
- Димитрија Леринчанца, вршиоца учит. дужности у Плажанима (моравски). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Михаила Стојановића, вршиоца учит. дужности у Сењском Руднику (моравски). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Светолика Антонијевића, врш. учит. дужности у Црнољевници (нишки). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Катарину Богдановићку, заступницу у Нишу. — ПБр. 11840 од 23 јуна 1912.
- Светислава Димитријевића, заступника у Лишовцу (нишки). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Петра Ивановића, вршиоца учит. дужности у Сечаници (нишки). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Босиљку Јовановићеву, заступницу у Нишу. — ПБр. 11840 од 23 јуна 1912.
- Обрада Матића, заступника у Малчи (нишки). — ПБр. 11840 од 23 јуна 1912.
- Полихрона Николића, вршиоца учит. дужности у Личју (нишки). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Михаила Поповића, вршиоца учит. дужности у Св. Аранђелу (нишки). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Стојана Стаменковића, вршиоца учит. дужности у Јагличју (нишки). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.

- www.unilib.rs
- УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
- Дејтимија Чавдаревића, вршиоца учит. дужности у Г. Душнику (нишки). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Димитрија Цветановића, заступника у Нишу. — ПБр. 11840 од 23 јуна 1912.
- Димитрија Буркића, вршиоца учит. дужности у Базовику (пиротски). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Јована Поповића, вршиоца учит. дужности у Белој Води (пиротски). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Станоја Радосављевића, вршиоца учит. дужности у Реавцу (пиротски). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Анђела Шопића, вршиоца учит. дужности у Брлогу (пиротски). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Уроша Бујишића, вршиоца учит. дужности у Криваји (подрински). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Панту Вуловића, заступника у Богатићу (подрински). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Петра Грујичића, вршиоца учит. дужности у Крупњу (подрински). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Михајла Ђурчића, заступника у Узовници (подрински). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Илију Миљића, вршиоца учит. дужности у Совљаку (подрински). — ПБр. 11840 од 23-VI-1910.
- Петка Николића, вршиоца учит. дужности у Царини (подрински). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Косту Протића, вршиоца учит. дужности у Љубовији (подрински). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Љубу Рамадановића, вршиоца учит. дужности у Цулинама (подрински). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Јанићија Славковића, вршиоца учит. дужности у Црниљеву (подрински). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Ђуру Бошковића, заступника у Крепољину (пожаревачки). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Станка Јововића, вршиоца учит. дужности у Влашком Долу (пожаревачки). — ПБр. 11840 од 23-VI-1916.
- Милеву Кострешевићу, заступнику у Мелници (пожаревачки). — ПБр. 11840 од 23-VI-1922.
- Добривоја Лучића, вршиоца учит. дужности у Сени (пожаревачки). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Војислава Миљковића, заступника у Петровцу (пожаревачки). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Радослава Марјановића, вршиоца учит. дужности у Десини (пожаревачки). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Гавру Михајловића, заступника у Пожежани (пожаревачки). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Живојина Михајловића, вршиоца учит. дужности у Изварици (пожаревачки). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Косту Поповића, вршиоца учит. дужности у Каменову (пожаревачки). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Мару Станишићеву, заступнику у Пожаревцу — ПБр. 11840 од 23 јуна 1912.

- Петра Милетића, вршиоца учит. дужности у Кочетицу (пожаревачки). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Стевана Стевановића, вршиоца учит. дужности у Добри (пожаревачки). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Срећка Ђурића, вршиоца учит. дужности у Тренчи (руднички). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Јована Јевтића, вршиоца учит. дужности у Белановици (руднички). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Момчила Поповића, вршиоца учит. дужности у Г. Милановцу (руднички). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Драга Драговића, заступника у Сараорцима (смедеревски). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Полексију Јоксимовићеву, заступницу у Придворици (смедеревски). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Глигорја Којашевића, заступника у В. Извору (тимочки). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Петра Петковића, вршиоца учит. дужности у Рготини (тимочки). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Секулу Добричанина, вршиоца учит. дужности у Међуану (топлички). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Момира Ковачевића, вршиоца учит. дужности у Блацу (топлички). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Павла Количанина, вршиоца учит. дужности у Прекадину (топлички). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Димитрија Спасића, вршиоца учит. дужности у Белољину (топлички). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Станоја Секулића, вршиоца учит. дужности у В. Плани (топлички). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Филипа Видаковића, вршиоца учит. дужности у Пожези (ужички). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Младена Марковића, вршиоца учит. дужности у Мачкату (ужички). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Милету Станојевића, вршиоца учит. дужности у Шљивовици (ужички). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Љубомира Благојевића, заступника у Мрсаћу (чачански). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Панту Симића, вршиоца учит. дужности у Сирчи (чачански). — ПБр. 11840 од 23-VI-1912.
- Драгољуба Поповића, вршиоца учит. дужности у Браничеву (пожаревачки). — ПБр. 1226 од 7-VII-1912.

РАСПУШТАЊЕ ШКОЛА

Господин Министар Просвете и Црквених Послова одобрио је распуст школе због заразе у:

Кисиљеву (пожаревачки) до краја школске године, због шарлаха. — ПБр. 11057 од 12-VI-1912.

Бовну (нишки), 15 дана, због богиња и шарлаха. — ПБр. 10862 од 9-VI-1912.

Мрчајевцима (руднички), шест недеља, због шарлаха. — ПБр. 11491 од 22-VI-1912.

- Стублинама (ваљевски), од 21—29 јуна, због шарлаха. — ПБр. 11663 од 25-VI-1912.
 Грабовцу (ваљевски), од 4—29 јуна, због шарлаха. — ПБр. 11650 од 27-VI-1912.

ПЕРИОДСКЕ ПОВИШИЦЕ

Господин Министар Просвете и Црквених Послова одобрио је периодске повишице плате:

- Николи Ђорђевићу, учитељу из Лесковца, V. — ПБр. 9209 од 29 маја 1912.
 Михаилу Д. Огњановићу, учитељу на Умци (београдски), IV. — ПБр. 8404 од 17-V-1912.
 Босилки Цветићевој, учитељици из Трошнице (крагујевачки), III. — ПБр. 7044 од 17-V-1912.
 Анки Величковићки, учитељици из Неготина, IV. — ПБр. 7475 од 9-VI-1912.
 Настасији Николићки, учитељици из Београда, VII. — ПБр. 7162 од 17-V-1912.
 Наталији Јанковићки, учитељици у Сибници (београдски), III. — ПБр. 9870 од 7-VI-1912.
 Станији Спасојевићки, учитељици у Реснику (београдски), V. — ПБр. 6997 од 17-V-1912.
 Сави Димитријевићу, учитељу у Липовцу (нишки), II. — ПБр. 6229 од 25-V-1912.
 Милошу Јаншевићу, учитељу из Милатовца (пожаревачки), II. — ПБр. 6369 од 6-VI-1912.
 Томи Јевтићу, учитељу у Радичевцу (тимочки), IV. — ПБр. 7622 од 17-V-1912.
 Драгутину Поповићу, учитељу из Водина (смедеревски), II. — ПБр. 6690 од 9-VI-1912.
 Косари Богдановићки, учитељици у В. Лаолу (пожаревачки), IV. — ПБр. 7845 од 6-VI-1912.
 Зорки Поповићки, учитељици у Влад. Хану (врањски), V. — ПБр. 7405 од 17-V-1912.
 Светозару Поповићу, учитељу из Орешковице (пожаревачки), III. — ПБр. 9591 од 6-VI-1912.
 Ангелини Николићки, учитељици из Дуљана (крајински), II. — ПБр. 7473 од 31-V-1912.
 Михаилу Симићу, учитељу у Крушевцу, V. — ПБр. 9418 од 6-VI-1912.
 Милицы Глигоријевићки, учитељици у Каонику (крушевачки), IV. — ПБр. 6950 од 17-V-1912.
 Милану Ненадовићу, учитељу у Грабовцу (моравски), II. — ПБр. 6221 од 17-V-1912.
 Милану Лазаревићу, учитељу у Мајуру (моравски), I. — ПБр. 9038 од 5-VII-1912.
 Марији Илићки, учитељици у Плешу (крушевачки), III. — ПБр. 8832 од 12-VI-1912.
 Живану Радојковићу, учитељу у граду Сталаћу (крушевачки), I. — ПБр. 9106 од 5-VII-1912.

Александру Јончићу, учитељу у Столу (пиротски), I. — ПБр. 8828 од 5-VII-1912.

Василији Цветановићки, учитељици у Манастирици (пожаревачки), I. — ПБр. 18371 од 24-V-1912.

Живојину Првуловићу, учитељу у Живци (пожаревачки), VII. — ПБр. 9762 од 5-VII-1912.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

НАГРАДЕ

Господин Министар Просвете и Црквених Послова одлучно је да се издаду особене награде за ову сезону:

Љуби Станојевићу, члану Народног Позоришта, 500 динара. — ПБр. 11585 од 24-VI-1912.

Мари Таборској, Илији Станојевићу и Сави Тодоровићу по 200 динара. — ПБр. 7941 од 24-VI-1912.

РАСПИСИ ГОСПОДИНА МИНИСТРА ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА

Директорима средњих школа

Измене и допуне у Закону о средњим школама, које је усвојила Народна Скупштина на мој предлог, добиле су највишу санкцију 4 ов. мес., а објављене су у „Српским Новинама“ 10 ов. мес. и од тога дана добиле су силу закона. Шаљем вам од њих два примерка за архиву, а сам закон у садашњој редакцији штампан је засебно у издању Државне Штампарије, те ћете га набавити посебно.

Препоручујем Вама и наставницима поверенога вам завода да тачно поступате по новоме закону, како би се што пре увео сав у живот.

Најглавије новине овога Закона у погледу уређења саме школе јесу ово:

1. Укинут је пријемни испит (чл. 43.), те ће се ученици примати без њега у I разред, ако испуњавају остале погодбе законске (чл. 20., 21., 23. и 24.).

2. Разредни испити држе се у времену од 11—20 августа (чл. 46) по распореду који Ви утврдите (чл. 66.). Испит се полаже пред испитним одбором, који одреди разредно веће. Томе одбору председник је разредни старешина, уз њега још један наставник и за сваки предмет предметни наставник. Испитни се одбор дакле састоји из мањег броја чланова но до сад, али је зато дато више могућности, да се испити врше што исцрпније, те да се дође до што боље слике ученичког знања.

За течајне и приватне испите (чл. 47. и 53.) израђена су нова правила, која су упућена Главном Просветном Савету да их прегледа. Али ће она ступити на снагу тек од почетка нове школске године, те ће ученици који имају да полагају разредне и течајне испите сада на крају школске године од 11—20 августа полагати те испите по старим правилима, по којима су их полагали и њихови другови у мају и јуну ове године.

WWW.UNILG.RS
У
В
Р
Т
С
К
А
В
И
О
Т
Е
К
А

3. За превођење ученика тражи се од ученика (чл. 34. и 41.) да има добре оцене из свих предмета и обавезних вештина. На ову одредбу извођећете обратити нарочиту пажњу ученицима у новој школској години. На ученике пак који ове школске године имају слабу оцену из вештина, и имају сада да полагају разредни испит из неких научних предмета, неће се ири одлучи о превођењу водити рачуна о овоме пропису о вештинама, већ ће се они, као и њихови другови, који су преведени у јуну, превести по староме закону.

4. Уписивање ученика вршиће се од сада 21, 22 и 23 августа (чл. 19), према распореду, који утврдите Ви. При упису водиће се обзира о чл. 28. Зак. који сам расписао о школским областима од 1 августа прошле године ПБр. 12588. По чл. 4. могу се у свима средњим државним школама до VII разреда школовати заједно и мушка и женска деца. Како пак чл. 141. предвиђа да се уписивање и превођење женске деце у мушке школе има да изврши поштуно, по саслушању Главног Просветног Савета, и у границама буџетом одређених кредита и с обзиром на потребне просторије у школама, то ћете Ви пријаве женске деце примати само условно, не наплаћујући од њих школарине, док се не донесе коначна одлука о њихову пријему и превођењу.

Чим 23. августа свршите упис Ви ћете ми, најбржим начином, саопштити исход уписа: колико се за сваки разред пријавило мушке, а колико женске деце и Ваше мишљење, има ли могућности да се приме и женска деца (бар у I и II разред).

5. Ако се при упису покаже, да који ученик из туђих средњих школа или из средње школе с другим наставним планом има да положи допунски испит (чл. 54.), настаћете да се тај испит сврши најдаље до краја августа (чл. 19.), а докле ученику нећете наплатити школарину, али ћете га рачунати у пријављене ученике.

6. Предавања морају почети најдаље 25 августа (чл. 16.), те ћете настаги да се одмах на првој седници професорскога савета 11 августа изврши подела предмета и начини распоред часова.

7. Ученик који у току школске године промени или напусти завод добија уверење (преводницу), ученик који по свршетку разреда неће да продужи учење у истој школи, добија уверење о учењу и владању, и ученици који положе нижи или виши течајни испит добијају сведочанство (чл. 55.). Док се не проише облик тих уверења и сведочанстава, употребиће се садашња.

За дупликат уверења плаћа се пет, за дупликат сведочанства десет динара, поред државне таксе, у корист књижице школских уџбеника (чл. 55). Према томе ћете таксе наплаћене до 10. јула ове године одмах послати Главној државној благајници, а таксе наплаћене после тога дана водићете у Дневнику депозитне касе као примање, док се не проишу правила о утроску тих такса.

8. Број наставничких часова (чл. 69) нешто је измењен према броју ученика у школи. У исти мах је узаконено да се наставнику за прекобројне часове преко максималнога броја часова даје хонорар, сем случаја када замењује наставника који одсуствује до месец дана. Али редовни наставници научних предмета не могу имати више од 6, и наставници вештина више од 8 хонорарних часова, разуме се ни у истој ни у којој другој школи. Према томе максимални број часова наставника научних предмета не може бити већи од 22 до 26 (професора, предметних учитеља и учите-

лица који имају 16—20 обавезних часова), а учитеља и учитељица вештина од 22 до 28 часова.

Ви ћете ми с тога, уз своје предлоге о хонорарним часовима у својој школи, као и уз своје извештаје о хонорарима, које би имали ваши наставници у другој којој школи, поднети свакад и мишљење о томе, да ли наставник може имати максимум часова.

Препоручујем Вам да Ви и наставници поверене Вам школе обратите нарочиту пажњу на ове новине и да их, у колико се тичу родитеља и ученика, што пре објавите најподеснијим Вам начином, независно од тога што је Министарство неке објаве (чл. 19., 43. и 46.) објавило преко „Српских Новина“ и дневних листова.

ПБр. 13615
21 јула 1912. год.
у Београду.

Министар
просвете и црквених послова,
Љ. Јовановић, с. р.

Директорима средњих школа

Чланом 53. Закона о средњим школама предвиђено је да се приватни испити полагају само у државним средњим школама, а по правилима која ће се прописати.

Док се та правила не пропишу, препоручујем директорима мушких средњих школа да у местима где има државних женских средњих школа примају на испит мушку децу, а женску децу упуते на полагање у женске средње школе.

ПБр. 13689
23 јула 1912 године
у Београду.

Министар
просвете и црквених послова,
Љ. Јовановић, с. р.

Директорима средњих школа

По саслушању Главног Просветног Савета одлучио сам, да се, до опште измене Наставног плана средњих школа, од нове школске године учи руски језик у VII и VIII разреду са по 3 часа недељно. Трећи час добиће се свођењем часова латинског језика тим разредима од 4 часа на 3 недељно, при чему ће наставници латинског језика интензивнијим радом и нешто збијенијим прелажењем наставног градива, парочито с мање граматизирања, настати да пређу приближно досадашње наставно градиво.

ПБр. 13690
24 јула 1912 год.
у Београду.

Министар
просвете и црквених послова,
Љ. Јовановић с. р.

ОДЛУКЕ ГОСПОДИНА МИНИСТРА ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА

Господин Министар Просвете и Црквених Послова својим одлукама одобрио је:

Да се село Бачевци (окр. ваљевски) одвоји од драгићске школске општине и да за себе образује нову школску општину, која ће носити назив: „Бачевачка основна школа“. — ПБр. 5594 од 28-V-1912.

Желећи да ода хвалу и признање ученицима средњих школа, који су учествовали на народном гађању Стрелачког Савеза, покљонио је по девет примерака: В. Петровић — Родољубиве песме, и М. Цветић — Карађорђе. — ПБр. службено, од 18-IVI-1912.

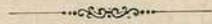
Да се село Аз-Бресница (нишки), које је до сада припадало школској општини сечаничкој одвоји од досадашње школске општине и образује за себе нову школску општину под називом: „Аз-Бресничка школска општина“. — Овој школској општини да се придода и село Крајковце из облачинске школске општине. — ПБр. 11105 од 21-VI-1912.

Одредио је у Одбор за драмски стечај, поред управника и секретара Народног Позоришта, др. Јована Скерлића, ванредног професора Универзитета, и Бранислава Нушића, књижевника. — ПБр. 10959 од 2-VII-1912.

Одобрио је Милицу Михајловићки, учитељицу у пензији, да може отворити дечје забавиште у Јагодини и у њему привремено вршити дужност забавиље. — ПБр. 11756 од 3-VII-1912.

Да се село Вранеш (чачански) одвоји од досадашње врпске школске општине образујући за себе нову школску општину под називом „Вранешка основна школа“. Та ће нова школска општина бити састављена из села: Вранеша, Подунаваца и Вукушице, и у њој ће бити једно одељење.

У Грачичкој школи остају: Грачац и Отроци; а у Врпској: Врба, Ратина и Драгосинци. — ПБр. 10117 од 9-VI-1912.

РАДЊА ГЛАВНОГ ПРОСВЕТНОГ САВЕТА

1064 РЕДОВНИ САСТАНАК

8 фебруара 1912 год.

Били су: председник Сава Урошевић; потпредседник Мирко Поповић; редовни чланови: Миливоје Симић, Љубомир М. Протић, др. Чедомиљ Митровић, др. Јован Скерлић, протопрезвитер Стеван М. Веселиновић, др. Светолик П. Стевановић, др. Душан Рајичић, др. Миливоје Н. Јовановић, Илија Букановић; ванредни члан: Михаило М. Станојевић.

Пословођа: Милан К. Петковић.

I

Прочитан је и примљен записник 1063 редовног састанка.

II

Саслушан је усмени реферат г. др. Миливоја Н. Јовановића, школског надзорника и уредника Просветног Гласника, о уређењу листа у 1911 год.

Савет је мишљења: да уређење Просветног Гласника треба продужити и даље, у правцу у којем је уређиван у 1911 години, али, да би лист могао одговорити свима очекивањима, потребно је додати и једног помагача за уређивање службеног дела и једног за уређивање бележака и библиографских података, којима треба дати награду за рад. Код Државне Штампарије треба настати да поклони што већу пажњу бржем и тачнијем излажењу Просветног Гласника.

III

Саслушан је писмени реферат г. др. Чед. Митровића о томе да ли г. Мих. Кијаметовић, учитељ у Ристовцу, може и даље остати у учитељској служби.

Савет налази: да г. Михаило Кијаметовић, учитељ у Ристовцу, може и даље остати у учитељској служби, али да у интересу школе не треба да остане учитељ у истом месту у коме је сада учитељ.

IV

Саслушано је писмо г. др. Стевана Окановића, професора, којим изјављује да се не може примити реферовања Геометријских Облика од г.г. Милорада и Илије Букановића.

Савет је одлучио: да се на место г. Окановића умоли г. Влад. Стојановић, професор, да поднесе Савету реферат о овом рукопису.

V

Прочитано је писмо Господина Министра просвете и црквених послова од 19 јануара ове године ПБр. 18.086, којим пита за мишљење треба ли г-ђа Стојка Ивковићка, учитељица у Београду, и даље да остане у служби, или је треба ставити у пензију.

Савет је мишљења: да према лекарском уверењу г-ђу Стојку Ивковићку, учитељицу у Београду, треба ставити у пензију.

VI

Прочитано је писмо Господина Министра просвете и црквених послова од 28 јануара ове године ПБр. 1850, којим шаље на оцену и мишљење књиге Историја Срба за ученике средњих школа од г. Јов. Ђорђевића, професора, који моли да се препоруче за уџбеник у средњим школама.

Савет је одлучио: да се умоле г.г. др. Јов. Радонић, професор Универзитета, др. Мих. Поповић, помоћник Библиотекара Народне Библиотеке, и Свет. Максимовић, професор, да ове књиге прегледају и Савету поднесу писмени реферат, пошто писац претходно депонује благајни Министарства просвете 60 динара на име хонорара г.г. референтима.

VII

Прочитано је писмо Господина Министра просвете и црквених послова од 28 јануара ове године ПБр. 1802, којим јавља да би требало прештампати Општу Историју од Ст. Ловчевића, који је ради тога извршио измене у досадашњем уџбенику, па моли Савет да донесе своје мишљење о извршеним изменама.

Савет је одлучио: да се умоле г.г. др. Никола Вулић, професор Универзитета, и Свет. Максимовић и Милан Костић, професори, да Савету поднесу писмени реферат о извршеним изменама.

VIII

Прочитано је писмо Господина Министра просвете и црквених послова од 1 јануара ове године ПБр. 19, којим шаље на оцену и мишљење прерађену Читанку за IV разред средњих школа од г. др. Милана Шевића, професора у пензији.

Савет је одлучио: да се умоле г.г. Павле Поповић, професор Универзитета, и Миливоје Башић и Јеремија Живановић, професори, да прегледају ову Читанку и Савету поднесу писмени реферат.

IX

Саслушан је писмени реферат г.г. Максима Триковића, Славка Милића и Свет. Максимовића професора, о рукопису Физика за III разред гимназија и реалке и за Учитељске школе од г. Миливоја Добросављевића, професора.

Тај реферат гласи :

Главном Просветном Савету,

На захтев од 19. септ. 1911. год. СБр. 167 част нам је поднети своје мишљење о рукопису г. Миливоја Добросављевића, професора, Физика за III раз. гимназија и реалка и за учитељске школе.

Према својој намени ова несумњиво *експериментална* физика има тај основни недостатак, да је потпуно *неекспериментална*. Огледе, који морају бити база за извођење физичких закона, писац је скоро потпуно занемарио; *јер се*, по његовом мишљењу, *физика служи огледима зато, да овери и утврди тачност и исправност својих закона*. На тај начин дата им је споредна важност, ма да се тек експериментом може добити нешто стварно и ново. При прегледању рукописа нашли смо око двадесет огледа и то тако наглашених или са тумачењем, које ученици и при најбољој вољи не могу схватити, тим пре што нису пропраћени подесним сликама. Иначе је писац чисто вербалан и на доста места као доказ ауторитативно саопштених физичких закона треба да послужи чешће употребљене фразе: лако се може доказати; математички се доказује; геометријском се конструкцијом изводи; лако се уверавамо огледом, а при том нити се доказује, нити геометријски изводи, нити оглед описује.

Исто тако врло је мало обрађено пажње важном помоћном средством — сликама, које пажљиво пробране и описане корисно служе за разумевање текста. Уз рукопис је приложено 24 слике свега и то без нарочитог избора, нпр. сем стрме равни и полуге није унета слика ниједне друге машине, а опис им је такав, да ученици не могу разумети принцип функционисања дотичне машине; сем пет слика (од којих три за магнетни спектар) нема других, које би илустровале описане огледе (у осталом, као што смо већ напоменули, огледа је врло мало); што је још интересантније, у тексту се ретко помиње приложена слика, па и тада текст врло мало објашњава слику, а слика ни мало не помаже разумевању текста.

Потребних примера из живота и примена на живот има врло мало (нешто у механици, која је скоро најлошије обрађена и у електрицитету).

Ограничивши се дакле на чист вербализам, писац на много места излаже чињенице врло тешким и неприступним стилем, упушта се у чудновата резоновања, која, кад су тачна, надмашују моћ схватања ученика III па и виших разреда. Примера ради довољно је прочитати само неколико првих страна овог рукописа. Није реткост, да писац употребљује термине и појмове без претходне и неизоставне дефиниције и тумачења или уз обећање да ће се о том накнадно говорити и дати објашњење (па се као што је случај са хитцем то у опште не учини); а по где што се позива на ствар, о којој није раније говорено (нпр. код стрме равни позивање на разлагање сила). Излагање је често конфузно и расплинуто (нпр. о хидростатском притиску, оптичким инструментима и т. д.)

Оно, што се ни у ком случају не може дозволити у једном уџбенику — нетачно изложени закони и појмови — налази се такође у овом рукопису. Идентификујући функционалност са пропорционалношћу, писац саопштава нетачне законе (напр. о шеталици; да је дужина пропорционална са временом клаћења?!; о затегнутим жицама, свиралама и т. д.). Од тог одступа једино при квантитативном изражавању сила, али и ту пада у погрешку подводећи их све под Њутнов закон универзалне гравитације. Не упуштајући се у детаљније набрајање принципијелних погрешака истичемо нарочито ово чудно тврђење пишчево; „лако се слободни крајеви своја бакар-цинк вежу једном металном жицом добиће се електрична струја“. Тврђење, које не значи ништа друго него да је писац конструисао *perpetuum mobile*, противно свакој логици и основном досад недемантованом принципу о конзервацији енергије.

Сваки од поменутих недостатака у овом рукопису био би већ по себи довољан да одлучи о неупотребљивости његовој.

Према томе мишљења смо, да се овај рукопис не може ни у ком случају употребити као уџбеник.

Београд, 7. фебруара 1912.

Главном Просветном Савету
захвални на поверењу

Максим Трковић, проф.
Свст. М. Максимовић, проф.
Славко Ђ. Милић,
проф. III гимназ.

Усвојивши у свему мишљење референата Савет налази: да се Физика за III разред гимназија и реалака и за Учитељске школе, од г. Миливоја Добросављевића, професора, не може препоручити за уџбенике у средњим и стручним школама.

Г.г. референтима одређено је на име хонорара свега 60 динара.

X

Прочитано је писмо Господина Министра просвете и црквених послова од 31 јануара ове године, ПБр. 2009, којим моли Савет да, на основи чл. 35 Закона о средњим школама, изабере два професора и два учитеља из Београда, који ће са референтом за основну наставу саставити Комисију за грађење учитељског распореда за школску 1912—1913 годину.

Савет је изабрао у комисију: г.г. Јована Дравића, професора IV гимназије у Београду, др. Данила Катића, професора III гимназије у Београду, Срђана Новаковића, учитеља из Београда и Михаила Стевановића, учитеља из Београда.

XI

Пречитано је писмо Господина Министра просвете и црквених послова од 6 овог месеца, ПБр. 2259, којим шаље на оцелу квалификације г. Милана Драгосављевића, хонорарног наставника певања у Ужичкој гимназији, који моли за место сталног учитеља певања.

Савет је одлучио: да се умоле г.г. Ник. Лазић и Јосиф Маринковић да прегледају молитељеве квалификације и поднесу Савету заједнички писмен реферат.

XII

Прегледавши суд за воду, који је Савету послао г. др. Добривоје Поповић, окружни хигијеничар из Крагујевца, Савет одлучује: да се од управитеља средњих и стручних школа у Крагујевцу, који су завели у својим школама тај суд, прибави мишљење о његовој практичности и корисности и у исто време позове ванредни члан Савета г. др. Милош Поповић, лекар из Београда, да и он да своје мишљење.

XIII

Саслушан ја извештај о стању фонда Задужбине Вићентија Красојевића, ужичког епископа и усмени реферат г.г. др. Чед. Митровића и Стев. Веселиновића о условима пријављених кандидата за питомце тога фонда.

Саслушавши реферат Савет налази: да се за питомицу може препоручити Милица Красојевићева, ученица IV разреда основне школе у Враћевшници (ЗБр. 380), јер је у четвртој степену сродства, а остали немају потребних услова.

Једновремено Савет налази да ово завештање епископа Красојевића не одговара законском наређењу, по коме су епископи дужни правити тестаменте.

Према томе, а поводом новог закона о Задужбинама, Задужбински Одбор би требало да узме у оцену може ли према оваквом тестаменту противно закону Министарство просвете и даље водити бригу о овој задуж-

бини, која је намењена само сродницима покојниковим, а на штету школе, цркве и хуманих установа.

Овим је овај састанак закључен.

1065 РЕДОВНИ САСТАНАК

15 фебруара 1912 год.

Били су: председник **Сава Урошевић**; потпредседник **Мирко М. Поповић**; редовни чланови: **Миливоје Симић**, **Никола В. Лазић**, **Љубомир Протић**, др. **Чедомиљ Митровић**, др. **Јован Скерлић**, протопрезвитер **Ст. М. Веселиновић**, др. **Светолик П. Стевановић**, др. **Душан Рајичић**, Илија **Ђукановић**; ванредни члан: **Мих. Станојевић**.

Пословођа: **Милан К. Петковић**.

I

Прочитан је и примљен записник 1064 саветског састанка.

II

Прочитано је писмо Господина Министра просвете и црквених послова од 13 овог месеца, ПБр. 2836, којим шаље 30 молби студената на Универзитету, да Савет према чл. VI Правила о издавању помоћи студентима филозофског факултета одлучи о избору питомаца што пре и предложи кандидате према објављеном броју у стечају ПБр. 1491 објављеном у 21 броју Српских Новина од ове године.

Савет је одлучио: да се умоле г.г. С. Урошевић, др. Јован Скерлић и Свет. П. Стевановић да прегледају документа пријављених кандидата и предложе потребан број Савету.

III

Прочитано је писмо Господина Министра просвете и црквених послова од 13 овог месеца ПБр. 2823, којим спроводи на оцену и мишљење књигу Родољубиве Песме од Вељка Петровића, који моли за откуп извесног броја примерака.

Према усменом реферату члана г. др. Јована Скерлића Савет је мишљења: да се Родољубиве Песме Вељка Петровића могу препоручити за откуп.

IV

Прочитано је писмо Господина Министра просвете и црквених послова од 14 овог месеца ПБр. 2885, којим шаље на оцену и мишљење књиге: 1) „О Васпитању умном, моралном и телесном“ од Спенсера, у преводу Ј. Миодраговића; 2) „Васпитање воље“ од Жила Пајо-а, у преводу Јована М. Јовановића; 3) „Срце“ од Амичиса, у преводу С. Калика, и 4) „Робинзон Крузе“, у преводу Ј. Милојевића, све у издању књижаре Св. Цвијановића, који моли да се препоруче школским књижницама и да Министарство откупи известан број примерака.

Пошто су прва и четврта од ових књига у другом, а трећа у трећем издању и већ су у првом издању препоручене од Главног Просвртног Савета, а о другој дају чланови Савета повољно мишљење, Савет одлучује, да се ове књиге могу препоручити за школске књижнице народних и средњих школа и Министарству за откуп.

V

Саслушан је писмени реферат г.г. Ник. Лазића и Јосифа Маринковића о квалификацијама г. Милана Драгосављевића, хонорарног наставника певања у Ужичкој гимназији.

Према овом реферату Савет налази, да г. Милан Драгосављевић не може бити постављен за учитеља вештина (ни сталног ни привременог) док своју сирему не посведочи нарочитим испитом пред стручном комисијом.

VI

Саслушан је писмени реферат г.г. Ник. В. Лазића, Радосава Васовића и Ђорђа Јовановића о Картама Краљевине Србије од г. Милорада Ракића, учитеља у Барошевцу.

Тај реферат гласи:

Главном Просветном Савету,

Писмом од 17. новембра прошле године, СБр. 225, извештени смо да смо одређени прегледати карте, које је Савету поднео г. Милорад Ракић, учитељ, па о томе да поднесемо заједнички реферат. Ми смо тај посао свршили и част нам је о томе рећи своје мишљење.

Господин Ракић поднео је два цртежа, један је назвао Карта Србије по речним сливовима, размера 1:750.000, а други се зове опет исто тако само у размери 1:400.000.

Прилично је оригинална појава г. Ракића у овоме послу. Изгледа као да ни он сам није свестан свога картографског позива, јер за исту ствар нуди две карте, па која се Савету свиђа, не знајући да се од карте већег раз мера може лако, при репродукцији, направити карта мањег размера. Не мање је оригинална и молба којом тражи: „да се оне препоруче за књижнице и ученике основних школа“. Карте се не препоручују књижницама, већ школама као средство за географску наставу. Ако је малу карту наменио ученицима, а велику „књижницама“, опет је дошао у недоследност, јер ручна карта треба да је само миниатурна зидне карте, нарочито кад је од истог аутора.

На најгрубљи начин г. Ракић је копирао карту Др. Ј. Цвијића, која је у истој размери (1:750.000). Овај цртеж што га г. Ракић назива картом, по свему долази у ред домаћих ђачких радова, које они раде на прозору или помоћу провидне хартије, па замажу бојама да буду шареници.

Преко те веома лоше копије повучене су неке црвенкасте дебеле линије, које г. Ракић назива „водоумеће сливова“.

Друга карта опет је врло рђава копија карте Краљевине Србије у истој размери (1:400.000) од професора Ј. Ковачевића.

Преко те копије повучене су дебеле линије, које треба да означавају „водоумеће“. Те линије стручњаци зову вододелнице или *развођа*. То су оне линије у природи од којих се вода дели на суседна порецја. Оне се у природи могу наћи, али су доста компликоване. Врло често оне не иду по венцима високих брда и планина, већ се спуштају у низине, остављајући поједина узвишења у самим порецјима (сливовима). Приближна слика тих хидрографских линија може се добити студијом наше специјалне карте у размери 1:75.000. Са тих секција специјалне карте може се, генералисањем, доћи до вододелница на генералним и прегледним картама. Г. Ракић није тако радио, већ је на готове туђе карте, које су намењене другој, а не хидрографској сврси, накалемло нешто што се на овим картама не може наћи нити одредити. Он је на карти извео највеће парадоксе; његове вододелнице иду прево

највећих река. Помиње се у Библији да је Мојсије чаробним штапићем разделио воду у Црвеном мору. У природи то нити постоји, нити се може замислити како би изгледало.

Поречје или слив Велике Мораве затворен је са свих страна тим чудноватим линијама. Поречје неке реке може бити затворено у овим случајевима: а) ако река понире (понорнице), б) ако утиче у неко континентално језеро или море из којег вода никад не отиче (то су континенталне реке), в) у пустињским и степским пределима губе реке своју воду по тамошњем песку или им се вода испарава у доњем току, па их нестаје (степске реке), али у томе случају вододелнице су према свршетву реке неодређене и променљиве. Иначе код нормалних река, као што је Вел. Морава, овакво картирање изазива чуђење.

Остављајући на страну ружну појаву што г. Ракић туђе радове подноси у облику лоших копија, као своје, већ због саме главне ствари, која је требала да се иставне на овим пртежима, неизобилно је придавати икакву вредност овим понулама г. учитеља Ракића.

Београд, 11. фебруара 1912.

Ник. З. Лазић,
директор женске гимназије.
Рад. Васовић, проф.
Ђор. Јовановић, учит.

Према овом реферату Савет одлучује: да се Карте Краљевине Србије од г. Милорада Ракића, учитеља у Барошевцу, не могу препоручити ни за књижнице ни за ученике основних школа.

VII

Прочитано је писмо Господина Министра просвете и црквених послова од 15 овог месеца ПБр. 2965, којим јавља да је потребно решити питање о наставним плановима и програмима у средњим и стручним школама и пита за мишљење остаје ли Савет при наставним програмима које је израдио у 1901 години, или ће приступити ревизији тога програма.

Савет налази, да треба извршити неопходне ситније измене и ради тога одлучује да се умоле г.г. Милив. Симић, Ник. В. Лазић и др. Свет. П. Стевановић да предложе Савету потребне измене.

VIII

Саслушан је писмени реферат г.г. др. М. Миланковића и Јосифа Ковачевића о Пантахиметрији — општем брзомеру — од г. Ник. Врсаловића, професора.

Ти реферати гласе:

Главном Просветном Савету,

На Ваш позив од 13-IX-1911 (С. Бр. 185) проучио сам књигу г. Ник. Врсаловића „Пантахиметрија — општи брзомер“ и дошао до ових закључака:

1) Конструкција Координатометра и Пантахиметра г. Врсаловића изгледа — у колико су мени инструменти те врсте познати — да је оригинална. Свој суд о практичној применљивости тих инструмената нисам могао на темељу цитиране књиге створити, него би га могао тек изрећи после дуже практичне употребе тих инструмената.

2. Геометријска страна поменутога дела не садржава ништа новог.

3. Уважање практично-геометријских вежбања у средњим школама било би, без сумње, корисно, но мишљења сам да би се при тим вежбањима требали употребљивати инструменти уведени већ у инжењерској пракси.

Београд 7. фебруара 1912.

Др. М. Миланковић,
в. проф. Универзитета.

Додатак:

Г. Врсаловић показао ми је своје геодетске инструменте, па сам о њиховој практичној примени могао овај суд да створим:

1) »Координатометар«, конструисан додуше на једном оригиналном принципу, сувише је компликован и скуп, а опет тако мало тачан да не би могао доћи у конкуренцију са инструментима који се сада примењују у инжињерској пракси.

2. »Пантахиметар« је компендиозан, доста јефтин и дозвољава мерење углова са приличном тачношћу, па би се могао употребљивати при онима мањима геодетским операцијама за које се обично употребљава пантљика (Messband) и огледала под углом (Winkelspiegel) пред којима има ту предност да може мерити углове сваке величине, те геодетске операције чине лепо примену планиметрије и тригонометрије, па би њихово уважање у средње школе било од користи.

Др. М. Миланковић

Господину

Председнику Главног Просветног Савета.

Актом од 13. септембра, СБр. 185 учуено ми је дело: »Пантахиметрија — општи брзомер«, од г. Ник. Врсаловића, професора на преглед. То сам дело прегледао и част ми је Главном Просв. Савету о томе реферисати следеће:

Пантахиметријом писац је показао практичну примену геометрије и како се употребом правила, о сличности троуглова, могу на терену решавати задаци из геометрије, кад је у питању: раздаљина појединих тачака, површина неког земљишта, висинска разлика извесних места (тачака), а све ово без претходног знања тригонометрије.

У одељку »Рачунски односи« изведени су потребни обрасци за рачунање. Да би рачунање било што лакше и брже, израчунати су потребни коефицијенти — који се налазе у обрасцима — са 3 и 4 децимала. Вредности тих коефицијената изложене су на крају књиге у пет таблица.

Да би се потребни подаци на терену добили, конструисао је писац два инструмента: Координатометар и Пантахиметар. Ови су инструменти у књизи описани као и њихова употреба, при раду на терену.

Са довољно решених примера објашњена је употреба инструмената и таблица. Поступак је врло прост, тако, да и човек са мањом спремом из математике, може успешно вршити снимања земљишта.

Према свему овоме, мишљења сам, да би добро било, кад би се у нашим средњим школама — рецимо у V разреду — држало неколико часова из практичне геометрије. Изводећи ученике у поље на практично решавање задатака из геометрије, ученици би са много више разумевања и воље учили математичку, па би и успех био бољи. Ученици сврше гимназију, уче математику, па не знају ни како се мере углови на пољу. Математика је за омладину најсухопарнији предмет једино стога, што јој недостаје практична примена.

Свака би школа требало да набави те инструменте (учила) — а цена им није велика — а наставници требало би, приликом ескурзија, да у пољу покажу својим ученицима, како се математика практично примењује.

Примите Господине Председниче уверење мога одличног поштовања.

Београд, 18. јан. 1912.

Јос. Ковачевић,

Директор Реалке у пенс.

Саслушавши ове реферате Савет одлучује, да се понова умоли г. Миланковић да проучи апарат и да према сазнању о њему допуни свој реферат.

Овим је овај састанак закључен.

1066 РЕДОВНИ САСТАНАК

22 фебруара 1912 год.

Били су: председник Сава Урошевић; потпредседник Мирко М. Поповић; редовни чланови: Миливоје Симић, Никола В. Лазић, Љубомир М. Протић, др. Чедомиљ Митровић, др. Јован Скерлић, протопрезвитер Стеван М. Веселиновић, др. Светозар П. Стевановић, др. Душан Рајчић, Илија Ђукановић; ванредни члан: Михаило Стевановић.

Пословођа: Милан К. Петковић.

I

Прочитан је и примљен записник 1065 саветског састанка.

II

Председник Савета г. Сава Урошевић усмено реферирше у име комисије која је имала да предложи Савету питомце за благодетељање на Универзитету, да је комисија, узев у обзир све услове под којима су се кандидати јавили, свршила одређени јој посао.

Саслушавши овај реферат Савет је после дужег претресања решио да се за избор предложи ови кандидати:

I за српски језик:

Никола Жикић, Алекса Стојковић и Милош Митић.

II за математику:

Драгослав Милојковић, Властимир Стајић, Ружица Стојановићева, Радмила Павловићева, Драгутин Цветковић, Драгомир Јовановић, Милан Достанић, Бранко Гајишић и Милош Марјановић.

III за латински језик:

Максим Васиљевић и Љубомир Алексић.

IV за немачки језик:

Велибор Јонић, Божидар Динић, Даница Анчићева и Зорка Димитријевићева.

V за руски језик:

Данило Вуловић.

III

После дуже дискусије у начелу о Правилима за благодетељанце у Учитељским Школама Савет решава: да се на пдућој седници претресу Правила за благодетељање у интернатима, на тек после у екстерним учитељским школама.

Овим је овај састанак закључен.

НАСТАВА И КУЛТУРА

КРАТКА ИСТОРИЈА ГЕОЛОГИЈЕ.

Ј. М. ЖУЈОВИЋ.

(НАСТАВАК)

Историја развића геолошке науке у Немачкој ставља, после Вернера, на најугледније место имена Буха, Хумболта и Бишофа, чијим ћемо радовима завршити историску периоду и доћи пред праг модерне Геологије.

Леополд фон Бух (1774—1852) био је најревностији ђак и најистакнутији следбеник Вернера. Био је неуморан екскурзиониста, јер је жудио, да примерима из разних делова света потврди теорију свога учитеља. Путовао је врло много и често по Немачкој, Скандинавији, Енглеској, Француској; познавао је земље од Норд Капа до Канарских Острва. Био је плодан писац књига, расправа и научних писама.

У својим истраживањима обраћао је понајвећу пажњу на физичке и геогностичке особине земљине површине, на осцилације земљишта и на климатологију; али, он има заслуга и за унапређење Палеонтологије, коју су вернеристе сасвим запустили.

Из школе је изнео велико одушевљење за теорију нептунскога порекла свега на земљи, али му се у даљем животу то одушевљење брзо почело хладити, те је геолошке истине поступно усвајао. Као нептуниста, и он је у првим списима заступао мишљење да је базалт постао из воде, наводећи за то чак и неке нове „доказе“. Ево таквог једнога „доказа“. У Шлезији има базалта изнад старих шкриљаца, старијих од формације каменог угља; овај базалт не може бити вулканскога порекла, јер вулкана овде није могло бити пре но што су се створиле масе каменог угља, чијим би се тек пожаром вулкан отворио. Дакле, закључује Бух, базалт као старији од могућег вулкана у Шлезији, није његов производ, већ је морао постати у мору. На основу погрешне претпоставке о пореклу вулкана изводи и погрешно

тумачење једне геолошке чињенице и то само за љубав непутистичке доктрине.

Али уман и независан човек, као што је био, а при том вољан за што опсежнијим проматрањима, Бух није могао остати у заблуди и пошто је у околини Рима и Неапоља вулканску природу из ближе проматрао. Ту је морао напустити Вернерово гледиште да су вулкани незнатни, локални геолошки објекти и да постају од запаљивих материја међ слојевима. Разгледајући лаве и њихове кристалне састојке, који га опомињаху на домаће базалте, њему поста јасно, како минерали и стене могу да постану пирогеним процесима. Ну, ако је у унутарњој земљиној топлоти уочио узрок вулканским ерупцијама и производима, још се устезао, да талијанске лаве изједначи с немачким базалтима.

Даљи корак у еволуцији геолошких погледа учинио је Бух у Француској, проматрањем вулканских стена у Оверњу. Тамо је видео трахите и базалте да избијају из гранита, испод кога није могло бити слојева каменог угља. Како му је мучно било да и даље овим стенама одрече вулканско порекло, које су други већ били доказали, то је закључио, да је овде било вулкана, који нису постали од подземних пожара. Он признаде, дакле, да су вулканског порекла и талијански и француски базалти; а то изазва велику сензацију нарочито у партији непутиста, коју Бух још није био сасвим напустио. Тај закључак није применио на базалте у Немачкој, јер су ови, говорише он, у особеној асоцијацији са угљеносним теренима. Тешко му је падало да поверује да се његов велики учитељ Вернер преварио и у оцени прилика у Немачкој, коју је једино познавао. А бојао се да ако попусти у овој тачки, да ће пропасти цела омиљена доктрина. С тога је тражио нове доказе којима би се могло поколебати утврђено мишљење о пореклу базалта у Немачкој.

Бухова проматрања у Оверњу значајна су и с тога, што је тамо дошао на мисао да се вулкански конуси могу брзо, на мах, да издигну из земље, те је поставио познату теорију о „издигнутим кратерима“. То је за њега био један нов начин постајања брегова, али и тиме је одступио од начела школе којој је припадао. За конусе Етне и Везува он је помишљао да су избили цели готови на површину, и да од свог постанка не расту већ више опадају. Њему је дошла и мисао, да се епохе ерупција вулканских стена могу одређивати по њиховим односима спрам околине, седиментарних стена. Истим путем познао је, да су се разне планине у Немачкој у разним епохама издизале, па им је ред издизања одређивао. Највише планине нису нигда биле под морем, рекао је Бух у наточ теорији Вернеровој.

И на Канарским острвима Бух је разрађивао поглавито питање о постанку вулкана и теорију издизања планина у вези са избијањем

еруптивних маса на површину; ту се показао већ као прави вулканиста.

У Скандинавији се уверио да се тамо морске обале стално издижу и да су енглески геолози имали права кад су тврдили, да гранит није најстарија и најдубља формација, већ да он пробија кроз неке још старије слојеве. То га је навело да добро проштудира радове енглеских природњака, чега је резултат, што се Вернер приближио савим Хутновој школи плутониста, која је исповедала да у унутарњости земље има велики резервоар топлоте и да та унутарња топлота игра велику улогу у развићу земље. Његови новији теориски погледи носили, су, неко време, на себи карактер мешавине нептунизма, и постојима што је представљало један велики напредак на путу познавања правог стања ствари. Најзад изгледа, да је прешао у табор својих првашњих противника, па да је чак и претерао у новом правцу, јер је, на пример, тврдио, да доломит постаје из кречњака само под утицајем „магнезиских гасова“. Међутим, ми знамо да доломит може постати и хидатогеним процесима.

Александар фон Хумболт, био је друг највећег немачкога геолога Буха; није му био раван, али је имао увиђавности да за њим иде. Имао је великога енциклопедискога знања из свију природних наука, али није имао довољно стручности у геологији и њеним помоћницама. Стога је својим многобројним марљивим и даровитим истраживањима и размишљањем користио свима гранама Јестаственице више но Геологији. У његовоме раду на овој науци мало је шта оргинално: већином је проширивао и примењивао оно што су поставили и утврдили његов учитељ Вернер и његов друг Бух.

И Хумболтово прво дело тицало се питања о постанку базалта. (*Минералозна проматрања на неким базалтима на Рајни 1790*). Тада је још био скорашњи ученик Вернеров, па није чудо што се у спорноме питању о базалту показао као ватрени нептуниста.

Путовао је више но ико до њега. Резултате својих разноврсних проматрања по Белгији, Холандији, Енглеској, Француској, Америци, Русији и Азији, разрадио је овим великим делима, која је на францускоме језику наштампао: *Општа Физика и Геологија (1807)*, *Геогностична штудија о стенама обеју хемисфера (1823)* и *Одломци из азијатске Геологије и Климатологије (1831)*. У тим делима нема детаљних геолошких штудија, али има забележена огромна маса геологистичких факата. Највећу је пажњу обраћао на питања Физичке Географије, у чијој је расправи и најбољи успех показао. Тако на пример, он је врло детаљно проучавао форму, правац и распрострањење брегова; па је у тој штудији назрео као неки закон сталности углова под којима се планински слојеви пружају, што ће доцније Француз Ели де Бомон

да развије у читаву систему познату под именом „пентагонална система“ брегова. Успеха је имао у штудији разних вулканских појава и вулканских производа, као и земљотреса.

У четвртој књизи свога Космоса изнео је велико геолошко гравидо, али му је у томе био стручан помоћник Г. Розе. И велике геолошке збирке које је донео са својих путовања проучили су други стручњаци.

У питању Геологије учинио је један покушај да Вернерову теорију комбинира са Лапеовом. У опште је у томе био доста уздржљив, ма да је иначе волео факта да разопштава и законе да поставља.

И ако није био стручан геолог Хумболт је Геологији у Немачкој задобио врло много пријатеља.

Најзад се мора поменути и Бишоф, јер је он први у Немачкој предузео, да помоћу физичких и хемиских експеримената објашњује многе геолошке чињенице. Резултат тих покушаја изложио је у значајноме за своје време *Уџбенику физикалне и хемиске Геологије*; они су тако многобројни и разноврсни, а тако специјални да се овде не могу резимисати ни карактерисати. —

У погледу теорискоме Бишоф је био велики непуниста. Војевао је јако против плутониста, приписујући им, кашто и сасвим неоправдано, неке претеране идеје. Осуђивао их је што геолошке процесе хоће да објасне без Хемије. Овај би се, пак, прекор са исто тако мало оправдања, могао упутити свим геолозима, а не само плутонистама, јер се цела Геологија тада обрађивала без Хемије. Није Геологија одбијала Хемију, али тада обе ове науке још нису могле ступити у тешњу везу. Па и када је Бишоф применио једну науку на другу, није Геологија постала хемиска, већ је добила само једну нову методу, један начин више за тумачење геолошких појава.

Велика је погрешка Бишофа сувише једнострано схватање геолошких чињеница. Али једностраност, која се налази и код многих његових претходника не може да смањи заслуге које је стекао својом хемиском методом експерименталнога тумачења геолошких појава.

VI.

Развиће Геологије у Француској.

Историју Геологије у Француској Даршијак је поделио на две периоде. Прва почиње првим потцима сазнавања геолошких чињеница а завршује се Бифоновим *Епохама Природе* (1778); друга се, пак, завршује радовима Ал. Броњара (1822) који су у Француској утврдили принципе Стратиграфије, што их у Енглеској постави В. Смит.

Бернар Палиси је најстарији и најпозитивнији зналац геолошких предмета у Француској. Пре њега било је само неких ненаучних

нагађања о фосилним костима, које су овде онде налажене; а он је први почео износити тачне геолошке податке и изводити из њих вероватне закључке. По занату је био грнчар, па га је занат навео да брижљиво разматра разне земље и предмете у њима. Године 1580 довршио је издање једног збира списа који носи назив: *Чудни разговори о природи вода и извора, како природних тако и вештачких, о металима, о солима и солиштима, о камењу, о земљама, о ватри и емаљима; са многим другим изванредним тајнама природних ствари. Уз то поука о лапорима, врло потребна онима који се баве агрикултуром све у дијалозима теорике и практике.*

Из богатих опажања о разновреним предметима истаћи ћемо само најглавније геолошке ствари. — На супрот свима научницима онога доба Палиси је први у Паризу тврдио, да су фосилне кости и шкољке остаци од правих животиња, које су негда живеде на месту налазишта; а не да су случајно ту фигурисане или за време потопа довршене. — Он је писао о силификовању дрвећа и гвожђевитим инфилтрацијама у водама, у којима има растворене силиције или гвожђа. — Описао је стене на брдима око Седана и ушћа Шаранте, у Арденима, Соасону и т. д. — Показао је како се сврдлима може бушити земља, да се дође до добре лапорњаче и до извора добрих вода, чиме је одредио правило за артеске бунаре а уједно дао основицу за стратиграфију.

Б. Палиси био је заборављен све док знаменити Фонтел није, 150 година доцније, обратио пажњу на његове списе, приказујући их Академији Наука.

„Велики“, 17 век, који је био тако плононосан за књижевност, прошао је јалово за позитивну геолошку науку у Француској.

У првој половини 18 века неколико приложака за Палеонтологију дали су Реомир, Ан. Жисеје и опат Соваж; али је за Геологију интереснији *Талијамед* или *Разговори једног индискога филозофа са једним француским мисионаром о смањивању мора, о стварању Земље, о пореклу човека итд.* који је спис де Маје наштампао 1735 г. — Овај је писац чувен као један од најстаријих претеча Дарвина. У Геологији он је исповедао да је Земља негда била сва опкољена морем, да се море поступно смањивало и још смањује, да су се у њему створили сви делови земљине коре једно за другим и т. д. За доказ тога он је наводио врло многа оригинална проматрања о саставу и постанку талоба крај садашњих морских обала, о особинама морскога дна, о делтама и морским струјама, о начину како у седименте доспевају остаци сувоземних и морских животиња и какве су сличности данашњих талоба са слојевима у брдима и долинама; о постанку острва у Средземном Мору и нестанку старих градова у долини Нила. — За стене старијих брегова тврдио је, да датирају из времена када је било мање

организама, па с тога имају мало петрефаката а у млађим слојевима има много петрефаката за то, што је у доба њиховог стварања било више животиња и биља. — Потоп је био само локалан а не општи.

Својим тачним проматрањима на многим путовањима Б. де Маје је надмашио многе претходнике и савременике, и учинио знатну услугу геолошкој науци; ну неке његове хипотезе о прошлости и будућности Земље немају научнога основа. Али изгледа, да на ова нагађања ни сам он није озбиљно полагао, јер их је посветио чувеноме лакридијашу Сирано де Бержераку који је написао „Уображено путовање на Сунце и Месец“. Међутим, де Маје је направио велику сензацију а утицао и на самога Бифона баш својим хипотезама и теориским поставкама, док су његова тачна проматрања остала мање позната.

Много срећнији прилог за Теорију Земље дала је Француска седамнаестог века у Космогонији Декарта (1644). Овај знаменити филозоф замишљао је да су Земља и небесна тела створени из исте материје и на исти начин. У почетку се Земља у виду лопте издвојила из опште праматерије; била је прво сва усијана, па јој се после површина хладила, а језгро јој остајало усијано. Око усијаног језгра искомљене су грубље и теже материје, а изнад њих су лакше материје, од којих знамо да је састављена садашња земљина кора. — Полаганим лађењем централна се маса прикупља, то изазива контракције и дислокације у кори, те тако постају неједнакости на површини, узвишења и утолегнице, па дакле континенти, брегови и басени водених резервоара. — Централна топлота сузбија натраг воде које с површине у дубину пониру, а у пукотине убризгава металичне материје.

Декарт је допуштао мисао, да у земљиној унутрашњости може бити и локалних извора топлоте услед великога трења при дислокацијама или услед запаљења горљивих материја, и да се тим процесима могу објаснити неки земљотреси и вулкани. —

Декартову Геологију прихватио је и разрадио Лајбниц, о коме је већ раније било речи. Она је била основа и за Кант-Лапласову хипотезу, која је ушла у модерну Геологију.

У другој половини 18 века јављају се у Француској два оснивача позитивне Геологије, Гетар и Демаре, а изнад њих блиста име Бифона, који је радио на теорискоме делу наше науке.

Гетар (1715—1786) је прво био ботаничар; а после је геолошка питања обрађивао више но ико, што сведочи преко двеста чланака и неколико великих списа о њима. — Прво је изишао на глас списом у коме је изложио своја проматрања и погледе на геолошки састав терена у англопарискоме басену, јер је он први приметио, да се терени

Француске на обали Ла Манша тако нагло пресецају, да им преду-
жеће мора бити у Енглеској. Он је тврдио да у расположењу стена,
метала и фосила влада извесна правилност. Уз ово дело Гетар је при-
ложио минералошку карту англо-парискога басена, на којој је пред-
ставио сва своја проматрања, — то је била прва геолошка карта; с тога
су га неки назвали оцем модерних Геолошких Института који сада
израђују геолошке карте у цивилизованим земљама, ма да је у Енгле-
ској Мартин Листер своју скицу карте израдио био нешто раније за
шта Гетар није знао. На карти је Гетар означио три концентрична
појаса: 1) од пескова, пешчара и кречњака, 2) од лапораца и 3) од
шкриљаца и метала. Сваки од ових појасева подељен је још на више
слојева и зона са значењем места, где се налазе мајдани камена,
угљена, метала, где минерални и врели извори, петрефакти и т. д.

За тим је Гетар предузео израду *Минералошког Атласа Француске*
од кога је, уз сарадњу Лавоазија, израдио шеснаест детаљних листова,
који је посао довршио Моане. Славни хемичар Лавоазије био је
од геолога Гетара напреднији у толико, што је он, поред карте, из-
рађивао и теориске профиле, који представљају узјамни однос бре-
гова са слојевима више или мање косим и висоравња са хоризонталним
слојевима. Ти профили доказују, да је Лавоазије боље но Гетар схватио
стратиграфију басена Сене. Да су ове ствари раније биле објављене,
раније би се сазнали и општи закони низања слојева и грађа Пари-
ског Басена.

Треће важно дело Гетарово из области Топографске Геологије,
јесте скуп његових *Мемоара о геологији Дофинске*, у чијем је предго-
вору изложио врло коректне научне принципе. Дофинску је он поделио
на поједине географске области и геолошке појаве, међ којима су
главни: 1) појас пескова, 2) појас кречњака, 3) појас шкриљца или
гранита. Геолошки опис попуњен је набрајањем лежишта злата, сребра,
калаја, гвожђа, живе и петрефаката. Ово је дело понајбоља геолошка
монографија свога доба.

Гетар је израдио знатан број описа фосилних животиња: сунђера,
корала (који су до њега сматрани као окамењене крушке и јабуке),
енкринита, трилобита (а то је био први налазак силурских трилобита),
мезозојских амонита, терцијарних молусака, па и риба и сисара. Он
је увиђао важност петрефаката за Геологију и бранио је њихово право
порекло од невероватних тумачења, која су из прошлих, незналачких
времена још преживљавала.

И за динамичну Геологију Гетар се показао заслужан штудијом
о *Денудацији иланина, под утицајем садашњих киша, река и мора*,
у којој је многобројним документима он први објаснио процес дену-
дације и указао на његову улогу у промењивању Земље.

Најзад, као најважнија заслуга Гетара за Геологију мора се навести његов налазак угашених вулкана у Средњој Француској о чијој се природи дотле ни сањало није. То су била брда Волвик, Пи де Дош, Мон Дор и многа друга. То је била прва констатација угашених вулкана у Европи (1752). То је било јако оружје у табору вулканиста, који се међ геолозима доцније формиса.

Али је Гетар, и не слутећи, помогао и будућој војсци *неутуниста*, јер он није веровао да је базалт вулканскога порекла, већ да је кристалисао у воденом раствору. Овим тврђењем Гетар је претходио Вернеру, који ће из њега да направи главно убојно оружје за своју војску.

Чудна је, дакле, судбина Гетарова да је спремио оружја за обе зарађене војске геолога! Али то ни мало не умањује његову славу, што је Геологији у Француској поставио темеље: израдом првих геолошких карата, првим налазцима угашених вулкана, првим уважањем петрефаката као геолошких докумената, и поставком значаја процеса денудације за промењивање земље.

Никола Демаре (1725—1815) утврдио је вулкански део Геологије својим детаљним штудијама угашених вулкана у Француској, картографском представом њихових производа, првом деобом периода угашених вулкана, а највише првим геолошким доказима да су базалти вулканскога порекла. Ови су докази били тако убедљиви да су ово његово мишљење прихватили Распе и Бух у Немачкој, Фортис и Брајслак у Италији, што је већ раније поменуто; а у Француској Фожа де Сен Фонд, Монлозије и Жиро де Сулави, који су дали одличне детаљне монографије неких вулканских предела своје отаџбине, која је од почетка ових испитивања до данашњих дана остала класична земља за штудију старих вулкана удаљених од сада отворених вулкана.

Демаре је пре Сосира, Плефера и Монлозија доказао, да су речне долине издубљене рекама, које кроз њих протичу. — У Даламберовој *Енциклопедији* он је обрадио чланке из *Физичке Географије* у којима је изнео врло велики геолошки материјал. Из тих се чланака дознало (1794) да је његов учитељ Г. Ф. Руел (1703—1770) који је био професор у парискоме Жарден де Планта, имао јасне погледе на стратиграфско-палеонтолошку деобу кретацејскога и терцијернога терена у Парискоме басену, што би било од великих последица, да је Руел сам хтео раније да објави своја проматрања и своје погледе на размештај фосила у слојевима.

Најславнији француски јестаственичар из 18 века био је Бифон (1707—1788). Он се мора поменути и у историји Геологије, ма да није био оригиналан проматрач геолошких чињеница, нити је владао геолошким знањем, које је до њега било сакупљено. А поменути се мора за то, што је у години 1749 издао на свет своју *Теорију Земље*, а у

Год. 1778 *Епохе Природе*. Оба су ова дела врло разглашена и имала су приличнога утицаја на савременике, а и на потомке, поглавито због већ признатог ауторитета Биџонова, и због особито лепог и примамљивог стила којим су написана.

У првом спису излаже Биџон своје погледе на порекло, стварање и промењивање земље. Као Декарт и Лајбниц, и он сматра ову да је један део сунчане системе, да је у почетку била сва усијана и светла, да је потампела кад се на површини расхладила, и да је у унутрашњости задржала усијано језгро. Земљину кору омотавао је негда универзални Океан, у коме се дешавало све оно што се данас у мору дешава. Излагања његова о саставу и постанку брегова и долина, о колебању и нестајању мора итд. укварена су често грубим погрешкама и неоснованим претпоставкама. Ево за то неколико примера. „На брдима су слојеви нагнути за то, што су се ту наслађали по нагнутих странама“. „Брда се састоје од паралелних слојева, дакле, нису могла постати услед земљотреса и вулкана. Ветрови, прилив и одлив стварају морске струје, које су утицале на таложење слојева и на образовање долина и брда по дну морскоме. Вода се оточила у подземне провалије и ниво се Океана спустио; тако су остали на суву многи делови земље. Неки су се делови површине земне опет спуштали под воду, чему су поглавито узрок експлозије унутарње ватре земљине. Ватра и вода први су узроци стварању брда и долина. — Највиша су се брда створила одмах у почетку, када је прва земљина кора очврела; то су били као неки пликови на осталој маси. Доцније, када је Океан омотао целу земљу, морске су струје радиле на образовању других долина и других брегова и на трансформацији првашњих“. — Такви су били погледи Биџона на стварање земље. — Тек што је изишла његова *Јестаственица* у чијем се приступу и налази ова *Теорија Земље*, Теолошки Факултет у Паризу позва Биџона да опозове четрнаест својих тврђења, која су „противна црквеној вери“; а међ окривљеним тачкама била је и поставка, да морске воде стварају рељеф земљине површине; а атмосферске воде да нивелишу суву земљу и у море односе. Биџон је подлегао захтеву сорбонских богослова и једном генералном изјавом опозвао све што би у његовом спису „било противно казивању Мојсеја“. То га је научило, да други спис и не даје у штампу без претходнога богословскога благослова.

То друго за Геологију важно дело, које је Биџон издао на тридесет година после првог, излаже *Епохе Природе*, то јест фазе, кроз које је земља прошла у своје геолошкоме развићу. У почетку је Биџон разликовао пет епоха, а затим шест, па и седам.

Прва је она епоха када се земља одвојила од сунчеве масе, када се као усијана, течна лопта обртала и спљоштила мало на полусима.

— У *другој* се епоси расхладила земљина кора и у њој саградиле велике масе гнајса, гранита и других старих кристалстих стена. — *Трећа* је епоха када је море покривало данашње континенте и хранило мекушце, из чијих су остатака постали кречњаџи. — За време *четврте* епохе море се повукло са континента у подземне просторије и данашње своје басене; допирањем воде до резервоара унутарње топлоте створише се услови за вулкане, трусове, саломе. — *Пета* је епоха када су у северним земљама живели слоновии, носорози, хипопотами и друге велике јужне животиње. — У *шестој* епоси одвојише се два велика континента, Стари и Нови Свет; а *седма* је када су живели први људи.

За сваку од ових епоха Бифон наводи детаље, који се оснивају већином на нагађањима, а по-кашто и на стварним чињеницама. Дело се његово не може сматрати као израз ондашњег стања геолошке науке, јер садржи заблуде које су већ биле научно оборене, а нема многих чињеница, које су већ биле утврђене. Да је Бифон знао све шта су други геолози урадили и да је сам био проматрач геолошког састава земље, његов би геније учинио огромне услуге Геологији. Овако се његова услуга састоји поглавито у томе, што је обратио свету пажњу на ову страну Природе и подстакао вољу за проматрање, изучавање и размишљање о геолошким питањима.

Упоређујући Бифона са Гетаром Даршијак се о њима овако изражава: „Први, умни великан, знао је широком синтезом да обухвати и сложи сав раштркани материјал данога предмета, да прикаже дивне слике и да идеје и чињенице излаже с таквом јасноћом, какву ни један потомак није ни достигао, а камо ли да је престагао. Он је подстрекао умове на изучавање природе, а потомство је признало славу имена његова, коју је уживао још за живота свога.

„Други се држао ближе до природе; био је тачан проматрач најмањих појединости, сувопаран и невешт писац, што и сам признаје, а често и нејасан због нагомиланих излишних детаља. Он се родио одвећ рано за неке од његових идеја, које није могао да поткрепи довољним доказима. Савременици су га слабо ценили; па — ма да је врло заслужан — тек дуго после смрти признате су му заслуге и то само од стране неколико научника, а не и од стране јавнога мњења, које, канда, врло тешко признаје две савремене једнаке величине у истој врсти идеја“.

Није без интереса додати овде, да се и генијални Волтер занимао геолошким питањима и написао више расправа о њима. Али, његово мешање у овим питањима не само да није било ни од какве користи за науку, већ је било и штетно. Градећи од свега стреле против Светог Писма, он се био окомио против геолога у опште, јер су се најпознатије ондашње геолошке системе поглавито старале да Геологију доведу у склад са Библијом. Имао је права, кад се подсмевао

произвољним теоријама и неоснованим системама. Али није имао право, кад је неоснованим досеткама устајао против позитивних чињеница. Тако н. пр. да се окамењене шкољке не би и даље употребљавале као доказ библиска Потопа, он се враћао средњовековној заблуди, да су то „сиграчке природине“, додајући и своју досетку: да су неке фосилне шкољке поспадале с капа људи, који се враћаху из Сирије са ацилука. Међутим, из његових се списа види да је он био убеђен о природноме постанку фосила; али му је за агитацију потребно било да другаче пише. Нешто због непознавања геолошких предмета, а нешто из пакости спрема геолога, овај се велики ум трудио, да у Геологији учврсти старе заблуде и унесе нове, дакле да науку стукне у назад.

Али се наука није дала омести ни духовитим испадима Волтера, ни произвољним нагађањима Бифона. Овај је био можда најгенијалнији представник онога спекулативнога правца у геолошким разлагањима, који је превлађивао у 16, 17 и 18 веку. Достигнув у њему свој врхунац, тај је правац морао узмаћи пред научним индуктивним правцем у решавању геолошких питања. Бифоном се, дакле, завршује једна ера после њега. Напредак Геологије у Француској почињу подетицати позитивни радови у Пиринеју (Шарпантије), Провансалској (Дарлик) и Дофинској (Фожа де Сен Фон), а нарочито многобројни позитивни радови у Северној Француској, међ којима ћемо моћи да истакнемо само утемељачке радове, са којима се завршује историска ера Геологије и отвара модерно доба ове науке.

Узимајући у обзир, да су млађи седиментарни терени у Француској због правилнога, скоро непрекиднога наслагања и великога богатства у фосилима, врло погодни за извођење стратиграфских штудија, то је појмљиво, зашто је Стратиграфија у овој земљи основана скоро у исто доба, када и у Енглеској, која у извесној области својој има исте такве терене. Јасан ред наслагања и богатство фауна помогли су утемељачима Геологије у Француској да стратиграфско-палеонтолошки део наше науке разраде потпуније но што је то било у другим земљама.

У овоме правцу истраживања прво се мора споменути калуђер Харо Сулави (1752—1813.) који је наштампао седам великих књига *Природне Историје Јужне Француске*. Описујући кречњачке формације у Виваре он их је први поделио на чланове, који су се један за другим стварали, при чему је разликовао пет епоха стварања, допуштајући да се тај број може и умножити после подробнијих штудија терена. Ова његова штудија заслужила је да буде више знана и више подражавана, но што је била.

Терцијерна формација у сливу Сене привукла је пажњу великога јестаственичара *Ламарка*. Чим је постао професором Зоологије некич-

мењака, он је предузео да живе мекушце упоређује са фосилним шкољкама у слојевима око Париза и тако је постао творац Палеонтологије кичмењака, као што је Кивије био творац Палеонтологије кичмењака. Ламарк је одредио огроман број фосилних мекушаца, а те његове одредбе послужиле су А. Броњару за одредбу и класификације терцијерних терена у Парискоме Басену.

Али се Ламарк упуштао и у дискусију општих геолошких питања, што сведочи његова *Хидрогеологија* (1802). У овој је књизи он претресао питања о геолошком утицају континенталних вода, о постанку планина, и постанку и промењивању морских басена, о утицају организама на минералне састојке земљине коре, о фосилизацији итд. И ако се у расправи ових питања налазе извесне погрешке и недостаци, ипак је Ламарк њоме учврстио неколико основних начела модерне Геологије, па је одиета штета што је његова *Хидрогеологија* остала мало знана и мало читана.

На супрот томе *Кивијева* расправа о *револуцијама на површини земље*, и ако садржи кардиналне научне заблуде прештампавана је много пута, била је врло популарна и важила је као најчистији извор геолошке науке — Кивије је био несумњиво генијални природњак, творац научне Зоологије, Упоредне Анатомије и Палеонтологије кичмењака. Овом последњом он је стекао огромне заслуге за Геологију, којој је својим личним угледом задобио много пријатеља, али он није познавао стене и слојеве, нити је знао стање геолошке науке свога доба. Већ и с тога је морала пропасти његова вера у Потоп и друге *катастрофе*, ма да их је пред савременицима триумфално бранио од теорије Еволуције, коју је заступао Ламарк; а остали су као драгоцени његови прилози за Палеонтологију изумрлих сисара, чије су кости налажене у терцијерним слојевима Парискога Басена.

За штудију овога терена он се био удружио са *Александром Броњаром*, коме је признао главни удео у изради геолошке монографије околине Париза, коју су заједнички издали у четири велике књиге. У тој монографији А. Броњар је изнео детаљне податке о петрографскоме саставу и палеонтолошким особинама појединих чланова терцијернога терена и поделио га на катове и полукатове. Познија истраживања ову су класификацију доста детаљисала, али јој главне чланове нису променила. И тако А. Броњару припада заслуга, да је у друштву са Кивијем, учврстио темељ палеонтолошко-стратиграфске класификације терцијерне формације, употребљујући фосилне фауне за мерило геолошке хронологије. Тиме су они утрли пут за сличне радове, које су доцније извршили Добрињи и Даршијак на Мезозонку, а Баранд и Вернеј на Палеозонку.

Сем ових утемељача Стратиграфске Геологије праведно је историску фазу наше науке завршити напоменом, да је француски народ

дао: Сосира, који је радио на Геологији Алпа, експерименталној и Физичкој Геологији и створио школу геолога у Швајцарској, Кордија, Делеса, Дорошео, који су много заслужни за Петрографију;

Е. де Бомона, који је израдио прву детаљну систему Орогеније; Ами Буеа, који је радио на питању метаморфизма и био оснивач Геологије Балканскога Полуострва.

(Свршиће се).

ПРИПРЕМЕ ВАСПИТАЊЕМ ЗА ЗДРАВЉЕ И УСПЕХ

Здравље зависи једновремено од наше физичке и наше моралне хигијене. Физичка хигијена састављена је из многостручних елемената на којима се не могу задржавати, пошто то излази из круга мога рада, само ћу поменути три главне тачке те хигијене:

1) *храњење*, 2) *физичка култура*, 3) *непрекидно проветравање и чистоћа*.

Хигијена храњења позната је; ја ћу међутим поменути да су у нашој храни три супстанце, с којима се чине злоупотребе: *месо*, *алкохол* и *вештачки шећер*. Под вештачким шећером разумем шећер рафинисан са искључењем меда, извучен из плодова воћака, па чак и из меласе. Кристалисан шећер да се поднети. Подсећам да треба јести лагано; лагано жватање врло је корисно, оно помаже варењу; њиме се стиче мир и аутоконтрола. Пост је део хигијене, треба постити с времена на време: сутра дан или уочи дана када смо имали какву тозбу, о којој се много јело и пило, чим се осети ма каква нелагодност, чим нас снађе ма каква болест, ма како она лака била. Ови постови не спречавају да се пију топли напитци и да се једу поморанце, грожђе итд. Никад не сести за сто, док човек није гладан; не велим без апетита, јер апетит је феномен чисто менталан; може човек имати апетита и без глади.

Корисно би било имати два obroka дневно, и идеално би било јести у 10¹/₂ сати пре подне и у 5¹/₂ сати по подне.

Физичка култура је изврсна, нико не може бити без ње; нека се вежбамо по упутству Милеровом или Сандовом, сасвим је свеједно, оба метода су добра; треба се на њихов систем навићи и радити по једном или другом 10 или 15 минута дневно.

Проветравање је неопходно за здрав живот; треба спавати поред отворених прозора; ако имате деце навикавајте их на бављење ван

куће у свежем зраку; учините да учитељи појме да су разреди пуни свежа ваздуха, преко лета, најбоље средство против лености.

Напослетку да поменем и *чистоћу*: треба кожу одржавати чисто купањем бар једанпут сваке недеље; зубе треба прати четкицом изјутра и у вече; нокте сасецати; имати чисто рубље, прати руке пре јела, итд. итд.

Морална хигијена такође је неопходна здрављу. Познат нам је утицај мисли на варење. Добро варимо храну кад смо расположени, а рђаво је варимо, кад смо туробни. Мозак има велики утицај на редукацију стомака и црева (констипацију). Мозак делује на наше мишиће и органе. Ако предузмемо физичку културу мисаћи на нешто друго, наши се мишићи не развијају; треба да мислимо на вежбање које вршимо зарад нашег здравља. Треба у нашем мозгу да одржавамо идеје здравља и оздрављења. Треба да будемо убеђени да ће се наше функције испуњавати савршено. Наш нервни систем, који има контролу над свима нашим органима, успева на тај начин да регулише њихове функције, па чак и да модификује наша ткива. Никад не говорите о својим незгодама, свагда реците да сте доброг здравља; држите се право, изгледајте расположени и весели, то је погодба да се добро држите.

Успех — Циљ свакога човека треба да буде да успе у својим предузећима, да задобије поштовање других, да се материјално осигура и да задовољи закониту амбицију. Према истраживањима једне психолошке америчке лабораторије 97% људи који су предузели какве послове, не успевају у својим предузећима. Сваки од њих окривљује рђаву срећу, незгодан утицај средине или нерасположење људско. Пример оних који успевају објашњавају ови који не успевају протекцијом, згодним приликама, па често и одсуством моралнога осећаја. Запазите да су већина оних, који су промашили циљ, рђавог здравља или се налазе издвојени са своје плашљивости, да имају песимистичан карактер, што их све гони да буду неприступачни и да постану антипатични. Треба ли рећи да срећа не постоји? — Свакојако, срећа је рђава или добра за свакога од нас, али човек добро наоружан успева да отклони незгоде да за косе дохвати срећне прилике. То је опет истина у пропорцији 9 на 10.

1) *Приљезност*, способност којом треба у сваком акту који испуњавате, концентрисати на овоме акту максимум наших способности са потпуним ентузијазмом, светом ватром и одушевљењем. Сваку ствар радити што боље са потпуном радљивошћу нашег физичког, интелектуалног и моралног бића.

2) *Концентрација* — Концентрација је способност, коју имамо, да радимо једну ствар у једном моменту, не допуштајући да се растројимо ма каквим другим догађајем, другом личношћу, другом мишљу. Акт извршен са концентрацијом, испуњен је савршено.

3) *Уважење самога себе* — Онај који уважава самога себе зато што се осећа робом истине и правде, навикнут је да ради све најбоље. Једном врстом сугестије која се врши на даљину, успева да га и други поштују; његове речи као и његове радње су увек израз онога што је истинито, добро и праведно. Онај ко цени самога себе и поштује самога себе привлачи и поштовање других.

4. *Воља* — Воља је подобност, којом извршавамо све оно што нам разум наређује; то је подобност којом прелазимо са идеје на дело.

5) *Енергија и непрекидност у напору* — На пр. решим се да се успнем на Монблан. Сутра дан изјутра скочим из постеље у три сата и обучем се. То је акт воље. За време пењања сусрећем се са читавом серијом препрека, тешкоћа сваке врсте. Моје стрпљење се не замара, и поред свих несрећних случајева приспем на врх брега. Дао сам доказа енергије.

6) *Одлучност* — Одлучност се састоји да се одмах изврши све што смо се решили да извршимо, не допуштајући да нас одвуку рђави утицаји и лабавости које умртвљују. Не треба мешати одлучност са импулзивношћу. Импулзиван је онај који непосредно ради без икаквог размишљања и најчешће под утицајем осећаја. Нпр. чујем да један мој друг каже што непријатно; одбијем га безобразним речима или шамаром. Радио сам импулзивно; мој предак варварин пробудио се у мени.

7) *Оптимизам* — То је способност којом гледамо све као лепо, у средини у којој живимо, у приликама као и бићима која нас окружавају. Сваки догађај, сваки предмет, сваки живи створ има по једну ружну или лепо страну. Подобност да се посматра оно што је лепо, а занемарава оно што је ружно, сачињава оптимизам. Тако стање духа привлачи симпатију, подстиче одважност других, изазива свету ватру и лични ентузијазам. Оптимизам је необично погодан здрављу и успеху.

8) *Доброћудност* — Доброћудност је способност сматрати људска бића као пријатеље а не као непријатеље. Она се састоји у томе да умемо да угушимо у себи искушење зависти, љубоморе, мржње. Све су то погрешке шкодљиве здрављу и успеху.

9) *Мир* — Мир се састоји да се ради мислима и говором, а да све то не улази у осећајност. Миран је човек онај који говори само оно што хоће да каже и како хоће да каже; онај који ради, потпуно владајући собом. Тако исто миран је онај човек који је обдарен стрпљењем, који зна очекивати са убеђењем да све долази ономе, који уме чекати (разуме се радећи, јер посматралачка улога не може да води успеху, баш напротив).

10) *Поверење у самога себе* — Ми смо наслеђем обдарени неограниченим подобностима, знатним моћима; те су нам способности оставили у наследство наши претци. Код већине људи оне су остале

успаване, јер је васпитање недовољно. Навикама и понављањем можемо пробудити све ове подобности, које нас непоречно воде успеху и срећи. Можемо дакле имати великог уважења о самима себи и сигурност, да стекнемо многобројне подобности само ако се потрудимо да их васпитамо. Ово поверење је неопходно за сваку индивидуу, која хоће да успе. Она доноси поштовање, заплашава такмаце, она чини, да нас нижи поштују.

11) *Метода* као и рад састоји се у томе да се ради по утврђеном плану. Свака индивидуа која хоће да успе, мора да утврди свој програм. Не испунити какав акт, не извршити какав пројект не предвидевши сву његову просторност, то натерује пре свега на напор концентрације; то развија подобност, нажњу, суђење и мир; то је погодба да се успе у предузећу.

Које су погрешке које повлаче неуспех у каријери?

1) *Леност* — Леност је често последица немања енергије и воље; енергија и воља васпитавају се пре свега физичком културом. Човек ниједном не погрешивши диже се стално у једно доба, врши читаву серију физичких вежбања, на која се одлучио да их изврши, и самим тим стиче енергију и вољу. Ово физичко васпитање има такође за резултат што доноси здравље, а половина ленштина може се сматрати као да ју је снашла физичка забуна.

2) *Непостојанство* — Неопходно је потребно ради успеха да се поштује закон непрекидности. Девет пута од десет они који напуштају какав план, који остављају остварљиво дело, пропадају у тренутку кад се препреке учине најнесавладљивије, а иза тих препрека је успех. Да су умели подржати своју енергију још неколико тренутака, само неколико дана или неколико недеља, они би свакојако постигли тај успех.

3) *Плашљивост* — Плашљивост је веома значајна погрешка која долази из сујете, охолости што чини плашљивку те мисли да сваки њега гледа.

4) *Одсутност енергије и воље*

5) *Песимизам* — Песимиста је онај који гледа једино рђаву страну сваке ствари; то шкоди његовој одлучности и одузима поверење у самога себе и у друге. Песимиста је свуда антипатичан; свака га избегава.

6) *Завист* чини човека песимистом и антипатичним, шта више она производи у нашим ткивима стварање отрова који шкоди здрављу.

7) *Љутина* чини да се губи потребан мир за успех; она нас чини одвратним, антипатичним, она нас чини смешним према себи и одузима нам поверење у себе.

8) *Растројеност* — То је недостатак концентрације. Ова се погрешка састоји у томе што допушта да нас ансорбује час ова час она ствар; она шкоди непрекидности у послу и у мисли.

www.unin.rs) *Неред* је одсутност методе. Немогућно је прихватити методу, ако се не навикнемо на ред у стварима живота.

Срећа — Срећа је резултанта успеха и здравља, који су задобивени стицајем подобности малонре побројаних. Срећа подједнако тражи уважање других и љубав пријатеља и родитеља.

Поступци — Показали смо подобности које ваља стећи, али нисмо казали који су путеви, којима их ваља стећи. Врло би дуго било излагати све те путеве. Помињемо само потребу физичке културе, која даје здравље, ствара вољу, енергију, потпомаже оптимизам и развија аутоконтролу; наглашавамо потребу лаганог жватања, које упућује субјект на аутоконтролу. Знамо да је прилежност нераздвојна за развитак менталних и моралних подобности; лако се у томе упутити стекавши навику да се све ради с највећим савршенством. Нпр. ако лепите марку на писму, метните је тачно у угао од завоја; ако се бријете, пазите да не заборавите ниједну длаку, и будите такви у свима дневним пословима.

Dr. V. Pauchet, L' éducateur moderne, јули 1912.

— т. —

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ШКОЛСКО И КУЛТУРНО КРЕТАЊЕ У СРПСТВУ, СЛОВЕНСТВУ И СТРАНОМ СВЕТУ

Оснивање и рад Васпитачке Задруге Треће Београдске Гимназије. — На позив Управе Професорског Друштва одржано је у почетку школске 1911—1912 године неколико седница наставника средњих школа о моралноме васпитању средњошколске омладине. Том приликом, после дугих говора и дискусија, дошло се до извесних резултата, решено је да се сачекају мишљења о том питању појединих одбора Професорског Друштва из унутрашњости Србије и тиме се, како изгледа, све свршило.

Г. Хенрих Лилер, директор Треће Београдске Гимназије, штампао је неколико месеца доцније свој чланак *Васпитачке Задруге* (*Наставник*, 1911, свеска новембар—децембар) у коме је поменуо рад на седницама, предложио „да се код нас при свакој средњој школи (а ако хоћете и при свакој основној школи) установи *Васпитачка Задруга*, у коју би ушли сви родитељи, који имају деце у тој школи, па хоће да воде рачуна о васпитању те своје деце“, и дао у седам тачака у главном цео програм тих Задруга. Затим, на једној од професорских седница, он је учинио предлог својој колегији о покушају оснивања такве Задруге. Предлог је одмах прихваћен и решено је да Г. Лилер изнесе то као предлог и ученичким родитељима. Тако је и било. О Св. Сави ове године Г. Лилер је у свом леном и опширном говору додирнуо питање о Васпитачким Задругама, родитељи су примили његов предлог и обећали да ће се радо одазвати његовом позиву.

На нарочити позив Г. Лилера 22 јануара, ове године, одржана је прва седница, на којој је било сем директора и свију наставника и око 180 ученичких родитеља. На тој седници говорили су:

Г. Хенрих Лилер, директор, опоменуо је госте на свој говор о Светом Сави и родитељско обећање да ће га помоћи у покушају да се што више утиче на ученике и поведе на боље њихово васпитање. Од доброга васпитања зависи будућност једнога народа. На то васпитање утиче највише кућа, од 100 процената 70 долазе на кућу, 20 на друштво и тек 10 на школу. Да васпитање није добро осећа се свуда. Професорско Друштво одржало је три седнице на којима се говорило о томе, али се још није приступило каквом покушају. Колегија Треће Београдске Гимназије хоће да оснује Васпитачку Задругу. У Задругу поред наставника улазе и родитељи ученички и ученици. Од родитеља се тражи искрена помоћ у раду, која ће се састојати, поред осталог и у томе, што ће два-три пута годишње доћи

на збор на коме ће се саветовати. Обично ће се на првоме збору изабрати по два-три родитеља за сваки разред, и они ће се саветовати са разредним већем. Главне тачке о којима се ваља саветовати биће:

1. *Вођење рачуна о понашању ученика ван школе и помагање школској власти, да то понашање буде достојно школске омладине и корисно по њену будућност.*

Правила о понашању ученика већ постоје у њиховим ђачким књижицама. То што је било написано, написано је из љубави према деци са најлепшим намерама да буду сачувана од свега. Али, та правила остају мртво слово на хартији, ако се на њих обраћа пажња само у школи. Међутим, потребно је да се та правила врше и у школи, и у кући, и на улици, и свуда. Да се то постигне потребно је и родитељско око. Друштво квари децу. Штету од тога друштвеног утицаја осети прво кућа, а затим школа. Посао је тежак који ваља предузети, али, ако се деца воле, онда се све чини. Родитељи су дужни да саопштавају школи све ђачке изгреде на улици, у друштву, о похађању кафаница итд.

2. *Суђење ученичких изгреда.*

Наставници врло добро знају како тешко иде испитивање при већим ученичким изгредима. Могу се десити кривице баш у школи, и наставници воде истрагу у жељи да сазнају истину. Али, често пута деца прећуте, или не кажу све онако како се десило, и наставници не могу сазнати праву истину. Међутим, оно што дете није рекло у школи може рећи пред родитељима. Онда су родитељи дужни да јаве праву истину, јер треба кривца казнити да другом приликом не учини сличну ствар. У том погледу може се образовати поротни суд између наставника и родитеља.

3. *Саветовање о успеху наставе.*

Често се пута чује да школа преоптерећује децу. Приговори су можда оправдани, јер често пута може погрешити баш онај наставник, који збиља воли свој предмет и с вољом га предаје. Родитељи могу помоћи у овој прилици не приговорима већ саветом и обавештењем колико дете ради и који му је предмет најтежи. Настаје и ту заједнички рад, који мора дати бољи успех.

4. *Старање о ученичким игралиштима и сиравама за развиће тела и о ученичким већим излетима и путовањима.*

Дете остаје на дан пет сати просечно у школи, а остало време употребљено на спремање и одмор. Али, тај његов одмор није довољно рационалан. То разонођење треба вршити у школи на игралиштима, у излетима итд. Заснивање игралишта и извођење екскурзија може бити само у том случају ако се и родитељи буду заузели. Најбољи пример је подизање зграде Треће Гимназије.

5. *Помагање сиромашних а добрих ученика.*

Није никаква тајна да и данас у нашим школама има врло много сиромашне деце. Број наших ученика расте, а тако исто и број сиромашних ученика. Да та деца не изгубе своје здравље још у школи треба их помоћи. Држава им даје само *четири динара* месечно. То не значи ништа за садашње доба. Ваља скупљати ситне прилоге и помоћи те ученике. Та помоћ не мора бити само у новцу, већ наћи доброме ученику добру кућу ради послуживања, позвати сиромашног ученика на ручак, дати му стару обућу, старо одело итд.

6. Старање о школским свечаностима.

Познато је већ да су и школске свечаности важан васпитни моменат. Као школска свечаност сматра се само Св. Сава. Међутим, исто тако треба да буде свечаност и о Видов-дану, када се ученицима дају сведошце. Те школске свечаности, да би биле праве свечаности, Задруга треба да их узме у своје руке.

7. Старање о подизању, дозифивању и оправљању школских зграда и набавци намештаја и учила.

Треба се само сетити да је покрет родитеља и створио ову школу. Када се искупе родитељи, реше нешто и траже да се створи и створиће се. Школа нема гимнастичке сале, пртаће сале, има извесних учила, али их нема у довољној мери, а ако се буду тражила школа их може имати и више.

Најзад, искупили смо се овде: 1) да проговоримо о овим задацима пријатељски, тако да смо и ми и ви уверени да су наставници пријатељи деце и 2) да се после одлучи да ли ће се основати Васпитачка Задруга.

Затим је Г. Дилер позвао родитеље да каже сваки своје мишљење, па и најмању примедбу, или да постави најмање питање. Говорници су се јављали овим редом:

Г. *Др. Сима Тројановић*, професор, у начелу је за оснивање Задруге и чини ситне напомене о 1) тачки у погледу вођења рачуна о деци на улици и додаје да сваки родитељ нарочиту пажњу обрати на ученике из своје улице.

Г. *Владислав Бошковић*, адвокат. — Све што је говорио г. директор продукат је дубоког размисљања. Наше је само да прихватимо то и да се закунемо да ћемо радити у томе правцу. Ово треба чинити и није било потребно да нас наставници опомињу да се ово учини. Ја сам већ доста помагао децу и не треба дуго говорити, већ одмах приступити организовању тога друштва.

Г. *Мирко Поповић*, начелник Министарства Просвете. — Морамо бити необично раздрагани оваквим одзивом родитеља. Ово је у моме службовању од преко двадесет година први пут да видим оволико родитеља са истом жељом. Ми смо навикли да нам родитељи дођу тек онда када је све доцкан. Када родитељу дође извештај из школе да је дете преварило родитељска очекивања онда се тек долази, распитује и жали. Покрет је врло симпатичан и треба њима поћи. Знате да у школи постоје закони по којима се имају владати ученици, али није све у томе да се само поставе правила. Верујем да ће се озбиљно водити рачуна о свему, али само то неће бити довољно. Говорим као родитељ и велим да васпитање почиње од првога дана, зависи чак и пре рођења какво ће дете бити. Родитељи се морају увек сећати тог важног задатка, мислити о њему и увек радити на васпитању своје деце. По своме искуству убеђен сам да се то питање може лако решити на основу љубави. Треба водети своју децу, па ће се све постићи. Често пута у тој љубави грешимо, јер не доспевамо да васпитавамо своју децу и своју љубав показујемо нерационално. Час их обасипамо играчкама, а час их грдимо и у томе настаје то да родитељи не разумеју децу и да деца не разумеју родитеље. Није послушност једини начин, дете ће често пута знати више од вас и треба с нечим другим изићи пред децом,

јер не буде ли тога сукоб је ту. Сукоб је у неразумевању, јер се родитељи недовољно баве својом децом. На Калемегдану ћемо видети само странце са децом, а ми децу одбијамо од себе. Дете се онда повлачи у себе и почиње живети својим животом, јер није задовољен први његов захтев, његова радозналост. Деца се дају млађем, детету се дају карте у руке да се забавља и оно пре зна из карата даму и седмицу него ли што научи читати. То долази отуда што још нисмо систематисани у свему. Само ако љубав гајимо према деци проблем је решен... Хтео сам да замолим родитеље да размисле о овоме и да се потруде да своју љубав деци укажу, па ће успеха бити. Професори се труде и да забаве децу: праве излете, концерте итд. Нема случаја да се кадгод ескурзијама придружи и по који родитељ, а на школске састанке и концерте најмање дођу родитељи. Ученици приређују концерте и траже и игранке да би им когод дошао, јер родитељи не долазе да их помогну... Можда сам био мало и оштрији и нешто пропустио, али сам уверен у оно што сам говорио. Завршићу са наглашавањем: да морамо волети своју децу и одатле поћи. Треба наћи више времена и више се обратити деци.

Г. Др. Милош Поповић, школски лекар. — Када сам пре четири године дошао у ову гимназију за школског лекара ја сам по прегледу ученика сазвао њихове родитеље са намером да их обавестим о здрављу њихове деце. У почетку школске године дошао је изврстан број родитеља, али на крају године, после поновног прегледа и позива, било је четири родитеља... Ја скрећем пажњу нарочито на 7) тачку и додајем да је неопходно потребно подизање школског купатила. То је за сада врло велика потреба, а даје се доста лако привести у дело. У исто време молим вас да дођете на предавање које ћу идуће недеље држати о сличној теми.

Др. Ђорђе Николић, лекар. — Покрет овај није нов, али нам се увек намеће. Сви родитељи нису ни дорасли да своју децу сами васпитавају. Питање је само, да ли би се такав покрет дао извести, а да остане при свом чистом васпитном карактеру. Види се по свему да се то опет замишља на проширеној, али незгодној основи. Вођење рачуна о деци мора се оснивати на кући, ту је прави задатак васпитања. Треба се саветовати о начину на који ће родитељи васпитавати своју децу за кућу, школу и улицу. Али, видети ученика на улици и јавити директору погрешно је, јер стварате онда бојазан да ученик може бити достављен. То треба радити на други начин, скупити све ученике и одржати им предавање, јавно рећи све и применити то на групе и на разред. Има извесних ствари овде које потпуно улазе у Васпитачке Задруге, али има извесних које нису zgodне, као што је, на пример, 7.) тачка. Још постоји једна важна тачка о којој Васпитачка Задруга треба да води рачуна. Данас постоји читав један покрет, а нарочито у Скандинавији, да се деца почну васпитавати у погледу полне зрелости. То је врло важна тачка, али скопчана са врло великом тешкоћом, јер треба ићи опрезно и вешто. Ви знате и сами колико у том погледу наша омладина страда, да је тај задатак важан и да треба да буде и задатак Васпитачке Задруге. Примиле се и ова тачка онда у одбор мора ући и школски лекар. Ја сам само хтео да скренем пажњу на те ствари, а желео бих да Задруга има више васпитни карактер: саветовање о васпитању и успеху наставе.

Г. Др. Никола Вулић, професор Универзитета. — Има већ пуних двадесет година како мислим сваки дан најмање по по сата о васпитању и не могу да дођем до закључка: шта је то васпитан дечко. Је ли нева-

спитан онај дечко који је у четрнаестој години лумновао? Или онај који пуши? Имам другова који су све то чинили па су сада врло добри људи. Није то тако страшна ствар, а има их који то држе. Прво бисмо морали разговарати о томе да видимо шта је то васпитање. Ја сам родитељ скоро двадесет година и сваког дана ја се занимам васпитањем. Али се увек питам: да ли сам нешто добро урадио? Имам овде сина, он је у VII разреду. Он је ту скоро пропушио. Ја сам се упушао, а жена тако исто. Дошао сам директору. Он ме је питао да ли имам другова који то не раде одавна. На тај начин утешио сам се. Видим га на корзу, видим га у школи играња. После, мислио сам да ли је то велики грех свратити у какав бољи локал. Кад би свратио, истерали би га из гимназије. Да ли је у том свраћању велики грех? Не! И ако га има, он је минималан. Ја тако мислим. Дакле: треба прво разговарати о томе шта је васпитање. Ја мислим да се ради о томе да дете буде отворено, честито, поштено. А тек ако се стигне да се ради на *формалном* васпитању. Васпитање је резултат милион сила. Узмимо главне: природа. Које је дете јако, у добром или рђавом правцу, тешко се може савладати. Затим долази: кућа. Али у кући су поред родитеља и други укућани, служавке, суседи. Прво, родитељи. Да ли су они педагози, да ли је њихово дете већином у кући? Деца су већином у школи. Ту нема над да се васпитава. Остаје друштво и оно га васпитава. Другови у школи, улица, новине — то га васпитава. Шта се сада ту може? Како да се отклони рђаво дејство тих сила?... То се може учинити на разне начине. Казном? Ја то не могу по природи, а затим, што им се чини да не помаже казна глађу и ударом. После, не могу то учинити, јер ми их је жао. Жао ми да им ускратим известан провод, који ја нисам имао, а за којим жалим. Ја имам другова који су у Југ-Богдановој улици лумновали сваке суботе, па су данас добри јавни људи. Како ћемо се наћи у томе? То је важно. Мислим, стога, да треба одредити: шта је то васпитање и како се деца васпитавају.

Г. Др. Милан Пећанац, референт Министарства Просвете. — Ја као родитељ пратим од извесног времена, поред своје деце, и живот неколике друге деце. Мислим по томе посматрању да је овај покрет сасвим добар. Идеја која све прожима одлична је: међусобно помагање куће и школе. Главно је да се детету да чиме да испуни време целог дана. Треба завести принципи да се предавања држе цело пре подне. То је добро. Како сад да се распореди време за после подне? Треба при школама завести ред као у интернатима. Да под надзором наставника деца проводе по подне и да иду у излете. Тако би била спречена да дођу под утицаје рђавог Београда. Родитељи су људи већином у служби, на послу. Не стижу да их надгледају. Држава треба то да уреди. Ја мислим да се без тога не може успети.

Г. Др. Миливоје Јовановић, надзорник народних школа за Београд. — После говора г. директора и остале госпoде, ја имам да предложим једну ствар која није додирпуга Г. Вулић је поменуо да се не зна шта је *васпитање*. За час мора бити на чисто то да слушати старије, имати ра-светљене дужности од старијих — то је васпитано дете. Само, имамо две ствари: *стварати* и *сузбијати*. Треба стварати свест о дужности, дужности не као ђака, но као омладинца. Треба васпитавати позитивно, то јест, стварати. Нова лекарска пракса не сузбија, она ствара. Треба код омладине не само сузбијати рђаве ствари, него давати што *више*. Тачно је мишљење Г. Др. Николића. Једно друштво, чији су родитељи били упућени на

кућу, а које је упућено на улицу, не може да има родитеља васпитача у толикој мери. А то је главно у кући. Али, када се не постиже онда се мора помоћи. Морамо се организовати, морамо створити акционарско друштво које неће сећи материјалне купоне него *моралне купоне*. Та организација треба да буде Васпитачка Задруга. Да на гласим ово: деца не играју само у комшијској башти, она су бачена, као и родитељи, на улицу и у комплициране прилике. Треба створити прилике да се развију лепе жеље. А у какве прилике ми стављамо децу? Ево, данас, шаљемо децу у биоскопе. А какви су програми? Организација би имала да води о томе рачуна. Школска капија се, међутим, затвара после предавања. у кући има пуно ствари које децу не занимају и онда одлазе у биоскопе... Треба ону тачку о излетима и путевима раширити, треба деци наћи места. Не можемо им говорити: није вам после подне место у школи, није код куће!... Да поменем само да ова Задруга не сме да остане усамљена. Деца су из разних школа, она се мешају. И, ако се ради само у једној школи неће бити успеха. Треба радити заједно. Мора се дати централна организација у коју ће угазити сви чланови појединих школа, представници Женског Савеза и један члан полиције. Само таква централна организација може дати стварних резултата.

Г. Др. Никола Петровић, директор у пензији. — Био сам на свима конференцијама Професорског Друштва и оно је донело резолуције. Ми смо у доба резолуција, састанемо се, донесемо резолуције, идемо кући, задовољавамо се резолуцијама и мислимо да смо све учинили. Хвала г. директору Треће Гимназије и наставницима, који нису остали само на резолуцијама. Трећа Београдска Гимназија са својим директором хоће да се ухвати у коштац са непријатељем и да отпочне позитиван рад. Београд има једно друштво које је штетно по младеж. Године 1902 било је у Београду 72 мангуна, 1911 године има их преко 400 од којих су 30 девојке. Деца систематски падају на ниже и хвала Трећој Гимназији што је прва рекла: доста! Краљевина Пруска има 42.000 мангуна, али има новаца, има нарочите заводе где их склања. Беч има 60.000 мангуна, али има завод од 4.000.000 круна за њихову поправку. Време је да и ми поправимо све то. Само, да ли је Трећа Гимназија размислила колики је терет узела на себе? Је ли то право да она ради за све нас? У другом свету тако не иде. На пример, 1) тачка дошла је из Америке. Тамо има извесних људи које општина плаћа, који иду за децом, пазе на њих. Први пут опомну децу, други пут јаве родитељима, трећи пут одводе децу у засебну школу. Дете није осуђено. Родитељи се само известе да нису добро васпитали своје дете и сад морају платити да се дете у заводу васпитава... Ко може пратити своје дете по улици? Ја не могу. Треба, онда, поздравити овакву идеју, али нити је ми родитељи можемо, нити је наставници могу извршити и онда — нова идеја. Нека се оснује Васпитачка Задруга, али како ће она вршити своје задатке? За то треба средстава, Трећа Београдска Гимназија их нема, и онда мора помоћи држава, а тако исто и општина. Бојим се само да се у посао не уђе без много студије. Два мангуна покваре разред од 60 ученика. Треба, дакле, чинити одабирање, треба имати завод — школу, где ће се послати мангуни. Француска има ђенерале који су постали од мангуна. У десетој години он је био мангун и из тога доба стоји његова слика, у четрдесет осмој постао је ђенерал и из тога доба постоји његова слика... Још један предлог: зар не бисмо могли увући и децу за суђење дечијих кривица? Децу треба себи привући, и да ли је потребно

у извесне тачке увући и њих, у свечаности, на пример. Деце из VII и VIII разреда има врло добре и могу учинити доста. При суђењу је добро да буду и деца. У Америци су гимназије мале републике и деца сучелују у школским пословима и у 16 или 17 година постају мали грађани. Васпитачкој Задрузи дао бих на душу и умереност. Треба децу навикавати да се одрчу личних уживања. Ми волимо да извршимо све своје жеље, а то није добро. Затим, ми се не волимо. Дружељубља код нас нема. Ми стари издделили смо се у четири партије, и колемо се као жути мрави. Нека тако буде са нама, али нашу децу навикните да се јако воле, да осећај узајамне помоћи код њих буде велики. Потребно је да тај виши осећај дружељубља усадимо у срж наше деце. Само се сложним радом може све учинити, а то захтева и наш национални задатак. Овај покрет који је учинила Трећа Гимназија значајан је, она је прва од резолуција пришла раду и зато јој хвала!

Г. Сава Маринковић, инспектор Министарства Правде. — Као родитељ бавио сам се много васпитањем, а био сам учитељ и професор и ипек ми је тешко да одговорим: шта је васпитање. И ако сам правник читао сам много педагогика, бавио се много тиме и дошао до резултата да је то — утопија. Још Жан Жак Русо је рекао: кућа, школа и друштво. Да ли школа чини у том погледу много? Школа даје резултате у погледу науке, али у васпитачком погледу мало чини. Проблеми васпитања су тешки за решавање и вековима се решавају. Али, сетимо се да је стари српски дом боље васпитавао. Он је знао у ком правцу ваља васпитавати дете. Пре сто година имали смо већих карактера, јер су тада васпитавале старе српске задруге. Данашња кућа је незгодна за васпитање. Шта је узрок да кућа не може да васпита? Рећи ћу вам само неколико ствари о себи. Ја сам разочаран у васпитању своје деце. Ја сам им говорио да буду искрени и да не лажу, али сам изишао побеђен. Ево како. Ја сам радио, али је далеко већи утицај био друштванца и журналистике него куће. Родитељ утиче, али су јачи спољни утицаји, утицај улице, а нарочито оног друштванца. . . Налазимда треба да се оснује ова Задруга, али прво да знамо шта јој је циљ: у ком правцу да их васпитавамо. Ја сам свога сина, ученика V разреда гимназије, упутио у Резбарску Школу. Он је тамо радио за време распушта, заволео тај рад и сада — немам сина. Он је отишао у свет и — радник је, резбар. Хтео сам само да дам очигледан пример о васпитању деце. Ја и жена смо много учили и читали, па смо разочарани. Дом није довољан, ма колико да су родитељи вољни да добро васпитају своју децу. Треба друштво, дом и школу довести у склад.

Г. Хенрих Лилер. — Колегија је свесна тешкоћа које је узела на себе при остварењу овог важног задатка. Пре свега, да захвалим у своје име и своје колегије свима што су овде дошли и предговорницима, који су изнели доста мишљења. Ми знамо да је задатак тежак, али модеран човек не сме стати и ми тражимо од вас, драги родитељи, да нам помогнете, да нам јавите све што видите код ваше деце па да их поправимо не казном већ саветима. Оно што је рекао Г. Пећанац обухваћено је, ми тражимо игралиште како би се могло деци и по подне испунити. . . Ја верујем да ће се у Београду створити лига Васпитачких Задруга и слажем се са Г. Јовановићем. На напоменама Г. Петровића ја сам захвалац, али ипак, ми ћемо покушати колико ми можемо учинити и мислимо да ћемо на овај начин заједно са родитељима створити какав нарочити завод. Јесте ли само уверени да би ова Задруга имала могућности да бар мало поправи данашње

стање код наших ученика? То ће бити довољно за сада. Ако пак неко од родитеља још не зна све о овоме покушају ми ћемо позвати родитеље да их обавестимо о свему. Ако сте сложни да оснујемо Задругу, онда бих имао два предлога:

- 1) да ли желите да се одмах изаберу лица која ће ући у Задругу, и
- 2) да ли је потребно да се још који пут састанемо, па тек онда да изаберемо одбор, који ће отпочети рад са наставницима.

Г. *Милан Петровић*, директор Фабрике Дувана, мисли да је потребно састати се још који пут.

Г-ђа *М. В. Рајковић* захваљује наставницима у име ученичких мајака и предлаже да се одбор одмах изабере.

Г. *В. Бошковић* мисли да је о свему речено што се имало рећи.

Г. *Ђорђе Милосављевић*, трговац. — Ја мислим, пријатељи и браћо, да је крајње време да се злу стане на пут. Добар је програм господина директора, али, разуме се, да је почетак тежак. Ми не смемо гледати само своје дете, јер друга деца утичу на васпитање нашег детета. Треба да се старамо о деци ма ког разреда и ма које гимназије. Чим се оснује Задруга деца ће постати осетљивија. После ће се и држава заинтересовати за ову ствар.

Г. *Милан Смиљанић*, инжињер. — Не зависи много од тога да ли ће се сад решити или не. У гимназији има преко 400 деце, а овде је, и поред великог броја, мало родитеља. Требало би позвати све родитеље и о свему их опширно обавестити.

Г. *Хенрих Лилер*. — Ја сам на Св. Саву објавио овај састанак, а и свима сам родитељима послао позивнице. Другом приликом би ово исто разговарали. Не треба одлагати.

Г. *Јован Мијатовић*. — У одбор треба узети што више лица. Празнике бар треба жртвовати деца. Може један родитељ двадесет деце извести у шетњу.

Збор је изјавио да жели да изабере одмах тај одбор. По предлогу Г. Лилера у Управу Васпитачке Задруге ушли су за: VIII разред: др. Ђорђе Ј. Николић, лекар и Риста Јањушевић, учитељ; за VII: Милан О. Петровић, директор Фабрике Дувана и Олга др. Мих. Спиридоновића; за VI: Анка др. Мих. Цвијетића и Срећко Тешић, начелник Министарства Финансија; за V: Велимир Марковић, свештеник и Обрад Благојевић, адвокат; за IV₁: Арса Ж. Илић, индустријалац и Наталија др. Ив. Лазаревића; за IV₂: Даница М. Пећанац и Милоје Луковић, учитељ; за IV₃: Дим. Мишић, контролор и Дим. Глигорић, учитељ; за III₁: Велислав Вукојичић, Гојко Ђурић, пуковник, Даница Поповић и Мица В. Рајковић; за III₂ Даница М. Васић и Миленко Лакићевић, војни чиповник; за II₁: Владислав М. Бошковић, адвокат, Даница Бадак и Михаило Ј. Пантић, чиновник; за II₂: Даница Чортановић, др. Душан Рајчић и Зорка М. Пантелић; за I₁: Зорка Љ. Јовановића, Михаило Дединац, мајор у пензији и Стеван Дајмак; за I₂: Гвозден Јовановић, учитељ, Јелена Ђ. Поповић и Радован Радосављевић; за I₃: Магдалена Мих. Михаиловић, Владислав К. Стефановић, чиновник и Стеван Шкорић.

После избора Управе састанак је закључен.

(Свршиће се).

Родитељске заједнице — На једном родитељском скупу, у јануару о. г., хамбуршких родитељских заједница, којих има уз поједине народне школе у Хамбургу, представник једне такве заједнице изнео је њихов програм. Да би се тежњама ових заједница поставила одређена мета, утврђена су начела, којих оне треба да се држе у свом раду. Ова начела у главном гласе: Једној родитељској заједници могу припадати сви родитељи, чија деца иду у једну исту школу. Задаћа родитељским заједницама треба да је:

1. Неговање успешнога заједничког рада школе и куће при васпитању детета.

2. Обавештавање и поучавање родитеља у школским и васпитним питањима.

3. Потпомагање учешћа родитељског у питањима унутрашњег школског рада.

4. Подношење предлога школи, који се могу остварити у оквиру закона. Ова задаћа треба да се постигне:

1. Приређивањем предавања о школским и васпитним питањима.

2. Измењивањем мишљења родитеља међу собом и са учитељима о школским и васпитним питањима.

3. Скупљањем гравива, које даје поглед у унутрашњи школски рад.

4. Саопштавањем жалаба оште природе школи.

Док се мучно може оспоравати оправданост већине тачака, претрпела је некад напад тачка 3. (Ова задаћа треба да се постигне скупљањем гравива, које даје поглед у унутрашњи рад школе.) Али референт је мишљења, да овај став чини крајње потребну допуну 3. тачки одредаба о задаћама родитељских заједница. Ако се хоће да се потпомогне учешће родитеља, онда се њима има допустити поглед у школски рад, мора им се рећи, зашто се ово или оно ради овако а не другачије. А ми сви знамо врло добро, да постављањем ових начела нисмо дошли до мете наших жеља, већ да имамо да обрађујемо још једно пространо поље. Али једно је извесно, потреба заједничкога рада данас зацело ће се мучно још озбиљно оспоравати. А какве су данас узајамне везе? Родитељи већином само онда долазе у школу, када су мишљења, да је њиховој деци учињена неправда. Они се тада не показују баш с најпријатније стране, тако да се тиме учитељ или учитељица често одбијају и заједнички рад не сматрају баш као нешто пријатно. Али остаје, да се напомене, да ли овде нису измењани узрок и дејство. Кад би се радило заједнички, могло би се узајамно утицати и избегао би се понеки сукоб. Ми никако не поричемо, да се у педагошким стварима више можемо ослонити на наше осећање, него на теоријски утврђени облик. Баш на овом пољу родитељи би били они, који примају. Ми бисмо од колегије могли бити обавештени о васпитним тежњама школе. Понека мера школина била би нам тиме разумљива без ичега другог, гравива за сукоб нестало би и васпитни рад био би упућен мирнијим стазама. Кад је учитељ дужан, да свима васпитним средствима, што му стоје на располагању, децу упућује на морално владање како ван школе тако и у школи, он не може чинити ни једно ни друго без сталне помоћи од родитељске куће. Кад при васпитању и прут још добије примену, онда ми стојимо на гледишту, да најпре родитељи морају покушати, да изиђу на крај без телеснога кажњавања. Тек, кад се дете у кући васпита другим средствима, може се и у школи напустити *ultima—ratio* прут. Учители могу дати родитељима ваљане савете о том, како они могу најбоље потпомоћи рад школин, те да тако својој деци олакшају напредовање. Овде долази у питање поглавито

домаћи рад. И код куће је дете упућено на оно, што се од њега очекује у школи, оно се не сме увек држати онога, што му се деси код куће. С тога учитељи и родитељи морају гледати, да живим измењивањем мисли расветљавају она питања, која им се намећу. Свако при овим треба да заступа своје мишљење, али и да тежи споразуму, који не допушта, да се човек стави на формално гледиште имања права. Под овим претпоставкама доћи ће се и до лојалног поравнања. Ми долазимо учитељу, да се с њиме као човек са човеком разговоримо о васпитању наше деце са безобзирном отвореношћу на корист наше деце, а и на корист државе. Јер она држава ће најбоље проћи у утакмичкој борби народа, којој је народ најинтелигентнији. Ако учитељи покушавају, да поправком својих наставних метода одговоре повећаним захтевима, који се развијем стављају појединцима, онда ми сви имамо узрока, да потпомогнемо ове тежње, дете се мора више довести у додир са стварима, како би могло говорити из свога посматрања. Школа није у положају, да одговори свима потребама. Овде би родитељи под упућством школе могли узети на се предвођење с планом, на пр. увођење детета у домаћу историју. При том би се могло детету обратити пажња на особености природе, могла би му се показати грађевине и споменици из старине. За ове нове задаће морали би се наравно васпитати родитељи. Али још нешто. Због штетних по здравље утицаја великога града код деце се често појављују болести, које утичу и на расположење. Поуздано суђење бива због тога веома тешко, ако не и немогуће. Због тога учитељи и учитељице морају ићи у родитељске куће, да се упознају са приликама, у којима дете живи. Ако се познаје околина детиња, о њој ће се водити рачуна, и код васпитних мера. Да улажење у родитељске куће може довести и до немилых сукоба, може се очекивати, али то не би требало да спречи извршење ове потребе. Ради примера за здравствене прилике ученичке може се навести, да су у Хамбургу 1911. године лекари предложили преко 10000 деце за т. зв. колоније о феријама. Зар не би родитељи могли узети у своје руке, да са децом приређују игре, које би могле послужити и неговању здравља као и поуци? Сем тога деца би била сачувана од штетних последица уличнога живота.

А и у социјалном погледу могло би се учинити много добра.

*

Нови наставни план народних школа у Минхену — Још крајем прошле године баварска влада била је потврдила нови наставни план народних школа у Минхену. Духовни отац ове реформе познати је педагог Кершенштајнер, чије су идеје унесене у основе садашњег преображаја.

Сваки почетак у области школских преображаја увек је у вези са највећим одговорностима, као и са истим таквим материјалним изразима. Ове околности и задржавају највећи део школских реформатора од сувишног хитања, те их упућују на пуну меру потребне пажљивости при напуштању старих и отварању нових стаза.

Ова пажња прожима и цео овај нови наставни план народних школа у Минхену. За пример нека послужи постепено припремање дечице за прелазак из домаћег живота у чисто школски. Многи педагози препоручују да се цела прва година рада посвети највише игри, шетњи, ручном раду, пртању и т. д., а да се систематско учење читања, писања и рачуна почне тек у другој години. Таква метода примењује се, између осталог, и у Лајпцишким припремним разредима. Нови Минхенски наставни план не одлу-

чује се да иде тако далеко, те одређује да читање, писање и рачунање почне већ у другом месецу.

У овом наставном плану нема ни помена о деоби ученика у паралелне разреде по способностима (т. зв. Манхајмски школски систем). И ако се Кершенштајнер у принципу слаже са овим системом, ипак налази да би његово извођење у садашњем моменту наишло на огромне тешкоће, јер педагогика није до сада још пронашла потребан критеријум за оцењивање степена даровитости. Осим тога, у својим теоријским радњама Кершенштајнер није једанпут само исказивао своје мишљење, да развитак ученичке саморадне, претварање школе обучавања у школу рада, онемогућава потребу вештачког распоређивања деце према њиховим способностима, јер у школи рада сваки ученик лако наиђе на израз својих наклоности и способности.

Ето, баш том развиту саморадне поклоњена је нарочита пажња у новом наставном плану. Свугде, гдегод је то било могућно, тражи се да ученик искуством стиче знање и да је у сталној вези и односима са стварношћу; том циљу имају да послуже екскурзије, шетње, најшира очигледност наставе и, напослетку, практичан рад на физици и хемији, који је, по овом плану, уведен у два најстарија разреда мушких школа. За ученице осмог разреда уведен је практичан рад у кухињи и школском врту, а исто тако и предавања из Хигијене.

Главна је особина новог наставног плана увођење ручног рада у осми разред мушког одељења. Ученици се поделе у две групе (18—20 лица), од којих се прва занима—радом на металу, а друга на дрвету, али тако да се после пола године промене занимањима. Овај нови предмет добио је пет часова недељно. Предају мајстори који имају и нарочити наставнички курс; надзор над свим овим радом води и једна нарочито уређена инспекција.

Одлучну и смелу реформу изводи нови наставни план и у школском цртању.

Предавање овог предмета има да чулу вида развије област представе и подобност да их графички приказује. Из разреда се избацују шаблони и модели од гипса. Прве четири године изводи се једино цртање по сећању; затим долази цртање са природе; у женским школама обраћа се нарочита пажња радовима декоративнога карактера.

У одредбама о школским задацима, Минхенски наставни план придржава се, у опште, старог пута т. ј. „слободне саставе“ истиче само као циљ, али не и као принцип, јер и сада, као и пређе, поклања нарочиту пажњу систематичким угледима. Нови план, исто тако, скреће пажњу на избор темâ и захтева нарочито оне које су у стању да привуку пажњу и ученика потпуно забаве, а тиме изазову и потребу исказивања.

Наставнику се оставља најшира слобода у избору темâ. Што се тиче слога у задатку, наставни план препоручује да се избегава свако украшавање и високопарност, која је само лажна и која ни по чему не одговара деџјим годинама.

Што се тиче предавања језика, нови план, усвајајући начело да развитак говора иде паралелно са стицањем нових представа и појмова, ставља целу наставу у службу богаћења деџјег стицања искуства.

Од географије и историје захтева се да ученику даду појмове о савременој култури и друштвеном животу око њега. Као очигледност за ову наставу нарочито се препоручује упознавање ученика са историјским споменицима његове околине и њеним географским приликама.

У последњем разреду предаје се ученицима економска географија немачке царевине, а исто тако и њено државно уређење. У низу лекција помиње се и градска уредба Минхена. Као што са види, оваквом наставом даје се основа тако званог државно-грађанског васпитања.

Настава религије остаје по пређашњем: у оквиру црквене догматике.

Такав је, у општим потезима, нови наставни план Минхенских народних школа, који ће, можда већ у првој десетини година, бити у могућности да одреди карактер и правац рада ове нове школске организације, која је већ увенчана потпуно заслуженом славом.

*

Школска реформа — Заузимањем управа ових удружења: Verein Deutscher Ingenieure, Allgemeiner deutscher Realschulmännerverein и Verein zur Förderung des lateinischen höheren Schulwesens одржан је новембра пр. г. у Берлину договор о школској реформи у Пруској и увођењу пруске школске реформе у целој Немачкој. Донете су ове одлуке:

1. Равноправност трију врста средњих школа ваља потпуно извести.

2. У интересу већег обазирање, уопште признатог као потребног, на модерна средства за образовање, на природне науке и новије језике потребно је ово:

а) У сваком месту са изолованом гимназијом старог система, у колико се покаже неподесним директно претварање завода у реформну школу са рачвањем у вишим разредима, морају се најпре отворити и разреди без грчког језика, које треба продужити до испита зрелости, ако има довољан број ученика.

б) Ако се у неком месту оснива средња школа као једини завод, онда треба одобрити само реалку, којој ће се према потреби додати и разреди реформне школе.

в) Ради примања свршених ученика из нижих реалака и прореформних школа, које се налазе у мањим местима, морају се у свакој провинцији отворити велике реалке, уколико их већ сада нема, и с планом распоредити према местима.

3. У споразуму немачких савезних влада о узајамном признавању сведочанства о испиту зрелости треба да дође: „Сведочанства о испиту зрелости, која су поданици Немачке Царевине добили у јавним немачким гимназијама, реалним гимназијама и великим реалкама, дају право на студију у свима немачким великим школама за све гране и на пуштање на испите за вишу државну и црквену службу у свима немачким савезним државама. Уколико су за неке студије и за неке службене гране потребна још нарочита приправна знања, која се не добијају или се добијају не у истом обиму у свакој школи, те је због тога потребна нека допуна, треба одредбе о овој допуни да се утврде подједнако за све немачке савезне државе“.

Збор је изабрао један одбор, који треба да се постара за извршење одлука ове конференције.

*

Реформа наставе писања у Пруској — Пруско министарство Просвете намерно је извести реформу наставе писања, јер се показала као неподесна досадашња метода, по којој су сви ученици приморани, да пишу више или мање подједнако, без обзира на склоност појединог ученика. Од сада треба наставнику да буде задаћа, да по могућности сазна индивидуалну склоност свакога ученика и према томе да улеси наставу, те да развије

лични рукопис учеников. Ради теоријског и практичног извођења нове методе министарство је отворило курсе за наставнике писања, после кога треба да буде примљен нови систем у настави писања. Управа овога курса поверена је сликару Л. Зитерлину (Sütterlin), који се и трудио око наставе из писања.

*

Једна статистика о резултатима испита зрелости — „Der Sättmann“ (св. 4, 1912.) доноси ово: Као што је познато, гимназије, реалне гимназије и реалке имају од 1901. године иста права. Због тога је за родитеље и за власти веома важно, да знају, како се теориска равноправност показује у пракси, какав дакле успех показују ове три врсте средњих школа. „Das Deutsche Philologenblatt“ о том подноси овај извештај:

Резултат испита зрелости у 1910/11 години

	Пријављено за испит	Одбијено или одустало	У процен-тима	Дакле допр-шало испит	Од тога по-ложило	У процен-тима
Гимназије	6595	494	7,5	6101	5887	84,7
Реалне гимназије	1821	137	7,5	1684	1629	89,4
Реалке	1290	78	6,0	1212	1176	91,2

Ови бројеви, који говоре на штету хуманистичких а на корист реалистичких завода, још се подупиру тиме, што реалци и реални гимназијалци просечно раније достижу до мете но гимназијалци.

ОГЛАШЕНИ ЗА ЗРЕЛЕ	Гимназија	Реална гим-назија	Резултат
Испод 17 година	6	—	—
Од 17 година	263	69	51
» 18 »	1573	517	299
» 19 »	1821	544	431
» 20 »	1187	345	264
» 21 и више година	1037	154	131
Дакле до 20 година	3636	1130	781
20 и више година	2224	499	395

Кад би ови за реалне заводе повољнији резултати значили, да се у овим школама мање тражи, онда би се то морало горко светити на доцнијим испитима. Али ствар стоји баш обрнуто. Јер на пр. на испитима за наставнике средњих школа у 1910/11 години положило је

	Абитуријената из	
	гимназија	реал. гимназ. и реалака
Одлично	2,0%	3,6%
Добро	14,4%	24,5%
Довољно	45,4%	41,2%
Нису положили	38,2%	30,7%

Да последњи резултати нису резултати случаја, показује једна даља таблица.

Испит за наставника средњих школа положило је у 1900/01 до 1910/11 години:

Абитуријенти из	Одлично	Добро	Довољно	Нису положили
гимназија	254	1695	4240	3105
реалних завода	94	536	1147	763
гимназија	2,8%	18,2%	45,6%	33,4%
реалних завода	3,7%	21,1%	45,2%	30,0%

*

Настава живих језика — У Енглеској се покушава да се поправи садашња настава живих језика, и да би се у томе успело, Министарство Просвете је тражило мишљење од свих оних, које то питање може интересовати. Министарство се није хтело користити својом влашћу да просто изда нов распис и стави методу наставе живих језика на сасвим другу основу, већ покушава да са заинтересованима поправи досадашњу методу, која се доиста може поправити.

*

Добар пример — Припремање за испите у извесним школама завршава се обично тим што има врло рђавих и штетних последица на општи рад ученички. Хипнотизовани тачно одређеним циљем који имају да достигну, занемарују све оне друге науке које не воде непосредно том циљу. После дугог и свестраног испитивања овог питања Саветодавни Одбор „Warehouse and Clerks' Orphan School“ у Манчестру решио је да из свог проспекта избаци дугу листу оних успеха који се траже од ученика на испитима. На тај начин моћи ће се олакшати програм из извесних предмета и моћи ће се располагати са неколико сахата за друге предмете које треба нарочито проучавати. То је корак култури без личног интереса.

*

Много се говори — Под тим насловом Journal of Education наводи погрешку извесних наставника који сматрају да су дужни да много више

говоре кад је пред њима инспектор него кад су у обичним приликама пред својим ученицима. Последица је тога да су често горе оцењени него што то иначе заслужују, јер може се поставити као принцип: „да штогод професор више говори у толико разред мање ради“.

*

Препуни разреди — Просветни Савет за варош Лондон решио је да подвоји све оне разrede који броје више од 40 или 48 ученика. Број 48 утврђен је за малу децу, а 40 за велику. Овој одлуци замерају и веле да би било много боље имати мање ученика у разредима у којима су са свим мала деца него ли у онима у којима су одрасла деца.

*

Школски демократски програм — Комисија коју је у Немачкој наименовало Демократско Удружење са задатком да изради школски програм за велике вароши објавило је у листу „Das Freie Volk“ потпуц систем народне наставе који се у главном своди на ово:

- 1) Основна школа са осам година као општа основа припремне наставе за средње школе. Укидање елементарних разреда у гимназијама и реалкама.
- 2) Увођење у средње школе свих ученика који су одарени. Бесплатност наставе и снабдевање школским потребама. Проширење кантина за потребу децу.
- 3) Смањивање броја часова.
- 4) Стварање школа за умно неразвијене. Школе у слободном ваздуху и колоније за време распуста.
- 5) Подједнак распуст за све школе.
- 6) Сувремен намештај по школским зградама. Купатила.
- 7) Школски лекар са сталном платом. Стварање зубних клиника.
- 8) Дворнице за читање у довољном броју. Разнобођења, позориште и народни концерти. Конференције.
- 9) Земљиште за игре: вртови и дечји азили.
- 10) Упућивање и развијање ручног рада и кућанство. Проширење школа за одрасле и то за оба пола.
- 11) Надзор над школама вршиће квалификовани инспектори.

*

Интелектуални рад удружења немачких учитеља — 1910 године одржано је на 20000 конференција у 2630 удружења, од којих је већина имала научничко обележје. Велика друштва уобичајила су, већ од дужег времена, да организују о свом трошку циклусе конференција. Тако на пример Берлинско Друштво на тај циљ утрошило је 16000 франака. Сем тога отворени су феријални курсеви на универзитетима у Берлину, Бреслави, Бону, Лајпцигу, Јени и Тибингену, које је походило око 1500 учитеља. Овом броју ваља додати још и оних 5000 учитеља којима је допуштено да редовно посећују извесне конференције на универзитету, виших трговачких школа и техничких института. Ова удружења имају 336 клубова за читање и 861 књижницу, од којих су понеке врло богате. Тако на пример она у Лајпцигу броји 160000 свезака, а она у Берлину 60000.

*

Овогодишње прославе Св. Саве у стручним, средњим и вишим женским школама у Србији.

До сада није било уобичајено да се скупљају и штампају програми прославе Св. Саве у стручним, средњим и вишим женским школама у Србији. Држећи да ће бити од интереса по школу и наставу, ако се изнесу програми прославе Св. Саве у поменутиим школама, прикупио сам програме Свето-Савске прославе у тим школама, за шта имам да захвалим доброту неке г. г. колега и колегиница, који су се одавали мојој молби и послали ми програме прославе Св. Саве у својим школама.

На овом месту биће изнети програми прославе Св. Саве у свима поменутиим школама сем приватних стручних школа (Геодетске и грађевинске академије проф. Андоновића, Српске музичке школе и Уметничко занатске школе) — и они су ови:

А. У стручним школама.

I У Алексиначкој учитељској школи. Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. *О узроцима распада Душанове Царевине*, говор г. Војина Х. Поповића професора; 3. *Химна Св. Сави*, пева мешовити хор ученика-ца) учитељске школе и приватне гимназије.

По подне: *Игранка*.

II У Богословији Св. Саве. Пре подне: 1. *Света литургија* у богословском храму Св. Краља; 2. *Резање колача*; 3. Ст. Мокрањац: *Величаније Св. Сави*, пева мешовити хор; 4. *Ниче и Достојевски*, говор јеромонаха г. Др. Николаја Велимировића; 5. Смоденски: *Осана*, пева мушки хор; 6. *Декламација*; 7. Милојевић: а. *Ноћ је ведрa*, б. *Лептир и ружа*, пева мешовити хор; 8. *Читање извештаја* о стању ученичког фонда за 1911. г.

По подне: Бачка забава: 1. Ст. Мокрањац: *Химна Св. Сави*, пева мешовити хор; 2. *Црте пута по Фрушкој Гори*, говор М. Радовановића уч. IX разр.; 3. Верди: *Nabiscodoposor*, увертира, свира оркестар ученика IX разр.; 4. *Декламација*; 5. Ст. Мокрањац: *Козар*, пева мушки хор; 6. Fr. Kirschmann; *An Rose*, чело, соло изводи Павле Радивојевић, прати га на клавиру Д. Грданички уч. IX разр.; 7. Лирин: *Ушлиши*, пева мешовити хор; 3. П. К. Божински: *Порекло моме*, пева мушки хор.

III У Женској учитељској школи у Београду (13. јануара). Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. *О оснивању учитељске школе у Пакрацу*, говор г. П. Деспотовића професора; 3. *Химна Св. Сави*, пева хор ученица IV разр.; 4. В. Ј. Илић: *Св. Сава*, декламује Л. Марићева уч. II разр.; 5. *Величаније Св. Сави*, пева хор ученица IV разр.; 6. Ст. Мокрањац: *Приморски најчеви*, пева хор уч. I разр.; 7. Mazas: *Romanza* и *Rondo*, ор. 38., свирају Љ. Филиповићева и Јулијана Томићева уч. III разр.; 8. А. Шантић: *Отаџбино гдје си?* декламује Ј. Арсенићева уч. IV разр.; 9. Д. Јенко: *Напреј*, пева хор уч. IV разр.; 10. П. Кочић: *Кмет*, рецитије Даница Недељковићева уч. III разр.; 11. Ј. Маринковић: *Молитва*, пева Даринка Марковићева уч. III разр.; 12. Раздавање гостима извештаја о фонду сиромашних ученица Жен. учит. школе.

Хоровима управља г-ца Катарина Миловановићева, наставница музике.

IV У Женској учитељској школи у Крагујевцу (13. јануара). Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. говор г. Др. Марка Крстића сунлента; 3. *Химна Св. Сави*, пева хор ученица; 4. А. Шантић: *Сеоба*, рецитије ученица III раз. уч. школе; 5. *Народна Химна*, пева хор ученица; 6. *Декламација*; 7. *Косовка девојка*, изводе у народном оделу три ученице више ж. школе.

По подне: *Игранка* у школској згради.

V У Јагодњанској учитељској школи. По подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*. — На јектенија одговара ученички хор; 2. *Химна Св. Сави*, пева ученички хор; 3. *Народна Химна*, свира ученички оркестар; 4. *Узданица*, ученички марш, свира ученички оркестар; 5. Бетовен: *Концерт* бр. 20, виолина соло; 6. *У Бој*, пева ученички хор; 7. *Бродар*, пева ученички хор; 8. *Читање награда* Свето-Савских тема; 9. *Послуживање гостију и игранка*, на којој свирају најменше оркестри ученика II и III разреда.

VI У Неготинској учитељској школи. Пре подне: 1. *О Св. Сави* (у 8 час.). говор г. Буре Врбавца професора; 2. *Водоосвећење и сечење колача* (после службе Божије); 3. *О задатку, важности и потреби за отварањем учитељске школе*, говор г. Павла Љотића управитеља школе; 4. *Химна Св. Сави*, пева хор ученика; 5. А. Шантић: *Остајте овдје*, декламује ученик; 6. *Ој Србијо*, пева хор ученика; 7. *Величаније Св. Сави*, пева хор ученика.

По подне није било игранке нити у вече забаве због шарлаха, који је владао у вароши.

Б. У средњим школама.

I У Алексиначкој приватној гимназији. По подне (у 2 часа): 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. *О животу и раду Св. Саве*, говор г. Милана Димитријевића директора; 3. *Декламација*; 4. *Химна Св. Сави*, пева мешовити хор ученика-ца прив. гимназије и уч. школе; 5. *Игранка*.

Напомена. Забаву у вече једне године даје гимназија а друге године основна школа, чији је ред ове године и био.

II У I београдској гимназији. Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*. — На јектенија одговара ученички хор; 2. . . . . говор М. Берића уч. VIII разр.; 3. *Химна Св. Сави*, пева ученички хор.; 4. Д. Јовановић уч. VIII разр., председник литерарног одбора, дружине „Наде“: *саошитава*, који су радови награђени; 5. Дирне: *На узбурканој мору*, пева ученички хор; 6. *Велски барди*, декламује Јован Миловановић уч. VIII разр.; 7. П. Вајић: *Српско цвеће*, потпури, свира матурантско тамбурашко друштво; 8. Поп: *Романса*, за флауту, соло свира Н. Берасимовић уч. VIII разр.; 9. А. Шантић: *Остајте овдје*, декламује А. Борђевић уч. VI разр.; 10. *Циганска љубав*, валцер, свира матурантско тамбурашко друштво; 11. Ст. Мокравац: *На ратилу*, пева мешовити хор.

Напомена. У овој гимназији уобичајено је, да ђачка дружина, „Нада“ прославља Св. Саву, само са суделовањем наставника у држању говора, који је ове год. изостао.

III У II београдској гимназији. Пре подне: 1. *Водоосвећење и резање славског колача*. — На јектенија одговара ученички хор; 2. . . . . Говор г. Владимира Радојевића професора; 3. *Ускликнимо с љубављу*, пева ученички мешовити хор; 4. В. Ј. Илић: *Св. Сава*, декламује Димитрије Борђевић, уч. I разр.; 5. Ст. Мокравац: *Славска песма*, пева ученички мешовити хор; 6. Шистек: *Ој Србијо*, пева ученички дечији хор у три гласа; 7. Бајрон: *Лаку ноћ*, у преводу Јеремије Живановића професора, декламује Спасоје Веснић, ученик VIII разр.; 8. Д. Јенко: *Хајд јунаци*, пева ученички мушки хор; 9. М. Вијатовић: *Adagio* из Бетовенове *Ratetique sonate*, свира ученички оркестар; 10. М. Вијатовић: *Гимназиски марш*, свира ученички оркестар.

IV У III београдској гимназији. Пре подне: 1. *Химна Св. Сави*, пева мешовити хор; 2. *Из живота Срба у средњем веку*, говор г. Светозара Томића, професора; 3. *Смрт Немањина*, из биографије од Св. Саве, чита Димитрије Митровић уч. VI разр.; 4. П. Крстић: *Певајмо, браћо*, пева мушки хор; 5. В. Ј. Илић: *Св. Сава*, декламује Димитрије Савић уч. III разр.; 6. а) Р. Шуман: *У селу мом...*, б) Е. Жак-Далкрос: *Када цветни мај...*, пева дечији хор; 7. Д. Костић: *Максим Црнојевић*, чин I. сцена; 8. *Дужд*: Велимир Крајинчанић уч. VIII разр.; *Иво Црнојевић*: Сима Иванишевић уч. VIII разр., *Борбе*: Александар Кнежевић уч. VII разр.; 8. М. Милојевић: а) *звезда*, б) *младост*, пева мешовити хор; 9. *Васиштакче задруге*, говор родитељима од г. Х. Лилера директора; 10. М. М. Рајић: *На Гази Местану*, декламује Борис Глушчевић уч. VIII разреда.

— Хоровима управља г. Милоје Милојевић, наставник певања и музике.

V У IV београдској гимназији. Ове године IV беогр. гимназија није прослављала Св. Саву, што није требало да буде. Нека су биле ма какве сметње, које су ометале да се Св. Сава прослави, омет је требало прославити Св. Саву ма и с најмањим програмом.

VI У Београдској реалци. Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. *Химна Св. Сави*, пева ђачки хор; 3. Говор: *О раду оmlадине и сиреми за будућност*; 4. *Две хорске песме*, уз пратњу хармониума, пева ђачки хор; 5. *На гробу Војводе Дојчина у Солуну*, декламује ученик; 6. *Хеј, трубачу*, пева ђачки хор; 6. М. Савић: *Јевдокија*, декламује ученик; 8. *Две хорске песме*, пева ђачки хор.

VII У Женској гимназији у Београду. Пре подне: 1. *Водоосвећење и резање славског колача*. На јектенија одговара певачки хор ученица IV разр.; 2. *Телесно*

васпитане, говор г-це Марије Магазиновићеве, наставнице; 3. *Химна Св. Сави*, пева хор ученица виших разреда; 4. А. Шантић: *За хлебом*, декламује Мирослава Милошевићева уч. III разр.; 5. *Mazas* дует: *Alegro moderato-Andante-Rondo*, свирају: Роксанда Михаиловићева уч. IV разр. и Босилка Пауновићева уч. III разр.; 6. Д. Бортњански: *Да исправитеља*, соло уз пратњу пева хор ученица виших разреда; 7. А. Шантић: *Кириџије*, декламује Зорка Шљивићева, уч. VII разр.; 8. Чајковски: *Свитање*, дует, певају Десанка Ибровчева уч. VII и Јелица Стаматовићева уч. VI разр.; 9. Ј. Маринковић: *Косидба*, пева хор ученица виших разреда.

VIII У приватној гимназији Професора Зделара у Београду. Приватна гимназија г. проф. Зделара ове године није прослављала Св. Саву.

IX У Приватној женској гимназији у Београду. По подне у 3 часа: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. *Химна Св. Сави*, пева ученички хор; 3. Говор г-це Др. Добриле Рунићеве наставнице; 4. Владислав Ст. Каћански: *Спомен Св. Сави*, декламује Даница Влајићева уч. III разр.; 5. Grieg: *Свадебни ход*, свира на клавиру Јелица Викторовићева уч. III разр.; 6. Аренски: *Усаванка*, певају ученице I разр.; 7. Змај: *Српска мајка*, декламује Милица Вајдони, уч. I разр.; 8. *Из живота Стевана Немање*, од Св. Саве, чита Вукосава Смедеревчева уч. IV разр.; 9. В. Ј. Илић: *На Гичару*, декламује Олга В. Јовановићева уч. II разр.; 10. А. Krug: *Nocturne*, свира на клавиру Мара Бајићева уч. IV разр.; 11. Шопен: *Момина жеља*, пева Добрила Банковићева уч. III разр.; 12. А. Шантић: *На убогом пољу*, декламује Анастасија Гавриловићева уч. V разр.; 13. Рубинштајн: *Romanze Es-dur*, свира на клавиру Милева Радловићева уч. VI разр.; 14. Народна песма: *Рођство Јанковић Стојана*, рецитије Наталија Рајковићева уч. IV разр.; 15. Чајковски: *Свитање*, пева ученички хор; 16. Bernhard Wolt: *Festpolonaise*, за 6 руку, свирају: Надежда Томићева уч. III, Мара Бајићева уч. IV и Милева Радловићева, уч. VI разр.

— Домаћица славе г-ђа Зорка Ст. Божовићка.

X У Ваљевској мушкој и приватној женској гимназији (заједно). Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача* На јектенија одговара хор ученика мушке гимназије; 2. *Химна Св. Сави*, први део, пева хор ученика мушке гимназије; 3. Говор г. Срегена Вукашиновића професора; 4. Влад. Јовановић: *Усталац*, рецитије ученик IV разр. гимн.; 5. *Гимнастичке вежбе*, изводе ученици те гимн.; 6. *Химна Св. Сави*, други део, пева хор ученика мушке гимназије.

У вече: а) Концертни део: 1. Ј. Маринковић: *Химна Св. Сави*, пева мешовити хор мушке гимназије; 2. Б. Јакшић: *Поноћ*, рецитије ученик VI разр. гимназије; 3. Лисински: *Ој таласи*, пева хор ученица ж. гимн.; 4. *Гимнастичке вежбе*, изводе ученици-це гимн.; 4 Ст. Мокравац: *II руковет*, певају заједнички хорови м. и ж. гимназије. — б) Игранка.

XI У Врањској мушкој и приватној женској гимназији (заједно). Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. *Народна химна*, пева мешовити хор; 3. *Морално-национално васпитане оmlадине*, говор г. Уроша Кубуровића директора; 4. *Химна Св. Сави*, пева мешовити хор; 5. В. Јокимовић: *Бачко коло*, пева мешовити хор.

У вече: а) Концертни део: 1. *Народна химна*, пева мешовити хор; 2. *Поздравна реч* од Драг. Борђевића наставника; 3. В. Ј. Илић: *На Вардару*, декламује Добривоје Гачић уч. VI разр. гимн.; 4. В. Хорејшек: *Југовићи*, пева мешовити хор; 5. *Тернет*, свирају г. Никола Бадовић, Драг. Михаиловић уч. VI и Предраг Кочић уч. II разр. гимн.; 6. *Соло песма*, уз пратњу хармониума, пева Мирослав Зотовић уч. II разр. гимн.; 7. И. Зајд: *Бачка песма*, пева мешовити хор. — б) Игранка.

XII У Зајечарској мушкој и приватној женској гимназији (заједно). Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. . . . ., Говор г. Николе Ракића директора; 3. Д. Јенко: *Народна химна*, пева ђачки мешовити хор; 4. Г. Ро сини: *Танкред*, увертира, свира ђачки оркестар; 5. Ј. Дрегерт: *Повратак из шуме*, пева хор ученица ж. гимн.; 6. Д. Јенко: *Хајд јунаци*, пева мешовити ђачки хор; 7. А. Валента: *Тамо амо по Србији*, свира ђачки оркестар; 8. * * * *Химна Св. Сави*, пева мешовити ђачки хор.

По подне: Игранка у школској згради за ученике виших разреда и ученице женске гимназије.

У вече: Игранка у хотел „Такову“ у корист добротворног фонда зајечарске гимназије.

XIII У Јагодинској мушкој и приватној женској гимназији (заједно). Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. Змај: *Четири жеље*, декламује ученик; 3. Мил. Грчић: *На чесми*, декламује ученик гимназије; 4. *Уиознај себе*, говор г. Драг. Јовичића сунлента.

У вече на заједничкој забави мушке и женске гимназије, са основном школом: 1. *Читање извештаја* о ђачком фонду; 2. *Народна химна*, пева мешовити хор; 3. Љ. Ненадовић: *Шетња једног стенографа по вазару*, декламује ученик гимназије; 4. *Јеленак и ружа*, пева мешовити хор; 5. *Поклич једне Српкиње*, декламује ученица основне школе; 6. Змај: *Песма о песми*, декламује ученица прив. женске гимназије; 7. *Честитка*, шала у 1 чину, изводе ученице гимназије; — б) Игранка по утврђеном програму.

XIV У Књажевачкој приватној гимназији. Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. *О раду Св. Саве*, говор г. Божицара Ђерића наставника; 3. *На Светог Саву*, декламује ученик гимназије; 4. *Химна Св. Сави*, пева хор ученика-ца у два гласа.

У вече није гимназија приредила забаву, већ основна школа.

XV У Крагујевачкој I и II гимназији (заједно). Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*. На јектенија одговара ђачки гимназиски хор; 2. *Утицај примера*, говор г. Др. Милана Јанковића скулента; 3. *Химна Св. Сави*, пева ђачки хор; 4. *Народна химна*, пева ђачки хор.

У вече: Забаву је приредила II крагујевачка гимназија.

XVI У Краљевској приватној гимназији. Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. *О уједињењу целокупног Српства*, говор г. Косте Пауновића директора; 3. *Народна химна*, пева ученички хор; 4. Вој. Илић: *Св. Сава*, декламује Драг. Милосављевић ученик III разр. гимн.; 5. *Химна Св. Сави*, пева ученички хор; 6. А. Шантић: *Бока*, декламује Вукосава Живковићева ученица III разр. гимн.

По подне: у 2 часа игранка у школској згради.

У вече забаве није било, пошто је иста одложена за 2. фебруар.

XVII У Крушевачкој гимназији. Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. *Химна Св. Сави*, пева ђачки хор; 3. *О српском националном покрету*, говор г. Витора Јелисијевића скулента; 4. *Послужење гостију*.

После подне: ђачка игранка у гимназиској згради.

У вече: а). Концертни део: 1. Један члан управе фонда *реферше* о Ђачком фонду; 2. П. Бајић: *Позив у школу*, пева ђачки хор; 3. Б. Јоксимовић: *Низ српских песама*, пева ђачки хор; 4. * * * *Народно коло*, пева ђачки хор; 5. Brunner: *Scherzo*, музичка шала — дует; 6. Gebauer: *Andante consordino*. — дует уз хармониум; 7. Ва. Ђорђевић: *Свађа комшиница*, — дует; 8. Ј. Farkasch: *Здраво*, трамблан — свира тамбурашки оркестар; 9. Jul. Schramm: *Младост — радост* — свира гудачки квартет; 10. W. Geihbel: *Музичка шала*, валцер — свира гудачки оркестар. — б). Игранка по утврђеном реду.

XVIII У Крушевачкој приватној женској гимназији. Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. Говор директора гимназије г. Иве Дамњановића.

После подне: Игранка и послуживање гостију у гимназиској згради

XIX У Лесковачкој мушкој и приватној женској гимназији (заједно). Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. *Химна Св. Сави*, пева хор ученика-ца; 3. *Народна химна*, пева хор ученика-ца; 4. *О новинарству и књижевности*, говор г. Милоша Димитријевића скулента; 5. А. Шантић: *Остајте овдје*, декламује ученик; 6. *Смеша песама*, пева мешовити ђачки хор; 7. *Декламација*, декламује ученик.

После подне: Ђачка игранка у гимназиској сали.

XX У Неготинској мушкој и приватној женској гимназији (заједно). Пре подне: 1. *О Св. Сави* (у 8 часова), говор г. Владислава Сантера професора; 2. *Водоосвећење и сечење колача* (после службе); 3. *О постанку и развоју континента*, говор г. Косте Јовановића професора; 4. *Химна Св. Сави*, певају ученици; 5. Змај: *Соколови*, певају ученици; 6. Лисински: *Долше тутње*, певају ученици; 7. *Послужење гостију*.

После подне и у вече није ничега било због шарлаха, који је владао у вароши.

XXI У Нишкој гимназији (13. јануара). Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. *Народна химна*, пева мушки хор ученика; 3. *О самојивости и самопожртвовању*, говор г. Јордана Х. Видојковића професора; 4. *Химна Св. Сави*, пева мушки хор ученика; 5. *Извештај* о стању „Добротворног Фонда“, чита директор гимназије; 6. В. Шпитек: *Ој Србијо*, пева хор ученика; 7. Змај: *Св. Сава*, декламује ученик гимназије; 8. *Извештај* о награђеним радовима ученичким, чита председник ученичке дружине „Бегош“; 9. *Брачна сребра*, свира гимназиски оркестар; 10. В. Илић: *Разговор Србадије са отаџбином*, декламује ученик гимназије; 11. *Фигаро-а свадба* — дует, свирају ученици гимназије; 12. Зајц: *Јуначи напред*, пева хор ученика; 13. Ва. Ђорђевић: *Уздалица*, свира гимназиски оркестар.

По подне: Игранка за ученике и госте у хотел „Европа“, где је и пре подне прослава.

Државне забаве одложено је за 4. фебруар ове године.

XXII У Нишкој приватној женској гимназији. Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. *Народна химна*, пева хор ученица; 3. *О феминизму*, говор г-це Лепосаве Маринковићеве наставнице; 4. Л. Поповић: *Немањићу Св. Сави*, декламује ученица II разр.; 5. *Химна Св. Сави*, пева хор ученица; 6. Поточник: *Зово*, пева хор ученица; 7. Уланд: *Певачева клетва*, декламује ученица IV разр.; 8 Шистек: *Ој Србијо*, пева хор ученица; 9. *Химна Св. Сави*, пева хор ученица; 10. *Послуживање гостињу*.

После подне: Игранка за ученице и госте.

XXIII У Параћинској приватној гимназији и основној школи (заједно.) Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. Поздрав гостима од управитеља осн. школе; 3. *Химна Св. Сави*, певају ученици-це осн. школе; 4. *Свети Сава*, декламује ученик III разр. осн. школе; 5. *Српска молитва*, декламује ученик II разр. осн. школе; 6. П. Прерадовић: *Путник*, декламује Ј. Кнеслац уч. IV разр. гимн.; 7. *Народна химна*, певају ученици осн. школе; 8. П. Никодић: *Српски орао*, декламује ученик III разр. осн. школе; 9. *Бабин савет*, декламује ученица I разр. осн. школе; 10. А. Шантић: *Мајчин говор*, декламује Трифун Микић уч. II разр. гимн.; 11. *Млади Срби*, певају ученици-це осн. школе; 12. *Српкињина*, декламује ученица III разр. осн. школе; 13. *Свађа*, изводе ученици I разр. осн. школе; 14. *На мајчином гробу*, декламује ученик IV разр. осн. школе; 15. *Читање извештаја о стању фонда*.

После подне: Игранка за ученике-це и госте у згради основне школе.

У вече: а) Концертни део: 1. *О децијим темпераментима*, говор г. Драг. Борђевића наставника гимназије; 2. *Химна Св. Сави*, певају ученици гимназије; 3. Вој. Ј. Илић: *Пећина на Руднику*, декламује Ч. Борђевић уч. III разр. гимн.; 4. *Народна химна*, певају ученици гимн.; 5. Ђ. Јавић: *Стража*, декламује ученица IV разр. осн. школе; 6. Ст. Мокрањец: *Болно чедо*, соло сопран, пева Дес. Миловановићева уч. IV разр. гимн.; 7. Змај: *Српска мајка*, декламује Босилка Борђевићева уч. II разр. гимн.; 8. Вортвански: *Кољ Славен*, *Химна Богу*, пева хор ученика гимн.; 9. *Мрве хлеба*, слика, изводе ученици IV разр. осн. школе. б) Игранка.

XXIV У Пиротској мушкој и приватној женској гимназији (заједно.) Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. *Химна Св. Сави*, пева ђачки хор; 3. Ђ. Јавић: *На Врачару*, декламује Стојка Недићева уч. IV разр. прив. ж. гимн.; 4. *О Гете-у и његову „Херману и Доротеји“*, говор г. Стевана Николајевића в. учитеља; 5. Ст. Мокрањец: *Славска песма*, пева ђачки хор; 6. А. Шантић: *Остајте овдје*, декламује Јелена Илићева уч. II разр. прив. ж. гимн.; 7. И. Бајић: *Хај, зарђени слогом братском*, пева ђачки хор; 8. Ашкерач: *Јанчар*, декламује Панта Митић уч. IV разр. гимн.; 9. *Југро*, пева женски ђачки хор; 10. Б. Јокимовић: *Фалма се*, пева ђачки хор; 11. В. Јовановић: *Македонија*, декламује Даринка Станојевићева ученица II разр. гимн.

По подне: *Ђачко весеље и декламовање*.

XXV У Пожаревачкој гимназији. Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. *Химна Св. Сави*, певају ученици; 3. *На Св. Саву*, декламује ученик; 4. Говор г. Милоша Динића директора гимназије; 5. *Одабрани комади*, свира ђачки оркестар.

По подне: *Ђачка игранка*.

у вече: а) Концертни део: 1. *Народна химна*, певају ученици; 2. Директор чита *извештај* о стању „Фонда за помагање сиромашних ученика пожаревачке гимназије“ у 1911. години; 3. Доницети: *Марија кћи шкувније*, свира ђачки оркестар; 4. Змај: *Ја бих био...*, декламује ученик; 5. Ј. Маринковић: *Хеј трубачу*, пева хор ученика; 6. Верди: *Трговане*, свира ђачки оркестар. б) Игранка по утврђеном реду.

XXVI У Пожаревачкој приватној женској гимназији. Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. *Химна Св. Сави*, певају ученице; 3. Говор г-ђе Јеллице Д. Лазаревићеве наставнице; 4. *Декламује ученица*; 5. *Наш кршти доме*, певају ученице; 6. *Декламује ученица*.

По подне: *Игранка за госте и ученице*.

XXVII У Прокупачкој приватној гимназији и основној школи (заједно.) Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. Говор директора гимназије, г. Васе Филиповића; 3. *Химна Св. Сави*, пева гимназиски хор; 4. *Св. Сава*, декламује ученица

основне школе; 5. Наставак *Химне Св. Сави*, певају ученице основне школе; 6. * * * *Декламује* ученик-ца основне школе; 7. *Соколи*, пева гимназиски хор.

У вече: а) Концертни део: 1. Управитељ основне школе *чита извештај* о фонду сиромашних ученика-ца; 2. *Пролог* од директора гимназије; 3. *Народна химна*, пева гимназиски хор; 4. * * * *Декламује* ученик-ца основне школе; 5. *Коло*, певају ученице основне школе; 6. *Српчетов сан*, изводе ученици основне школе; 7. * * * *пева* гимназиски хор; 8. *На мртвој стражи*, декламује ученик основне школе. б) *Игранка* по утврђеном реду.

XXVIII У Свилајачкој приватној гимназији. Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. *Химна Св. Сави*, певају ученици; 3. *О васпитању женскиња у држави Немањки*, говор директора гимназије, г. Луке Лазаревића; 4. *Народна Химна*, певају ученици; 5. *На друм леглаф*, пева се у три гласа; 6. *Сестра за брата*, извод из песме *Женидба Краља Вукашина*, декламује ученица IV разр. гимн.; 7. *Две илјесе*, свира ђачки оркестар; 8. *Коло српских сељака*, пева се у два гласа; 9. А. Шантић: *Бели орао*, декламује ученик IV разр. гимн.; 10. *Српска поскочица*, пева се у три гласа; 11. Авдо: *Што тражили то и нашли*, декламује ученик III разр. гимн.; 12. *Српкиња*, пева се у два гласа.

По подне: *Игранка* у школи.

XXIX У Смедеревској гимназији. Пре подне: 1. *Химна Св. Сави*, (I половина), пева гимназиски хор; 2. *Водоосвећење и сечење колача*; 3. *Химна Св. Сави* (II половина), пева гимназиски хор; 4. *Будизам и Хришћанство — паралела* — говор г. Драг. Јевтића судјента; 5. М. Шапчанин: *Св. Сави*, декламује Светомир Бојовић уч. II разр. гимн.; 6. *Вачко коло*, пева хор ученика гимназије; 7. *Послуживање гостију*.

У вече: а). Концертни део: 1. *Химна Св. Сави*, пева гимназиски хор; 2. Говор г. Дим. Карапандића професора; 3. Ч. Прерадовић: *Наша земља*, декламује Живојин Ђорђевић уч. II разр. гимн.; 4. Змај: *Мати, мати*, декламује Милија Стефановић уч. III разр. осн. школе; 5. В. Каракашевић: *Мајска песма*, пева се у два гласа; 6. Драг. Ј. Илић: *Србину*, декламује Мих. Влајковић уч. IV разр. гимн.; 7. *Малоруска народна песма — Едличка* — соло уз пратњу гласовира; 8. Змај: *У бубари*, декламује Јел. Р. Ристићева уч. III разр. осн. школе; 9. Ђ. Стојчевић: *Царславне песме*, двопев уз пратњу хармониума, пева гимназиски хор. б) *Игранка* по утврђеном реду.

Напомена. Фондом сиромашних ученика-ца не рукује гимназија и основна школа, већ нарочити одбор од трговаца. Ово је једна незгода, коју би требало отклонити, пошто је најприродније да фондovima за сиромашне ученике рукује одбор, састављен не само из трговаца већ и из наставника гимназије и основне школе, или из самих наставника, као што је и на другим местима. Како је фонд заједнички за гимназију и основну школу, то су наставници с ученицима обеју школа и учествовали у вече на концертном делу и забави,

XXX У Смедеревској приватној женској гимназији. По подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. Говор директора гимназије, г. Љубомира Стевановића; 3. *Химна Св. Сави* (I половина), пева хор ученица; 4. *Свети Сава*, декламује ученица; 5. *Химна Св. Сави* (II половина), пева хор ученица; 6. Змај: *Мати, мати*, декламује ученица; 7. *Моје село*, пева хор ученица; 8. *О мишу*, декламује ученица; 9. *Разговор Србадије са отаџбином*, пева хор ученица и декламује ученица; 10. *На Тичару*, декламује ученица; 11. *Народна химна*, пева хор ученица.

XXXI У Ђуприској приватној гимназији и основној школи (заједно). Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. *О улози васпитача*, говор г. М. Стојановића управитеља осн. школе; 3. *Химна Св. Сави*, пева гимназиски хор; 4. *Свети Сава*, декламује ученик III разр. осн. школе; 5. Д. Јенко: *Народна химна*, пева гимназиски хор; 6. А. Шантић: *Остајте овдје*, декламује ученик гимназије; 7. *У јадној Босни*, декламује ученик IV разр. осн. школе; 8. *Ој Словени*, пева гимназиски хор; 9. Ђ. Јакшић: *Поноћ*, декламује ученица гимн.; 10. Ђ. Јакшић: *Отац и син*, декламује ученик гимназије; 11. Мајер: *У ноћи*, пева гимназиски хор.

У вече: а) Концертни део: 1. *О Св. Сави и његовој заветној мисли*, говор г. П. А. Јовановића наст. гимназије; 2. В. Ј. Илић: *Св. Сава*, декламује ученик гимн.; 3. *Народна химна*, пева гимназиски хор; 4. Змај: *Сироче*, декламује ученица гимназије; 5. *Садашњост и будућност*, изводе ученици III и IV разр. осн. школе; 6. *Три Српкињине*, декламују ученице IV разр. осн. школе; 7. М. Ракић: *Долаз*, декламује ученик гимн.; 8. Мајер: *У ноћи*, пева гимназиски хор; 9. М. Ђ. Митровић: *Шах и чешник*, декламује ученик гимназије. б) *Игранка* по утврђеном реду.

XXXII У Ужичкој мушкој и приватној женској гимназији (заједно). Пре подне: *Водоосвећење и сечење колача* — На јектенија одговара ђачки мушки хор; 2. *О Кеплеру као астроному и физичару*, говор г. Свет. Раденковића професора; 3. *Химна Св. Сави*, пева ђачки мешовити хор.

У вече: а) Концертни део: 1. Д. Јенко: *Народна химна*, пева ђачки мушки хор; 2. Ст. Мокрањац: *Славска песма*, пева ђачки мушки хор; 3. Д. Јенко: *Што ћутим*, пева ђачки мушки хор; 4. *Декламација*; 5. Ст. Мокрањац: *На ранилу*, пева ђачки мешовити хор; 6. Хавлас: *Падајте браћо*, пева ђачки мушки хор; 7. Ст. Мокрањац: *Коледо*, пева ђачки мешовити хор. — Хором управља г. Милан Драгосављевић наставник музике. — б) Игранка по утврђеном реду.

XXXIII У Чачанској мушкој и приватној женској гимназији (заједно). Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*; 2. *Св. Сава и идеја нашег народног уједињења*, говор г. Јеремије Мандића наставника гимназије; 3. Ј. Маринковић: *Усклицимо се љубављу*, пева мешовити гимназиски хор; 4. И. Зајц: *У бој, у бој*, пева мешовити гимназиски хор; 5. Ј. Урбан: *Српске игре*, свирају ученици; 6. Ј. Пе: *Српског рода ми смо синци*, пева мешовити гимназиски хор; 7. И. Вајић: *Лаку ноћ*, пева мешовити гимназиски хор.

По подне: *Игранка* за ученике и госте у гимназиској згради.

У вече: а) Концертни део: 1. г. Јеротије Новитовић професор с објашњењем телеграфисе телеграфом без жица; 2. Д. Јенко: *Народна химна*, пева мешовити гимназиски хор; 3. Ј. Свобода: *Србијанка* — коло за клавир у 4 руке, виолину и флауту — свирају: Драга и Милица Стејскалове уч. ж. гимн.; 4. М. Топаловић: *Соколи, соколи*, пева мешовити гимн. хор; 5. В. Рабоди: *Звезда поуздања*, за клавир у 4 руке, виолину и флауту — свирају: А. Лазаревићева и Д. Јовановићева уч. ж. гимн.; 6. Д. Јенко: *Хајде браћо*, пева мешовити гимназиски хор; 7. А. Беговн — *VI Симфонија — Пасторала* за клавир: а. *весело састанак сељака*, б. *бура и олуја*, в. *певање пастира*, весели и благодарни *осећаји после буре* — у 4 руке свирају г-ђица и г. К. Мађејка виши учитељ; 8. А. Дворжак: *Звезда*, пева мешовити гимназиски хор. — Хором управља г. К. Мађејка в. учитељ. б. Игранка по утврђеном реду.

XXXIV У Шабачкој гимназији. Пре подне: 1. *Водоосвећење и сечење колача*. 2. *О освајању ваздуха (авијатичи)*, говор г. Душана Марјановића професора; 3. *Читање извештаја* управе фонда сиромашних ученика; 4. *Раздавање награда* за израђене темате од стране ђачке дружине „Поука“.

После подне: *Игранка* само за ученике.

Напомена. Што је програм прославе Св. Саве у овој школи био без песама, свирања и декламација узрок је тај, што гимназија није имала наставника за певање и музику.

В. У Вишим Женским школама.

I. У Београдској вишој женској школи. Пре подне: 1. *Служба у школокој цркви и сечење колача*; 2. *Химна Св. Сави*, пева хор ученица IV разр.; 3. Змај: *Песма о песми*, декламује Наталија Пандуровићева уч. IV разр.; 4. Шуберт: *Музици*, соло пева, уз пратњу клавира, Бранка Каралићева уч. IV разр.; 5. Вебер: *Rondo brillant*; свира на клавиру Мирослава Петронијевићева уч. II разр.; 6. А. Шантић: *Кириџија*, декламује Десанка Дугалићева уч. IV разр.; 7. Ст. Мокрањац: *II руковет*, пева хор ученица IV разр. — Хором управља г-ца Софија Предићева наставница.

II У Крагујевачкој вишој женској школи. Ова је школа прославила Св. Саву заједно са женском учитељском школом у Крагујевцу, за то овде нећемо ни излагати програм прославе Св. Саве.

III У Шабачкој вишој женској школи. По подне (у 2 часа): 1. *Водоосвећење и сечење колача*. — На јектенија су одговарале ученице; 2. *Химна Св. Сави*, певају ученице; 3. В. Плић: *Св. Сава*, декламује уч. I разр.; 4. *О правцу еманципације жена*, говор г-це Драге Јовановићеве наставнице; 5. *Читање извештаја* благајника Добротворног Фонда ове школе; 6. Председник ђачке дружине „Искра“ чита који су ђачки темати награђени; 7. *Игранка* ученица и послужење гостију без алкохола.

Из изнетих програма овогодишње прославе Св. Саве у појединим школама види се, да су неке школе прославила Св. Саву с великим а друге с малим или врло малим програмом. Што све школе нису прославила Св. Саву с бољим и већим програмима, свака има разлога. Неке школе, као нпр. приватне гимназије у Параћину, Прокуљу и Ђурђици, због немања подесног локала, прославила су Св. Саву заједно с основном школом у дотичном месту.

IV беогр. гимназија и гимназија професора Зделара нису ове године никако ни прослављале Св. Саву! Ово већ није требало да буде. Ако је школа у немогућности да прослави Св. Саву онако како треба, нека га прослави у толико, што ће извршити водосвећење са сечењем колача и што ће један од наставника одржати предавање ученицима и гостима о Св. Сави а и још о чему другом, ако буде било потребно. Оволико би било доста по нашем српском обичају.

Програм приватне женске гимназије у Београду и Богословије Св. Саве имају највише тачака (16), ако се води рачуна само о прослави у школи, док програм прославе у крушевачкој приватној женској гимназији има свега 2 тачке. Још у неким школама (у алексиначкој учитељској школи, у крушевачкој, у ужичкој мушкој и приватној женској гимназији заједно, у шабачкој гимназији, итд.) програми прославе врло су мали. У зајечарској и П крагујевачкој гимназији у вече на забави није било концертног дела. У неким школама опет био је много бољи и многобројнији програм концертног дела у вече но програм прославе у школи пре или после подне.

У програмима свих школа има по неки недостатак — нека непотпуност. Негде није речено о чему ће се говорити; негде није означен назив декламације; негде вије речено од кога је песма, декламација или комад за свирање; негде није означено име ученика-ца, који ће декламовати, певати или свирати; итд. Ученицима-цама ласка кад прочитају у програму прославе и своје име, и то их подстиче на учење вештина.

Прославом рукују наставници а ученици су суделовали и помагали. Само је у I београдској гимназији — обратно. У њој Св. Саву прослављају ученици а један од наставника одржи само говор, који је ове године изостао. Овакав начин прославе могао би се извести само у потпуним средњим као и у стручним школама. Пошто је Св. Сава више ђачка но наставничка слава, то би ученике и требало пустити да више суделују при прослави Св. Саве но наставници.

Како је уобичајено, да се о Св. Сави држе говори не о животу и раду Св. Саве, већ о чему другом, то је неопходно потребно да се по свима школама сваке године на дан Св. Саве у 8 ч. пре подне одрже за ученике предавања о животу и раду Св. Саве. Непојмљиво је да деца прослављају Св. Саву а да о њему не знају ништа. Једино су за ученике држана предавања о Св. Сави у неготинској гимназији и неготинској учитељској школи.

У неким школама било је игранке после подне а у неким није. У школи после подне треба да буде игранка али с ђачким весељем, које би било састављено из пробраног програма. Овај програм треба да буде састављен из ђачких песама, декламација, лепих комада за свирање, из говора или читања ђачких радова. На овај начин код ученика би се јављало надметање у раду, јер би се сваки трудио да спреми што за прославу Св. Саве. Игранка у школи треба да буде више за ученике но за госте.

Пошто све школе припређују забаве на Св. Саву у вече искључиво у корист фондова за потпомагање сиромашних ученика-ца, потребно је да се на тим забавама прочитају и извештаји о стању фонда у прошлој години. Ово је потребно како ради приложника на забави, тако и ради чланова (добротвора, утемељача, помагача и др.) фонда. Неке школе нису сматрале за потребно да прочитају извештаје о стању свог школског фонда, а то је погрешно. Надати се да се у будуће ове погрешке неће чинити.

Фондовима за потпомагање сиромашних ученика-ца треба да рукују наставници дотичних школа, пошто они најбоље знају потребе својих сиромашних ученика-ца. Бесмислица је да фондом рукују само грађани без наставника, као што је случај у Смедереву. Управа фондовска треба да буде састављена већином из наставника а у мањем броју из грађана, као што је случај с управом фонда сиромашних ученика чачанских школа. У управу овог фонда улазе: директор гимназије, 2 професора, управитељ основне школе, 2 учитеља, 1 свештеник и 1 грађанин.

Да се фондови за поједине школе истог места не би одвајали и тиме слабили, најбоље је да се фондови свих школа једног места споје у један јачи фонд, који би могао много боље да одговори свом задатку, но кад су фондови издељени. Кад су фондови заједнички више се добија чланова разних врста, а више падне прихода и на Св. Савској забави. Пре су били подвојени фондови гимназије и основне школе у Чачку, па су после спојени, пошто се увидело, да је то боље.

Чачак.

Ј. Новитовић.

ПРИКАЗИ И ОЦЕНЕ

1. СПИСИ

Revue pédagogique, свеска за јуни 1912 има ове чланке:

Школе на чистом зраку у Лондону — Georges Vidaleuc — Често се чује да невоља у Лондону има нечег страшнијег но на другом месту. Тога ради чине се покушаји да се спасу ако не људи, а оно деца, на коју тешко пада страшно наследство алкохоличара и дегенерисања. Један од тих покушаја су и *ове школе у чистом зраку*. — *Циљ ових школа* — У Лондону, као и свуда у великим индустријским центрима, наилазимо на велики број деце која су недовољно развијена, болешљива телом и сиромашна духом, слаба здравља и уопште никакве интелектуалне развијености. Да би се тој деци помогло, која се ни у ком случају не могу сматрати за анормалну, помишљало се на нарочите школе, у којима би се с њима поступало по нарочитој методи, у којима би се постарало да им се побољша колико тело толико и интелигенција, што обична школа није у стању, у којима би се нарочито покушало да им се из духа изагна идеја да су за навек пропала, да нису подобна ни за што — у којима би нестало исмевања њихових снажнијих и одаренијих другова, а тако исто понекад и нетрљиве и љутите речи учитељеве. Ове школе у слободном зраку имају дакле да предузму право и потпуно лечење ове деце. — *Организација* — Све су ове школе, — а засад их је три у Лондону — имају сличну организацију: пространо земљиште (врт, парк или шуму) да четири или пет разреда могу постојати једно поред другог на чистом зраку, сем тога да имају довољно простора за вртарство и за игре и наслоне да се под њих деца склоне у случају рђава времена. Уз ово иде зграда за кухињу, болницу итд. Школеки намештај врло прост састоји се из столова и клупа, и оних столица које се употребљавају на крововима морских лађа. Ове су школе полу пансион: деца добивају изјутра доручак, у подне ручак и по који залагај око пет сахата. За ове школе ученике бирају лекари по препоруци учитеља, али их не узимају између објеката сасвим пропалих, већ између оних за које се има наде да се могу поправити. Ученици су са свих крајева Лондона и трамваји их превозе бесплатно. Прве године ове су школе радиле од 10 јуна до 30 октобра, а потом до Божића, прве године било је по 90 ђака у разреду, а друге по 120. Издржавање ових школа доста је скупо, сваки ученик стаје просечно по 600 динара, што је ваљда

и разлог да их нема више. У редовној школи сваки ученик стаје по 300 динара. — *Физичко васпитање* — Школа на чистом зраку треба да се сматра као право лечилиште, у коме се са ђацима поступа пре као са онима који се придижу од болести, него ли као с болесницима, и то све изобилном храном, здравом, у тачно одређено време, свакодневним сном и нарочито још непрекидним боравањем на чистом зраку. Врло је мало спортова а врло много игара, опет на чистом зраку, и вртарства. Најоригиналнија одлика у организацији ових школа јесте може бити редовно спавање по подне. Од 1^{1/2} до 3^{1/2} по подне сав је школски рад обустављен и тада деца спавају, испруживши се по трави или по оним столицама. Ово спавање по подне никако није штетно за ноћни сан, напротив оно има срећног утицаја на децу чији је нервни систем узнемирен и ослабљен бурним варошким животом и врло рђавим животним погодбама код својих родитеља. Извештаји лекарски једнодушни су у прилог добричним последицама овог лечилишта у чистом зраку. — *Васпитање интелектуално и морално* — Ма да резултати на први поглед нису сјајни, ипак су довољни и заслужују пажњу. Организатори и наставници ових школа паште се да оне ни по чему не личе на друге школе, па и у том да се и учење врши у слободном зраку, место у учионици. С децом нежна здравља и слабо развијене интелигенције њима је јасно да ваља употребити специјалне методе, нарочито ваља удвојити стрпљење и не плашити се за изгубљено време. Како је главни циљ који се хоће да постигне да се створи деца нешто поверења у саму себе, да се у њих пробуди жеља за радом, то је требало да и намеравана вежбања буду необично лака, да не би никог обесхрабрила, да се иде напред што лакше, како би сви могли једновремено успевати. Тога ради требало је прибећи активним методама, у којима осећаји играју врло велику улогу, не обраћати се врло често резонувању, и ограничити се на неколика посве елементарна али практична знања, како би деца појмила да не раде узалуд. — *Резултати* — Резултати су такви да су учитељи, који су се примили овог тешког посла, да васпитају ову мало заосталу децу, једнодушни у захтеву да се ових школа отвори што више. После неколико недеља бављења у овим школама деца развијају физичку па и интелектуалну активност за коју се дотле није знало код њих, она се играју и раде од свег срца. Одело им остаје бедно, али им лица изгледају свежија и погледа су слободнијег. После неколико месеца бављења код детета се запазе не само физичко побољшање већ и морално, јер му се ствара појам о достојанству. Да би се имала слика о овом успеху најбоље ће бити ако саопштиме одговоре родитеља и учитеља на постављена им питања.

А) Питања постављена учитељима

- 1) Да ли се побољшало здравље детета које посећује ову школу? — *Одговор:* 197 да, 16 не;
- 2) Ако се побољшало: је ли стално? — *Одговор:* 125 да, 63 не;
- 3) Да ли дете показује више интелектуалне делатности? — *Одговор:* 114 да, 92 не;
- 4) Кад се дете вратило у школу да ли му је интелектуални ниво био нижи но што би био да је похођење било непрекидно? — *Одговор:* 138 да, 75 не;
- 5) Ако јесте, да ли се вратило на стару меру? — *Одговор:* 77 да, 55 не.

Б) Питања постављена родитељима

1) Мислите ли да се опште здравље вашег детета побољшало? — Јесте 155; нема разлике 2; није добро 2;

2) Једе ли дете више но пређе? — Једе 137; нема разлике 16; једе мање 3;

3) Има ли школа у чистом зраку утицаја на његов сан? — Спава боље 121; нема разлике 32; не тако добро 3;

4) Изгледа ли дете веселије? — Изгледа 147; нема разлике 9;

5) Да ли је дете послушније? — Јесте 103; нема разлике 38, мање је послушно.

У овим школама је овај распоред часова: (в. таблицу стр. 746.).

Васпитни разред — Scheid — Нема корисније истине за учитеље — приправнике, но што је потреба да васпитање постави на дечјем знању, да постави педагогију на психологији. Али нема такође истине која би га више збуњивала од ове. По тешкоћи познавања почетник мери и ону тешкоћу рада и збуњеност коју ускоро психологија уноси у његов дух, окреће се у неодлучност кад све треба да примени у пракци. Као што је спољашњи живот несравњено простији од унутришњег, који је извор, као што су радње простије од мисли, тако је и вештина простија од науке која јој је основа, а тако и васпитање од психологије. Да се ради по науци треба оставити анализу за синтезу, то ће рећи кондензовати у једну једину формулу сва наша знања и у један прост покрет ову једину идеју. — Млад се учитељ устеже што му се чини да прима више послова врло разноликих, али онај који има тачан поглед на свој позив налази таленат са потпуном ведрином у тврђењу да има само једну једину функцију чија се формула створена језиком неопходно аналитичким решава у једном једином правцу: *не дружити никакву наставу која не би била васпитање; не дружити никакво васпитање које не би почивало на настави*. Васпитање није посао придодат другом ком послу, већ руслицута светлост која проистиче из свих свакодневних лекција; оно природно проистиче из ствари добро посматраних, из вежбања добро дисциплинованих, из обичног напредовања једног разреда који се добро води.

Да буде васпитан живот школски треба пре свега да буде живот, то ће рећи тонал покрет целога бића а не општа индиција скривена под плуском и лармом речи. Специјални обичај школског живота своди се на два чиниоца: пример и подражавање, правило и примена, то ће рећи на радљивост учитељевој и на радљивост учениковој. Учитељу није довољно изнети слику, већ треба да покаже пример, а пример је неодложно потребан јер без њега сви прописи су као и ветар, али кад је опет усамљен личи на атлету међу слабима: дивљење његовој снази не увећава и њихову. Добро дисциплинован живот каквог учитеља има праве делатности на његове ученике само тако ако управља њиховим животом и ако утисне не у њихову меморију већ у њихову интелигенцију и њихову вољу успомену, чија стародревност увећава садашњост и која се зове навиком. Стварајући њихову свакодневну радљивост по својој унутрашњој дисциплини, нагонећи их да претворе у актове његове прописе вешт учитељ чини да се користе његови ученици, саопштавајући им сам на тај начин своју пажњу, своју методу, оно чега има најбољег у себи, све оно што је, кад се налази пред онима према којима има само дужности. Говорећи врло мало и не рекавши ништа од онога што не треба да буде урађено учитељ ствара у

школи прави, истинити живот, живот својствен деци коју држи сваког дана по неколико сахати под дисциплином која је саобразна њиховој колебљивој души.

Чист и отменог држања не сматрајући школу као продужење свога стана или свога врта, учитељ може најсигурнијим путем подстрекнути своју децу на коректно понашање. Чим јутром отвори врата на школи ту остаје да прими своје свакидашње госте. Одговарајући на сваки поздрав налази повода разговору не породичном ни пријатељском већ простом, поверљивом који ће се потом наставити у разреду; сваког одмери погледом који је довољан знак свакоме за прекор или миловање. Једино његово присуство на школском прагу знак је пажње према свима. Учитељ, издвојен у канцеларији, откуда се појављује само за време часова, отурује од себе; може бити да се интересује стварима, али се не интересује створењима. — Добром учитељу ништа није непознато у његову разреду; ако и не рекне за све недостатке он их све запази; бди над децом и својом добродетелном пажњом упућује их на гигијену и дружељубље. Затвара прозор поред детета које би, загрејано од игре, лако могло напетсти; наређује да сви скину шалове око врата итд. На тај начин одржава у понашању дискрецију добрих другова и дотерује све бденисањем без праскања и укора. Свија децу да материјално живе у друштву и гледа да ниједно никад не осети да је усамљено у средини других. На овај начин створиће себи слично друштво. — Средства да се у некретном телу скрене интелектуална пажња на сва школска вежбања врло су проста. Догматична чистоћа која обасјава, трезвеност која не замара, чврстоћа и живот у речи, ето тајне лекција добро саслушаних. Што се пак тиче вежбања учитељ их чини zgodним за децу, не издижући их изнад њихове умешности, да би се њима иптересовали, уносећи новог и тешкоћа да би изазвао и учврстио њихову радљивост; показује им у њима корист и препреке, напослетку оставља сваком ако је то могућно део иницијативе у теми или у начину рада. Овакав школски живот у својој целини, кад је дечја радљивост увек пробуђена, контролисана и руковођена, зар није обучавање раду, методи која организује интелектуалну активност, дисциплини која обезбеђује социјални живот? — Но, ствара се страх, да и ако васпитање духа изгледа скоро огарантовано умешном практиком школских вежбања, да морално васпитање, стварање идеала и обичаја не налази ту свога рачуна, и то је можда онај посао који ће све компликовати. За позитивно морално васпитање учитељ се служи хиљадама дневних догађаја да упути стрпљењу, искрености, скромности карактере који још не знају за вољно присиљавање. На то употребљава своју оштроумност и строгу благонаклоност. Довољно му је да прати и да манифестује своје реакције свести пред животом који се иставља њему и школи. Свакако учитељу ће бити тешко ако му буде требало да вољно пробуди у себи осећаје које има да створи код деце. Али ако има доста моралнога здравља и живахности свести да му се не допада лаж, притворство, бруталност, морално васпитање тражи од њега да каже сасвим гласно у средини своје деце оно на што га социјална резерва гони да мисли сасвим скривено у средини људи. — Више пажње и према томе више резултата; више одмора и према томе више снаге за учење: то су два поља у учитељеву систему.

Земљорадник који истерује бразду не тражи здравља ни мира, али му и једно и друго долази са паром бразда; тако исто вежбања у једном

разреду којим се добро руководи постају дисциплинована и инспиришу добар осећај, методу, интелектуалан живот.

Сви ови прописи не значе ништа ако учитељ не буде пратио науку, ако не буде имао младо срце и чврстину духа.

Појам „природне границе“ — Elicio Colin — Географска козерија — У доста дугачком чланку — 24 стране — писац расправља горњи појам и напоследку завршава овако: Појам природне границе састављен је из многобројних елемената, више или мање свесних, али који се могу сви груписати у ове две главне групе: географска детерминација или људска воља. Ове две врсте елемената често се мешају или се разликују и без нашег знања. Често пута одредница „природна“ ствара нам плузију и жеља да нађемо чврсту основицу, чак и ван наших жеља ризује да нас остави да верујемо да под природном границом разумемо само какву неравнину физичке географије. Али човек није у природи као лађар у своме броду и, у основи, ми нимало не успевамо да одвојимо човека од земље, да заборавимо националност да бисмо само мислили на природну област.

Напоследку, пошто су толике границе назване географске, географско вештачке, гранична линија, чак повучена и преко њива, само ако раздваја две народности може такође изгледати природна, ништа мање конвенционална као и нека друга која више или мање вреди у погледу географском, и која дели једну исту народност. Изрази вештачке границе, природне границе, ако се ставе један против другог, имају само потпуно релативну вредност.

У овој су свесци још ови чланци: *La collège d' Isoire d' après Voltaire et d' après les faits*, L. Caste; *Pierre Loti poète du passé*, Henriette Lesner; некролог Régis Jallifier;

За овим долази *Кроника основне наставе у Француској. Кроз тужинске периодичне часописе, Преглед штампе, Библиографија.*

Приказане су ове књиге: *Bréviaire de l' Arthritique*, par le Dr. Maurice de Fleury; Felix Alcan Paris; *Du laboratoire à l' évolution des sciences, le ciel et l' atmosphère* Louis Houllévigne, Armand Colin, Paris.

В. Т. Сп.

2. ДРУШТВА И УСТАНОВЕ

Професорско Друштво у 1911/12 школској години. — Из извештаја који је Управа Професорског Друштра спремила за XXIII збор саопштавамо ове податке — 1) Управа је имала у току године 18 својих састанака; 2) Рад је Управин отпочео сазивом конференције о моралном васпитању. Одржане су три конференције и донесена резолуција достављена је г. Министру Просвете; 3) Управа је молила г. Министра да изнесе пред Скупштину пројект закона о средњим школама; 4) Управа је претресала закон о уређењу Министарства Просвете и Правила о благодетјанцима, а по позиву г. Министра израдила је 1) Правила о бесплатном лечењу и давању лекова сиромашним ученицима, 2) Правила о давању уџбеника сиромашним ученицима на поклон или на послугу, 3) Правила о полагању испита приватних ученика. Одредила је и своја два члана у Одбор за израду пра-

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

вила о учбеницима; 5) Управа је одустала од намере да изради програм и инструкције за поједине предмете у средњим школама, пошто је министарство одредило нарочито лице; 6) Протестовала је против објављивања расписа ПБр. 6406 од 9 априла у Српским Новинама (распис се односи на употребу разредница и бележница у средњим школама); 7) Управа је скренула пажњу филозофском факултету да је за доцента средњошколске методике потребно лице које добро познаје средњу школу и има сем стручне, и практичне спреме за тај позив; 8) Узела је у комбинацију уређење Злотске и Преконошке пећине; 9) Управа је узела учешћа на хигијенско педагошкој изложби у Петрограду; 10) Управа је одржавала везе са бугарским и хрватским професорским друштвима; 11) Управа је привела у дело своју идеју о оснивању средњошколскога музеја; 12) Управа је настала те је уређена друштвена књижница а такође је отворила и читаоницу.

Од 668 наставника у средњим школама чланови су Професорског Друштва 371. —

Рачунска 1911 године завршена је суфицитом од 1275,08 динара и кад се овој суми дода стални капитал од 4501,60 динара, и потрошни 1208 динара, и урачуна вредност 27 двоцентних државних лозова у 2700 динара, онда је целокупна друштвена готовина 9684,78 динара.

Управа Друштвена овако је била састављена: председник Миливоје Симић, потпредседник др. Свет. П. Стевановић, секретар и благајник Милан А. Костић; чланови: Бор. Ј. Поповић, др. Влад. К. Петковић, Јеремија Живановић (који је уредник Наставника), Јован Дравић, Милан Банић, др. Мил. Н. Јовановић. Чланови надзорног одбора: Никола В. Лазић, Никола Врсаловић, Миладин И. Шеварлић.

3. ЧАСОПИСИ

Српски Књижевни Гласник Бр. 275 (XXIX, 1) за 1. јули 1912. год.:

Измирење, приповетка Божа Доврића; *Романтичне душе* (V) од Е. Ростана; *Господин Паран*, приповетка (III) од Гиј де Моасана; *Човек*, песма др. Милоша Перовића; *Вјетар*, песма Мирка Королије; *Море у летњој ноћи*, песма Јосипа Косора; *Земља снова*, песма Анри Казаи-а; *Сестра Леке Капетана* од Драгомира М. Јанковића; *Уставотворна власт и промена Устава* (III) од Јаше М. Продановића; *Позоришни преглед* од Бранка Лазаревића; *Уметнички преглед* од Милоја Милојевића; *Научни преглед* од др. Јована Ердељановића; *Политички преглед* од Иностраног; *Оцене и прикази* од Милана В. Богдановића; *Белешке*.

Српски Књижевни Гласник. Свеска 276 (XXVIII, 2) од 16. јула 1912. год.:

Роза, приповетка др. М. М. Ускоковића; *Романтичне душе*, комедија (VI), Едмон Ростан; *Господин Паран*, приповетка (крај), Гиј де Моасан; *Бего*, *Звијезде*, песме Алексе Шантића; *Растанак*, песма, Милан Луковић; *Нешто о иреатимизму и Матизму у Срба*, др. Сима Тројановић; *Уставотворна Власт и Промена Устава*, (IV), Јаша М. Продановић; *Ернест Ренан*, Анатола Франс; *Српски утицаји на Бугарску књижевност*, X; *Позоришни преглед*: *Марталија из Драматургије*, Бранко Лазаревић; *Научни преглед*: *Словенство у прошлости и садашњости*, др. Јован Ердељановић; *Политички преглед*: *Промене у Турској*, Иностран; *Оцене и прикази*: *Приповетке од Ги де Моасана, у преводу Г. Г. Берића*, Миодраг Ибровић; *Белешке*: *Књижевност*: »О Немцима«, — »Распеће«. — Две приповетке Бориса Станковића. — Чешка збирка српских приповедака. *Изложбе*: Успех четврте Југословенске Изложбе. *Чигуља*; Алфред Фује и Анри Поенкаре.

Дело Бњига 64, Свеска 2, за јули 1912. год.:

Хроми Идеали, прича (наставак) од М. М. Ускоковића. *Муслиман*, песма од А. Анкерца, са словеначког превео В; *Измеђ' пакла и неба*, песма од Марије Туцаковић-Грсић; *Под јасиклама*, песма од Т. Буквића; *Сонети*: „Широком алком“, „У звездано доба“, „По читаве ноћи“, „Пуста жеља“, „О ћути, месече“, „Вечита игра“, од М. П. Стефановића; *Зелена палица*, од Лава Толстоја, превела са руског Зорка Велимировићева; *Међународна политика и српско питање*, од Марка П. Цемовића; *Милорд*, приповетка Елизе Ожешкове, с пољског превео Лазар Р. Кнежевић; *О књижевности својиној*, од Н. Шаулића; *О Македонским Србима*, од Марка П. Цемовића; *Лажни*, роман од П. Буржеа. С француског превео М. М. У.; *О српском имену по западнијем крајевима нашега народа*, од В. Берџа; *Социјални преглед*: Социјализам и реформистичка социологија, од Алфреда Фује-а, од Живка Јовановића; *Политички преглед*: Стање у Турској: Утицај међународне политике на унутрашње ствари у Турској. Избори и опозиција. Арбанашка и војна побуна. Оставка Шефкет паше. озбиљност ситуације — од једног Дипломате; *Етноомски преглед*: Примена закона о радњама пред Скупштином, од Непристрасног; *Књижевни-научни преглед*: Ф. Ниче. Тако је говорио Заратустра. Још која реч о српском преводу, од Јована Кангрге; *Уметнички преглед*: Поводом две критике, од Стевана Христића; *Хроника*: Анатола Дероа Бојије, од д-р Мих. О. Глушчевића, Анри Поенкаре од д-р М. Т. В. *Белешке*: Друштва, Наука, Књижевност,

Звезда свеска XIII, 10. јули 1912. год.:

Очи, песма, Свет. Стефановића; *Људски пут*, песма, Нестор Жучни; *Под старост*, приповетка, Чедо Поповић; *Добро препочиште*, песма, Louis Ratisbonne, Вој. Ј. Илић; *Сенке*, Милорад Петровић; *Лав*, песма, Catille Mendès; *Искушење*, Стефан Жеромски, с пољског Л. Р. К.; *Код куће*, А. Чехов, превела Лепосава В. Борђевићева; *Глад*, роман Кнута Хамсуна, прев. В. Ј. Р.; *Из полуирослости*, Бранислав Нушић; *Друштвена хроника*. Бен-Аквиба; *Политички преглед*, Spectator; *Књижевна хроника*, St. — Гер.; *Позоришна хроника*: П. С. Талетов — Ив.; *Уметнички преглед*: Коста Страјнић; *Белешке*.

Свеска XIV, 25. јула 1912. год.:

Нова љубав, песма Свет. Стефановића; *Њему*, песма, Ст. Петров — Бешевић; *Божанство*, песма, П. Петровић; *Неохлакани гроб*, приповетка, Зар. Р. Поповић; *Увела је још једна ружа*, Жив. Девичерски; *Грех*, Момчило Милошевић; *Полуток*, Исидора Секулићева; *Ашик*, Антом Страшимиров, с бугарског Милорад Н. Петровић; *Зла судбина*, А. Чехов, превела Л. В. Ворђевићева; *Глад*, роман Кнута Хамсуна; прев. В. Ј. Р.; *Из полуирослости*, Бранислав Нушић; *Друштвена хроника*, Бен-Аквиба, *Политички преглед*, П. С. Талетов; *Уметнички преглед*, Стеван Христић; *Белешке*.

Наша школа Година V, свеска 10:

Дневни ред Учитељске Скупштине, *Пред Учитељску Скупштину*; *Личност*, с немачког Драг. Ђ. Петровић; *Школски живот*; Реорганизација Учитељског Удружења, Вора Младеновић; *За еманципацију Учитељску*, Владимир Јовановић; *Оцене и прикази*; *Белешке*; *Краћа саопштења и прикази*.

Наша Народна Школа Година IV, брод 5 и 6, мај и јуни 1912. год.:

О добијању учитељских места, Сава Бојић; *Испити у основним школама* — Д. Р. М.; *Проблем школске дисциплине*, Ал. Р. Михајловић; *Вид и Служ.* с француског превео, Ана Лукић; *Алкохол и школа*, од К. König-а (превод); *Представа о количинама*, д-р Ник. А. Загорчића; *Школвање жеткиња*, Свет. Д. Ивковић; *Учитељ и политика*, Ник. Заг.; *Буде се и наше патриоте*, С. М. К.; *Белешке*: Школа и анархија, — Основна школа против алкохола. — Криминалитет и просвета у Србији. — Из једног Разговора. — Чл. 86. зак. о нар. школама. — Научни течајеви у Јени. Десетогодишњица. — Ради обавештења; *Јавна говорница*; *Критика и Библиографија*: Бњиге за децу. — Препорођај, написао Сретен Динић. — Нове књиге. — Од уредништва.

Нови Васпитач (Орган за педагошку књижевност). Година XXV, свеска V-VI, за мај и јуни 1912. — Сремски Карловци.

О улози сугестије у васпитању, с руског П. М. Илић; *Основи психофизиологије*; *О васпитању и моралу у вези са васпитавањем и одобравањем анормалне деце*, с руског Лазар Т. Перовић, професор; *О важности гласа у настави*; *Биографија наше основне рачунске наставе*, средио и написао Танастије Костић, учитељ; *Уметнички или телнички развитак*; *Књижевност*; *Разни чланци*; *Књижевни преглед*.

Nastavni Vjesnik Knjiga XX, sv. 10. lipanj 1912:

Na čemu se osniva današnja filozofija, dr Vladimir Dvorniković; *Moral i disciplina u školi*, Frano Ieričević; *Zaštitna boja u životinja*, dr Aug. Langhoffer; *Iz statistike srednjih škola u Hrvatskoj i Slavoniji*, Mihailo Ebrić; *Književne obznanе*; *Različne bilješke*; *Društvene vijesti*.

НЕКРОЛОГ

Henri Poincaré

француски научник

Анри Поенкаре умро је јутрос (18 јула новг стил). Сломљена срца повишењу о овој катастрофи а на брзу руку пишем неколико врста и тога ради извињавам се за њихову несређеност и недовољност. Како у осталом, кратким импровизованим чланком обухватити ово колосално дело које ће се наставити у бескрај у будућности? Данас, на целој кугли земљиној, неколике хиљаде научника, истраживача, који настављају непрекидну вечну борбу наше врсте с тајном, с непознатом, с непокорном материјом, примиће глас о овој смрти као личну жалост, као умањење силе човечанства.

Доиста је Поенкаре био *живи мозак рационалних наука*: математике, астрономије, физике, космогоније, геодезије, све је он то предузео, дубоко проучио, свуда до ситница ушао. Несравњиви изналазач, није се ограничио да иде за својим инспирацијама да отвара неочекиване путове, да открива у апстрактној васиони математичкој честу и „непознату земљу“. Свуда куда год се умео ум другог каквог човека упутити, ма како да су били суштитни, трновити његови путеви, па било да је питање о безжичној телеграфији, о радијумовој сили феноменима, или о стварању земље, Поенкаре ушао је за њим да му помогне и настави његова истраживања, да иде за рудном жицом. Напор сасвим друкчије чудноват но код енциклопедисте, чија се моћна намет ограничава да региструје факта чије је схватање непосредно!

С великим математичаром француским ишчезава једини човек чија је мисао била подобна да одржава у себи све друге мисли, да разуме све до детаља и неком врстом обновљеног открића свега онога што данашње знање човечје може разумети. И тога ради је ово прерано ишчезнуће, у пуној интелектуалној снази, прави пораз. Открића ће се закашњавати, лутања ће се продужити, јер неће више бити ту моћан и светао ум да зближи истраживања која се не познају или да учини дрски покушај сондом за какву нову теорију.

Живот овога великана је био непрекидно и интезивно размишљање. Његова превремена зрелост није била изузетна. У политехничкој школи,

око двадесете године, није могао више бити мерен обичном мером. Тада још он је доста постао силно обузет унутрашњом мисли, оном деспотском мисли која савија рамена и обара чело ономе код кога станује. Непажљиво према призорима стварности, свеколико његово биће предаје се овој ћутљивој хармонији апстрактних идеја, које наш разум без ларме, без гурања, обухвата ритмом свагда правим, који се никад не ремети. У двадесет четвртој години ум већ оптерећен открићима, инаугурише серију његових многобројних публикација о најтежим и најновијим проблемима математичким, изазивајући дивљење и чуђење код најчувенијих научника европских. У тридесетој години катедра опште физике, коју му је поверила Сорбона, пружица је његовој истраживачкој моћи ново поље: у почетку је ревизија општих принципа експерименталних наука, принципа очувања енергије, Карнотовог принципа, итд.; по том исцрпно проучавање оптичких феномена и још непоузданих односа између светлосног етера и материје; напослетку сасвим нова механика, произишла из тајанствених радијација и концепција које оне сугерирају о конституцији васељене.

Но дело које можда носи најдубљу ознаку његове оригиналности које би било довољно да му сачува бесмртну славу јесте његова *Небесна механика*.

На овом домену Њутн и Лаплас били су само истраживачи; али Поенкаре је био онај који је прекопао доњи слој и подигао вароши. Механичка сталност нашег сунчаног система била је вечити проблем којим се занимао целог века свога. Закони небеске гравитације допустише математичару да израчуна за један век, за два века, итд. *ефемериде*, што ће рећи положај земљин и разних планета у односу према сунцу. Но наш сунчани свет да ли ће за навек сачувати исти изглед или ће се променити? Кроз сто хиљада година, на пример, да ли ће наша земља бити знатно ближе или знатно даље од сунца но што је то данас? Да би одговорио на то питање славни научник утрошио је ризнице генија, створио је нове методе. Може се рећи да пре њега никад ниједна наука није ишла тако дубоко својим истраживањима, нити је више издигла оправдани понос своје зграде.

Исто тако као што се сав предао да испита будућност, исто се тако упорно предао изучавању прошлости наше васељене. Пре неколико месеци објављен је његов рад о космогоничким хипотезама; са својим укоченим формулама, својим прецизним текстом, својом искреном несигурношћу, која јој служи као закључак, ова је књига за оне, који су подобни да је читају, једна од најзбудљивијих које су икад досад написане.

Поенкаре није био само велики стваралац у позитивним наукама. Он је био и велики филозоф и велики писац. Понеки од његових афоризама чине да помишљамо на Паскала: „Мисао је само муња између двеју дугих ноћи, али та је муња баш све“. Његов стил одаје само ход његове мисли: кратке и схватљиве формуле, парадоксалне кадшто кад се издвоје, уједињене брзим објашњењима, која избацују лакше појединости да кажу само оно што је битно. Површне критике тога ради су му и замерале да је без везе. Тако исто погрешили су извесни коментаристи који су веровали да виде трансцендентални скептицизам у његовим критичким проучавањима принципа научних. Како да нема вере у истину онај који је написао: „Истраживање истине треба да је циљ наше активности; то је једини свршетак ње достојан“. Његова филозофија рационалних наука живеће дотле докле живе и његова открића. Скуп математичких наука изгледао му је као неко неизмерно оруђе

за мерење, хармонички удешено, и добро прилагођено за проучавање феномена у васељени.

Има још једна последња одлика његовога карактера коју не могу прегледати: то је његова дивна индивидуална искреност. Он се предао сав, он је предао свима, колико се то може речима учинити, сву своју мисао и још даље и сам механизам своје мисли. У својој последњој публикацији, која се појавила пре неколико дана, враћајући се поново на стабилност наше васељене, извињава се што објављује овако непотпуне резултате:

„Изгледа у овим околностима, вели он, да се ваљало уздржати од сваке публикације све докле док не будем решно питање; но после узалудних покушаја које сам месецима чинио, изгледало ми је да ће најнаметније бити да оставимо проблем да сазри, а ја да се одморим неколико година; то би било врло красно кад бих ја био сигуран да ћу се на то моћи вратити једнога дана, али у моје доба не могу за то узети одговорност на себе. С друге стране важност предмета је врло велика и скуп добивених резултата врло значајан, да бих се могао помирити да их оставим сасвим бесплодним. Могу се надати да ће геометри који се буду заинтересовали овим проблемом и који ће свакако бити срећнији од мене, ипак одавде извући нешто и тим се послужити да нађу пут којим им ваља поћи“.

Какве речи још додати овом научничком тестаменту, тако племенитом, тако простом тестаменту једнога живота који је цео целат, без и најмањег изузетка посвећен, до последњег даха, испитивању истине? Први пут за пола века овај мозак коме нема равна сазнаће шта је одмор.

Paul Painlevé

Le Temps, № 18642, 18-VII-912.

ЈАВНЕ ЗАХВАЛНОСТИ

Његово Височанство Престолонаследник *Александар* приликом свог проласка кроз Гамзиград 24. априла ове год. посетио је школу гамзиградску.

Његово Височанство је пропитало неколико ученика и ученица и уверивши се о њиховом знању изволело је поклонити ученицима и ученицама 140 дин. у злату.

Ученици и ученице гамзиградске школе са својим наставницима у најдубљој оданости изјављују Његовом Височанству своју захвалност на пажњи и поклону, молећи Бога да подари Његовом Височанству дуг и срећан живот.

Г. Светозар Живковић, трговац у Ћићевцу, и супруга му, госпођа Лепосава од дужег времена, сваке године о Светом Сави. дају сиромашним ђацима ове школе по десет пари онака, а пре неколико дана поклонили су овој школи звоно у вредности од 200 динара.

Господин Павле Блажарић, пешадиски капетан прве класе и командир граничне трупе, на дан испита у школи луковској претплатио је (5) пет ученика ове школе за целу годину на „Народне Новине“.

Српско Пољопривредно Друштво из Београда поклонило је основној школи у Душљанима разних својих књига за награде ученицима. *Г. Адам Јоновић*, трговац из Неготина, поклонио је 10 комада календара „Здрављак“ за награду ученицима.

Г. Милосав Живковић, мајор IX пука, за спомен своје оцу Миги, поклонно је 7 комада књига да се раздаду као награда ученицима школе велико-поповачке.

Г. Мијаило Тановић, касетија из Ришња, поклонно је основној школи у Ришњу књига у вредности 40 динара, да се раздаду као поклон одличним и врло-добрим ученицима.

Господин Живко Д. Милошевић, шеф месне контроле, поклонно је 15 књига: *Бачко Здравље*, *Наше Отмиште* и *Младост*, да се раздаду добрим ученицима I и II разреда, и 20 свезака *Народних Новина за 1911. год.* да се раздаду као поклон ученицима старијих разреда основне школе у Зајечару.

Веља Д. Адамовић, деловођа општине радљевске, поклонно је радљевској школи десет комада књига, да се раздаду као награда ученицима о годишњем испиту.

Г. Јеврем Петровић, трговац из Шапца, поклонно је основној школи у Варни окр. подринског, 15 комада разних књига, у вредности 15 динара, а г. Милан Московљевић, пољопривредник из Варне, поклонно је истој школи 15 комада „Календар Народних Новина“, у вредности 7.50 динара, да се на испиту разда одличним ученицима.

Г. Јаков Чорбић, трговац и народни посланик из Рашке, послао је основној школи у Грацу 20 комада књига „Целокупна дела Љубомира П. Ненадовића“, да се поклоне ученицима о годишњем испиту.

Господин Милан Ј. Обрадовић, рентијер из Београда, послао је 25. комада разних књига, да се о овогодишњем испиту раздаду одличним и врло добрим ђацима, ове године.

Г. Јован Т. Стојановић, економ среза левачког, сећајући се свог родног места где је свршио основну школу, поклонно је 29 ком. пољопривредних књига, да се раздаду одличним и врло добрим ђацима III и IV р. школе дубљанске.

Г. Никола Јовановић, тежак поклонно је 4 ком. календара „Вардар“, да се раздаду одличним и врло добрим ђацима школе дубљанске.

Старешина манастира „Миљкова“ г. *Теодосије* поклонно је дубљанској школи две урамљене слике српских четника.

Живко Г. Милићевић, економ из Четережа и окружни посланик окр. пожаревачког поклонно је четерешкој школи девет комада књига „Календар Народних Новина“ за ову 1912. годину, да се поклоне ученицима о годишњем испиту.

Управе школске и овим путем изјављују именованима своју топлу захвалност.

„Просветни гласник“ излази у месечним свескама од 6 и више табака, на великој осмини. — Стаје годишње: за Србију 12 дин., за друге земље 15 дин. у злату (Франака). — Претплата се шаље Управи Државне Штампарије краљевине Србије у Београду. — Рукописи се шаљу у уредништву (Министарство Просвете и Црквених Послова у Београду). Они се, на захтев писца, враћају.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК ДР. МИЛ. Н. ЈОВАНОВИЋ
ДЕЛИГРАДСКА УЛ. 9.

ШТАМПА
ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА